

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMİRÎ MANZUM 720'DE KAYITLI
MECMŪ'A-İ KASĀ'İD VE TEVĀRİH
(İNCELEME – TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEYNA AGUN

İSTANBUL, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMİRİ MANZUM 720'DE KAYITLI
MECMŪ'A-İ KASĀ'İD VE TEVĀRİH
(İNCELEME – TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEYNA AGUN

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ÖMER ZÜLFE

İSTANBUL, 2023

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	II
ÖZET	IV
ABSTARCT	V
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	VI
KISALTMALAR	VII
İŞARETLER.....	VIII
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM:İNCELEME	4
1.1 Mecmuanın Nüsha Tavsifi.....	4
1.2 Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi	5
1.2.1.Mecmuada yer alan vezinler	5
1.2.2.Mecmuada yer alan nazım biçimleri	6
1.3 Şerif Efendi'nin Hayatı ve Eserleri.....	7
1.4 Mecmuanın Muhtevasına Dair	8
1.5 Metin Tesisine Dair	9
1.5.1.Metin tesisinde takip edilen yöntem	9
1.5.2. Metinde takip edilen imla özellikleri	10
1.6 Tablolar	11
TENKİTLİ METİN	18
EKLER	131
SONUÇ.....	134
ÖZGEÇMİŞ.....	139

ÖNSÖZ

Mecmualar İslam medeniyetinde ilk olarak Hz. Peygamber(sav.) devrinde hadis yazımıyla ortaya çıkmış zamanla muhteva yönünden çeşitlilik kazanmış eserlerdir. Araplar ve Farslar ile etkileşimler neticesinde Osmanlı kültüründe de örnekleri görülmeye başlanmıştır. Birçok alanda olduğu gibi sanatta ve edebiyatta da gelişmenin had safhada olduğu klasik devir olarak nitelendirilen 16. yüzyılda mecmuaların niceliğindeki artış dikkat çekmektedir. Fetva, hadis, mûsikî, tıp, edebiyat gibi birçok farklı alana ait mecmualar mevcuttur. Türk edebiyatına konu olan mecmualar da yine farklı konularda yahut farklı nazım şekilleri özelinde gruplandırılabilir. Günümüze ulaşan şiir mecmualarının çeşitliliği ve çokluğu ise şiire gösterilen ilgiyi gözler önüne sermektedir.

Mecmualar yeni şairlerin keşfedilmesi, zamana meydan okumuş şairlerin dîvânlarında bulunmayan şiirlerinin gün yüzüne çıkarılması, şairler hakkında biyografik bilgilere ulaşılması açısından Türk edebiyatını besleyen kaynaklardır. Bu sebeple mecmualar üzerine yapılan çalışmalar edebiyat tarihimizin oluşturulmasında bütünü tamamlayan parçalar gibidir.

Bütüne bir parça katkısını temenni ettiğimiz bu çalışma Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Koleksiyonu 720 numarada kayıtlı şiir mecmuası üzerinedir. Mecmuanın tertip tarihine dair bir kayıt bulunmasa da şairlerin biyografileri ve düşürülen tarihlerden hareketle 18. yüzyılın sonlarına ait bir eser olduğunu söylenebilir. Mecmuada Osmanlının 83. Şeyhülislamı olan Mehmed Şerif Efendi[ö. 1204/1790] için kaleme alınmış 94 şiir mevcuttur. Farklı meslek gruplarından 46 şairin şiirlerinden mürettep bu mecmua incelenmiş ve çeviri yazı alfabesi ile günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Şerif Efendi, âlim ve şair bir babanın çocuğu olması sebebiyle iyi bir eğitim almış, sanat ve ilimle içiçe bir çocukluk geçirmiştir. Babası Şeyhülislam Es'ad Efendi, kızkardeşi Fıtnat Hanım gibi kendisi de Dîvân sahibi bir Osmanlı şairidir. Şerif Efendi'nin edebiyata olan yakınlığı ve Osmanlı Devleti'ndeki siyasi konumu şairler tarafından ilgi görmüş ve onun iltifatını, desteğini arzulamışlardır.

Mecmuada yer alan şiirler Şerif Efendi'nin çeşitli makamlara gelmesi, Bebek'de yer alan yalısı, yeni yıl tebrikleri üzerine düşürülmüş tarihler ve kendisine sunulmuş övgü şiirleri ile arzihallerden oluşmaktadır. Bu şiirleri sunan şairler arasında Şerif Efendi'nin kardeşi Fıtnat Hanım da yer almaktadır.

Bu çalışmada Şeyhülislam Şerif Efendi için yazılmış şiirlerden mürettep mecmua üzerine bir inceleme ve tenkitli metin oluşturulmuştur. İki temel bölümden ibaret olan çalışmanın Giriş bölümünde mecmuanın tanımı ve tasnifi üzerine genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölüm olan İnceleme bölümünde mecmuanın nüsha tavsifi, şekil yönünden incelenmesi, Şerif Efendi'nin biyografisine yer verilmiş, çalışmayı destekleyen ilgili tablolar bölüm sonuna eklenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünü mecmuanın metni ihtiva etmektedir. Mecmuada yer alan şairler çeşitli biyografi kaynakları taranarak incelenmiş, Dîvân'ı tespit edilen şairler gruplandırılmıştır. Ulaşılan dîvânlarla mecmuadaki şiir karşılaştırılarak metin çeviriyazı alfabesine aktarılmıştır.

Bu süreçte bilgisi, tecrübesiyle katkıları ve sabrı için danışman hocam Prof. Dr. Ömer ZÜLFE'ye, eserin temini ve yol göstericiliği için kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Bilal ALPAYDIN'a, daima yanımda olup desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Aleyna AGUN

Üsküdar 2023

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin seksen üçüncü şeyhülislamı olan Şerif Efendi, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık vazifelerinde bulunmuştur. Arapça ve Farçaya hakim Şerif Efendi ilmi yönünün yanında edebiyata da ilgilidir. Babası Es'ad Efendi ve kardeşi Fitnat Hanım gibi kendisi de şiir yazmıştır ve günümüze ulaşmış bir Divan'ı mevcuttur. Şerif Efendi'nin mevcut siyasi konumu ve sanata olan ilgisi sebebiyle şairler tarafından kendisine şiirler sunulmuştur. Bu çalışmaya konu olan mecmua, Şerif Efendi için yazılan şiirlerden oluşmaktadır.

Bu çalışmada mecmua hakkında genel bilgiler verilmiş, çalışmaya konu olan Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Koleksiyonu'nda 720 numarada kayıtlı mecmua şekil ve muhteva açısından incelenmiş, son olarak metinde yer alan Dîvân sahibi şairlerin şiirleri divanlarıyla karşılaştırılarak metnin transkripsiyonu tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mehmet Şerif Efendi, Mecmua, Kasâ'id, Kıt'a, Tevarih

ABSTARCT

Şerif Efendi who was the 83rd Sheyhu'l-Islam of Ottoman Empire served as a judge, a kazasker and a sheyhu'l-islam. Şerif Efendi who mastered Arabis and Persian also took an interest in literature besides his science career. He wrote poems just like his father Es'ad Efendi and his sister Fıtnat Hanım and has a Divan which has made it to this day. Poets dedicated poems to Şerif Efendi because of his political position and his interest in art.

The magazine that was anlyzed in this thesis consists of poems written for Şerif Efendi. İn this thesis general information was given about the magazine, the magazine which makes up the subject of this thesis and is registered under the number 720 in Millet Library Ali Emîrî Manzum Collection was analyzed in terms of form and content, finally the transcription of the text was completed by comparing the poems of Dîvân owning poets mentioned in the text to their Dîvâns.

Key words: Clasic Turkish Literature, Mehmed Şerif Efendi, Magazine, Kasaid, Kıt'a, Tevarih

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, '
آ	Ā, ā, a
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ḍ, ḍ, Ḑ, ḑ
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, İ, i, Ī, ĩ

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

C. : Cilt

D. : Dîvân

hzl. : Hazırlayan

K. : Kaside

Kt. : Kıt'a

M. : Miladi

MC. : Mecmua

s. : Sayfa

S. : Sayı

Ş. : Şiir

T. : Tarih

Tv : Tevarih

Yay. : Yayınları

İŞARETLER

- [] : Metne yapılan eklemeler
- / : Tef'ilelerin ayrılmasında kullanılmıştır
- (?) : Metinde doğruluğundan emin olunmayan yerlerde kullanılmıştır
- ? : İnceleme kısmında ulaşılamayan bilgiler için kullanılmıştır.
- + : Vezinde kısa heceleri göstermek için kullanılmıştır.
- : Vezinde uzun heceleri göstermek için kullanılmıştır.

GİRİŞ

Mecmuanın Tanımı ve Gelişimi

“Toplama” anlamına gelen cem¹ kökünden gelen mecmua kelimesinin anlamı sözlüklerde² “intihap edilmiş şeylerin yazıldığı defter, nesnelere bütünü” olarak kaydedilmiştir. Klasik Türk edebiyatında yüzyıllar boyunca izlerini sürebildiğimiz mecmua, İslam kültüründe hadislerin kaydedilmesiyle ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber devrinde oluşturulan hadis derlemeleri, zamanla ‘el-cami’ ismiyle tasnif edilmiş eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mustafa İsmet Uzun mecmua adıyla anılan en eski eserleri İbn Abdûs el-Kayrevânî’nin *el-Mecmûa*’sı ile Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî’nin *Mecmu‘atü Kelâmi’ş-Şâfi‘î fi Ahkâmi’l-Kur‘ân* olarak kaydeder.³

Mecmualar tıp, mûsikî, edebiyat ve daha birçok alanda farklı biçimlerde oluşturulmuş derlemeler hüviyetindedir. Mecmua günümüzde dergi sözcüğüyle karşılanmaktadır. Klasik Türk edebiyatı çerçevesinde incelenen mecmualar manzum veya mensur bir edebi zevkin mahsulüdür. Dergi türünün aksine süreli olarak devamlılığı bulunan eserler değil, bir mürettep tarafından meydana getirilmiş nadide nüshalardır.

Mecmuların sınıflandırılması

Mecmuların tertibi belirli ölçütlere göre şekillenmektedir. Bu ölçüt bazen bir şahsın özelinde toplumun ve devrin estetik algısıyken bazen de bir nazım biçimidir. Mecmuların alan ve içerik çeşitliliği araştırmacılar tarafından belirli özellikler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Türk edebiyatında bu eserlerin sınıflandırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar mevcuttur. Agâh Sırrı Levend’in beş grupta topladığı mecmua tasnifi şu şekildedir:⁴

- a. Nazire Mecmuaları
- b. Antoloji niteliğindeki mecmualar
- c. Çeşitli konularda risalelerden oluşturulan mecmualar

¹ REDHOUSE: *Müntehabât-ı Lügât-i Osmâniyye*, 53. s.

² ALTINBİLEK: *Lügât-i Remzî*, 2. C., 410. s.

³ UZUN: “Mecmua”: *DİA*: 28. C., 265. s.

⁴ LEVEND: *Türk Edebiyatı Tarihi*, 166. s.

- d. Aynı konulardaki eserlerin tertibiyle oluşturulan mecmualar
- e. Tanınmış kişilerce oluşturulan mecmualar

Mecmualar üzerine yapılmış en kapsamlı tasnif olarak değerlendirebilecek çalışma ise Atabey Kılıç'a aittir. Onun tasnifi de şu şekildedir:

Mecmualara tasnif denemesi⁵

- 1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından
 - 1.1. Cönkler
 - 1.2. Mecmualar
 - 1.2.1. Tertip durumuna göre mecmualar
 - 1.2.1.1. Mürettep mecmualar
 - 1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmualar
 - 1.2.2. Mürettep durumuna göre mecmualar
 - 1.2.2.1. Mürettibi bilinen mecmualar
 - 1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmualar
 - 1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar
 - 2. Şekil bakımından
 - 2.1. Manzum metinler mecmuaları
 - 2.1.1. Kaside mecmuaları
 - 2.1.2. Gazel mecmuaları
 - 2.1.3. Nazire mecmuaları
 - 2.1.4. Muamma mecmuaları
 - 2.1.5. Manzum lugat mecmuaları
 - 2.1.6. İlahi mecmuaları
 - 2.1.7. Şehrengiz mecmuaları
 - 2.1.8. Na‘t mecmuaları
 - 2.1.9. Hilye mecmuaları
 - 2.1.10. Miraciyye mecmuaları
 - 2.1.11. Mersiyye mecmuaları
 - 2.1.12. Çeşitli mesnevilerden seçkiler barındıran mecmualar
 - 2.1.13. Güfte mecmuaları

⁵ KILIÇ, A.: “Mecmua tasnifine dair”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Hzl: Hatice Aynur ve öte., 75. s.

- 2.1.14. Müstezad mecmuaları
- 2.1.15. Tarih mecmuaları
- 2.1.16. Musammat mecmuaları
- 2.1.17. Kıt'a ve ruba'i mecmuaları
- 2.1.18. Dîvân mecmuaları
- 2.2. Mensur metinler mecmuaları
 - 2.2.1. Lugaz mecmuaları
 - 2.2.2. Fetva mecmuaları
 - 2.2.3. Tefsir mecmuaları
 - 2.2.4. Şerh mecmuaları
 - 2.2.5. Sakk mecmuaları
 - 2.2.6. Mekan tasvirlerini içeren mecmualar
 - 2.2.7. Münşeât mecmuaları
 - 2.2.8. Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'at mecmuaları
- 2.3. Karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları
- 2.4. Fevâid ve eş'ar mecmuaları
- 2.5. Farklı türleri barındıran mecmualar
3. Dil bakımından
 - 3.1. Arapça mecmualar
 - 3.2. Farsça mecmualar
 - 3.3. Türkçe mecmualar
 - 3.4. Çok dilli mecmualar
4. Muhteva bakımından
 - 4.1. Din
 - 4.2. Tasavvuf
 - 4.3. İlm-i nücûm
 - 4.4. Hikâye
 - 4.5. Hezel ve hiciv
 - 4.6. Edviye
 - 4.7. Mûsîkî
 - 4.8. Hat ve kitâbet
5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar

1. BÖLÜM:İNCELEME

Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 720’de kayıtlı şiir mecmuası

1.1 Mecmuanın Nüsha Tavsifi

Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 720 demirbaş numarasına sahip mecmua katalogda Mecmu‘a-i Kasâ’id ve Tevârih başlığıyla kayıtlıdır. Mürettibi ve tertip edilme tarihine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Mecmuanın meşin kaplı ve zencirekli kapağı yeşil bir kağıt ile kaplanmıştır. Şirazesinde herhangi bir tahribat söz konusu değildir, yeşil kaplama kağıdının bir kısmı yırtılmıştır. Mecmua 210x128 mm, metnin bulunduğu bölüm ise 160x75 mm ölçülerindedir. Cildin içerisinde ebru sayfası bulunmaktadır, kılçıklı ve taraklı ebru sayfasının ardındaki sayfada “Şeyhülislam Şerif Efendi hakkında kasâ’id ve tevarih şu‘arâ” başlığı atılmış. Mecmuanın 1a sayfasında Millet Kütüphanesi mührü ve ”Diyârbekrî Alî Emîrî Allâhu Teâlâ Hazretlerinin rızası için vakfeyledim” yazılı bir mühür vardır.

Başı: semiyî-i mefhar-ı ‘âlem Şerîf Efendi kim

be-‘izzet u iclâl

müşerref oldı kudümiyle mesned-i fetvâ

mübârek éde Hudâ

Sonu: müjde ‘izz ile kıldı müftî-i dehr

kendiye mülk dâr-ı fetvâyı (1194)

Talik hatla aharlı kağıda istinsah edilen mecmuada şiirlerde siyah mürekkep, başlıklar için kırmızı mürekkep tercih edilmiştir. Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunda mahlasların üstü kırmızı mürekkep ile çizilmiş, tarih beyitlerinin yanına düşürülen tarihler yine kırmızı mürekkep ile not düşülmüştür. Eserde sayfalardaki satır sayısı değişiklik göstermekle birlikte çoğunlukla 17 satır ve iki sütun yazılmıştır. Tüm eser boyunca rakabe mevcuttur.

Çalışmamıza konu olan mecmua Atabey Kılıç’ın mecmua tasnifine göre şekil yönünden farklı türleri barındıran, dil bakımından çok dilli (Türkçe- Farsça) mecmualar arasındadır. Şeyhülislam Şerif Efendi için yazılmış şiirlerden mürettep olması sebebiyle

beşinci grupta değerlendirilebilir. Çalışmamıza konu olan mecmua üzerine yakın zamanda Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi'nin 4. sayısında yayımlanmış bir makale mevcuttur.¹

Mecmuada yer alan şiirler Şerif Efendi'ye sunulmuş ramazaniyye, arz-ı hal gibi kasidelerin yanında Bebek'teki evine, sadaretlerine düşürülmüş tarih şiirlerinden oluşmaktadır. Mecmuadaki şiirlerin tertibi alfabetik olarak yapılmıştır. Derkenarda yer alan bir şiir mevcuttur.

1.2 Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi

1.2.1.Mecmuada yer alan vezinler

Mecmuada yer alan vezinler ve bahirleri şu şekildedir:

Birinci Daire(Dā'ire-i Mu'telif)

Remel[Koşma]

fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün

- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + - - -

fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün

+ + - - - / + + - - - / + + - - - / + + - - -

fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- + - - - / - + - - - / - + -

fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

+ + - - - / + + - - - / + + -

Hezec [Türkü]

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -

¹ KOLUNSAĞ, İ.: “Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi İçin Tertip Edilmiş Şiirler Mecmuası”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 6., S. 4, s. 1694.

mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

+ - - - / + - - - / + - -

mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

İkinci Daire(Dā'ire-i Muhtelif)

Muzārī[Benzer]

mef'ülü fā 'ilātü mefā 'ilü fā 'ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

mef'ülü fā 'ilātün mef'ülü fā 'ilātün

- - + / - + - - / - - + / - + - -

Müctes

mefā 'ilün fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

+ - - - / + + - - / + - - - / + + -

Üçüncü Daire(Dā'ire-i Müştebihe)

Hafif

fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

+ + - - / + - - - / + + -

Vezinlerle ilgili detaylı listeler Tablolarda verilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.1

1.2.2.Mecmuada yer alan nazım biçimleri

Mecmuada yer alan şiirlerin kırk ikisi kaside, kırk altısı kıt'a-i kebire, ikisi kıt'a, ikisi mesnevi ve birimüzeyyel gazel ile biri müstezat biçimindedir. Mecmuada toplam 94 şiir bulunmaktadır. Mürettip tarafından yer yer nazım biçimiyle ilgili bilgi veren başlıklar atılmıştır. Örneğin; “Harfi'd-dāl'da zamān-ı meşihâtte verilen kasâ'id”(MC. 8b.) Nazım biçimleri ile ilgili detaylı bilgiler tablolarda verilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.2.

1.3 Şerif Efendi'nin Hayatı ve Eserleri

Mehmed Şerif Efendi 1130 Muharrem'inin altıncı gecesinde² (M. 10 Aralık 1717) İstanbul'da doğmuştur. Babası Mehmed Esad Efendi, dedesi Ebu İshak İsmail Efendi'dir. Osmanlı Devleti'nin seksen üçüncü şeyhülislamı olan Şerif Efendi'nin babası ve dedesi de şeyhülislamdır ve ailesinden dokuz şeyhülislam yetiştiği kayıtlıdır.³

Eğitimi tamamlandıktan sonra 1151 (M. 1738/39) yılında müderris oldu ve 1167 (M. 1753/54)'de Diyarbakır kazasında kadılık görevine getirildi. 1180 (M. 1766/67) yılında İstanbul kadısı oldu. 1185 Rebiülahir (M. Temmuz / Ağustos 1771)'de Anadolu, 29 Cemazeyilevvel 1889 (M. 28 Temmuz 1775)'de Rumeli sadaretine getirildi. 25 Cemazeyilahir 1192 (M. 21 Temmuz 1778)'de müftü'l-enâmlık vazifesini aldı. Dört buçuk seneye yakın şeyhülislamlık vazifesinden sonra istifa etti 1196 (M. 13 Eylül 1782) senesinin Şevval ayının beşinci günü sahilhanesinde istirahat için azlolundu.

Sal-i cülus-i Sultan Selim Han (III. Selim) yani 1203 senesinin Zilkade ayının yirmi yedisinde(M. 19 Ağustos 1789) yeniden şeyhülislamlık vazifesini üstlendi. Yaklaşık iki ay sonra hafıza zayıflığı ve yaşı sebebiyle azledildi.

Şerif Efendi'nin makamından ikinci defa azlinin yaşı sebebiyle yapılan yeniliklere ayak uyduramamasının yanında valide kethüdası Mahmud Bey'e padişahın tebdil gezilerinde silah taşımamasının doğru olmadığını söylemesi üzerine bunadığı düşüncesi de etkili olmuştur.⁴

Şerif Efendi 1204 yılının Ramazan ayının dokuzunda(M. 23 Mayıs 1790) darü'l-bekaya irtihal etmiştir. Fatih'de İsmailağa Camii haziresindeki aile kabristanında medfundur.

Şerif Efendi şair bir babanın çocuğudur, hem kendisi hem de kızkardeşi Fıtnat Hanım'ın şair olarak yetişmesinde babasının rolü yadsınamaz. Arapça ve Farsça bilen Şerif Efendi'nin devrin şairlerinden Behcet, Fıtnat, Haşmet, Tefvik, Naşîd'e Dîvân'ında yer verdiği görülmektedir. Bu şairlerden Behcet, Fıtnat, Naşîd ve Tefvik'in incelediğimiz mecmuada şiipleri mevcuttur.

² MÜSTAKİM-ZADE: *Devhatü'l-Meşayih*, 107. s.

³ ALTUNSU: *Osmanlı Şeyhüislamaları*, 152. s.

⁴ ÖZCAN: "Mehmed Şerif Efendi", *DİA.*, 28. C., 532. s.

Eserleri:

Dîvân : Arapça, Farsça ve Türkçe şiiirlerinden oluşan eserdir. Mürettep bir eser olduğu kayıtlıdır. Bu eser üzerine hazırlanmış üç yüksek lisans tezi bulunmaktadır.⁵ Eserin tespit edilen on üç nüshası mevcuttur. Eserde 2 Kaside, 14 Rubai, 6 Tahmis, 19 Tarih, 163 Gazel, 2 Kıta, 54 Matla, 2 Lugaz, 11 Muamma bulunmaktadır.

Füsulü'l-arâ Fi-Şânü'l-Mülük ve'l-Vüzerâ⁶: Bir risalesi olduğu kayıtlıdır. Nasihatname ve siyasetname hüviyetindedir.

Letâifü'l-Kemâl⁷: Şerif Efendi'ye ait bir şiir mecmuası olarak kayıtlıdır fakat eser henüz tespit edilememiştir.

1.4 Mecmuanın Muhtevasına Dair

Mecmuada yer alan şairler ve şiirleri

Mecmuada 46 şairin şiirine yer verilmiştir ve şairler şu şekildedir. Alâşehirlî-zâde(?), 'Akîf(M. 1787), 'Atâ(M. 1789), 'Atâ(M. 1814-5), 'Âşaf(M. 1780-1), 'Azîz(M. 1784), Behcet(M. 1777), Cenâb(?), Cevdet(M. 1735-6), Dede-zâde Efendi(?), Emîn(?), Erîb(M. 1780), Eşref(?), Fıtnat(M. 1780), Fikrî(M. 1809-10), Hafîz(?), Himmet(?), Hülûsî(?), İşper(?), 'İzzet(M. 1827), Kâmî(M.1786-7), Mucîb(?), Münîb(M. 1823), Münîf(?), Namî(?), Nâşid(M. 1791), Nazîmâ(M. 1751-2), Necîb(?), Raḥmî(?), Râmîz(M. 17878), Râtîb(M. 1799), Refî'(?), Rif'at(M. 1785-6), Rûḥî(?), Rüşdî(?), Sa'îd(M. 1836), Sâ'ib(?), Sermed(M. 1787), Sürûrî(M. 1813), Şihâb(?), Tâbî(?), Taḳî(M. 1815), Tefvîḳ(M. 1791), Yahyâ(?), Zihnî(?), Zülâlî(?)

Mecmuada en fazla şiiri yer alan şairler Behcet(8), Cevdet(7) ve Sürûrî(5) şeklinde sıralanabilir. Şerif Efendi'nin kardeşi şair Fıtnat Hanım'ın da dört şiirine yer verilmiştir.

⁵ DURSUNOĞLU: *Şeyhülislam Şerif Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*; EPÇAÇAN: *Es'ad-zâde Mehmed Çelebi Hayatı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı Tenkitli Metin-İnceleme*; YAĞCI: *Mehmed Şerif Efendi Dîvânı(İnceleme-Metin)*.

⁶ FATÎN, D.: *Hâtimetü'l-Eş'âr*, 268. s.

⁷ FATÎN, D.a.d.e., 268. s.

Cevdet Efendi'ye ait 55b'de yer alan 84 numaralı şiir 57a'da bulunan 88 numaralı şiirle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Şair mevcut şiire birkaç beyit ekleyerek başka bir vesle ile şiiri yeniden sunmuş olabilir.

Cevdet Efendi'nin mecmuada yer almayan Şerif Efendi için düşürdüğü bir tarih beyti *Fatin Tezkiresi*'nde kayıtlıdır.

gelip bā-feyz ile ilhām-ı Hudā Cevdet dedim tārīh
sezādır yine Es'ad-zāde Efendi geldi fetvāya

Dîvân'larına ulaşılabilen şairler şunlardır: 'Azîz, Fıtna Hanım, Nâşid, Sermed, Sürûrî, Tevfik. Bu şairlerden Dîvân'larında yer almayan şiirler Naşidve Tevfik'in birer şiiri ile Sürûrî'nin iki yeni şiiri tespit edilmiştir.⁸ Naşid'e ait 46 numaralı şiirde Dîvân'ında tek beyit olarak kayıtlıdır.

Dîvânlarda tespit edilen ve tenkitli metni kurulan şiirlerin numaraları şu şekildedir: 1., 3., 9., 13., 15., 18., 27., 28., 29., 33., 34., 37., 46., 59., 74., 94.

Mecmuada yer alan şairlerle ilgili mecmuada yer alan bilgiler ve şiir sayıları tablolar kısmında kaydedilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.3

1.5 Metin Tesisine Dair

1.5.1. Metin tesisinde takip edilen yöntem

- Şiirler numaralandırılmış, şiir numaralarının dipnotunda şairlerin adının yer aldığı başlıklar kaydedilmiştir.
- Şiirlerin bulunduğu varak numarası yine şiir numarasının dipnotunda belirtilmiş, şairin çalışmış Divan'ı ile karşılaştırılıp tenkitli metin oluşturulmuştur.
- Alfabetik düzene göre ilerleyen mecmuada harfler metinde ortalananak başlık şeklinde bold olarak yerleştirilmiştir.
- Şiirlerle ilgili bilgi veren başlıklar yine metinde ortalananak bold olarak yerleştirilmiştir.
- Mecmua ile Divan arasındaki farklılıklar dipnotta önce mecmuada kayıtlı şekli yazılıp ':' ile ayrılarak Divan'daki kullanıma yer verilmiştir.

⁸ Naşid: 65. Ş.(45a), Sürûrî: 73., 83. Ş.(51b, 54b), Tevfik: 21. Ş.(12a)

Bkz: ğurer-i : ‘izz ü D.

- Şiir numaralarının altında şiirin vezni ve bahri belirtilmiştir.
- Şairlerin mahlasları kalın(bold) olarak yazılmıştır.
- Mısra başlarında büyük harf kullanılmamıştır.
- Yalnızca özel isimde büyük harf kullanılmıştır fakat özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmamıştır.
- Tarih şiirlerinde mecmuada verilen tarihler parantez içerisinde kaydedilmiştir.
- Tarih beyitleri dipnotta Arabî hurufatla verilmiştir.
- Mecmuada 48b’de sehven yer alan şiirler ve 54a’da derkenarda kayıtlı şiir metnin sonuna Ekler başlığı altında eklenmiştir. Bu şiirlere yeniden numara verilmeyip mevcut şiir sırasıyla devam edilmiştir.
- Mecmuada yeni bir başlık eklenmediği halde aynı şairin farklı vezin yahut kafiyeye sahip şiirleri yeni şiir numaralarıyla kaydedilmiştir. Şairlerin mahlası şiir numarasının dipnotunda katdedilmiştir.
- Mecmuadaki düzen göz önünde bulundurulduğunda yeni bir başlık eklenmese de 34a’da yer alan şiirin 33b’de yer alan şiire zeyl niteliğinde olduğu söylenebilir.
-

1.5.2. Metinde takip edilen imla özellikleri

- Metinde vér-, yé- gibi fiillerde ve Ruméli, bég gibi isimlerde kapalı é kullanılmıştır.
- Vav-ı madüleleler ‘‘’ işaretiyle gösterilmiştir.
- Gerindium eki ünlü uyumuna tabii olarak tercih edilmiştir.
- Bildime eki olan -dır yine ünlü uyumuna tabiidir lakin ünsüz değişimi gösterilmemiştir.
- Metin kurulurken 18. yüzyıla ait olduğunu tahmin ettiğimiz eserin dili günümüz Türkçesine yaklaştırmak için bazı ses olaylarını dikkate alarak aktarılsa da geçmiş zaman eki -dı herhangi bir ses olayına tabi tutulmamıştır.
- içün, déyü, idüğün gibi sözcükler metinde yer aldığı imla ile tercih edilmiştir.
- Farsça ön ekler ve son ekler kısa çizgi(-) ile ayrılmıştır. Örneğin; ğonçe-veş, bī-çäre
- Farsça ekler ile oluşturulmuş ikilemeler kısa çizgi(-) ile ayrılmıştır. Örneğin: ğün-be-ğün

- Vezin gereği ünlü ile biten sözcüklerden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde iki sözcük kesme işareti kullanılarak birleştirilmiştir. Örneğin; k'ola, n'ola, vb...

1.6 Tablolar

Tablo 1.2.1.

Şiir Numarası	Şair	Vezin	Bahir
1	Fıḫnat	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - <i>mefā'ilün fe'ilün</i> / + - - - / + - - -	Müctes
2	Behcet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
3	Sermed	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
4	Şihāb	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
5	Rif'at	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
6	Eriḫ	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
7	Cevdet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
8	Taḫī	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - -	Remel
9	Tevfiḫ	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
10	Fıḫnat	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
11	Eşref	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes
12	Ruḫī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
13	Fıḫnat	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes

14	Behcet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i> + --- / + --- / + ---	Hezec
15	Fıtnat	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i> + --- / + --- / + ---	Hezec
16	Zülālī	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - - + / + - - + / - - -	Muzārī
17	Ḥulūṣī	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
18	Sürürī	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
19	Zülālī	<i>Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün</i> - - + / - - + / - - + / - - + +	Muzārī'
20	Alaşehirī-zāde	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
21	Tevfīk	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
22	Hāfız	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
23	Eşref	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
24	Taķī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
25	Nāmī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
26	Rāmiz	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Müctes
27	'Aziz	<i>Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + -	Hafif
28	Sermed	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Müctes
29	'Aziz	<i>Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün</i> - - + / - - + - - / - - + / - - + - - /	Muzārī'
30	Sa'id	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
31	Fikrī	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
32	Emīn	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
33	Sermed	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
34	'Aziz	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>	Remel

		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	
35	İsper	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Müctes̄
36	Behcet	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i> - - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
37	Sürürî	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
38	Münib	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Müctes̄
39	'Aṭā	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
40	Yaḥyā	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + -	Remel
41	Zihnî	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
42	Sā'ib	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
43	Münif	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
44	Münif	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
45	Behcet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
46	Nāşid	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
47	Necib	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
48	Necib	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + -	Remel
49	Kāmî	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
50	Münib	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
51	Zihnî	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
52	Mucib	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - - + / + - - + / - - +	Muzārî'
53	Mucib	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - - + / + - - + / - - +	Muzārî'
54	Behcet	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Müctes̄

55	Behcet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
56	Cevdet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
57	'Aṭā	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
58	Rıf'at	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
59	Sürürî	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
60	Āşaf	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
61	Laz Muştafā Efendi	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
62	Behcet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
63	Tābî	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
64	'Akif	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
65	Nāşid	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
66	Eşref	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
67	Rātib	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
68	Cevdet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
69	'Aṭā	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
70	Rüşdi	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
71	İsper	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
72	Salih	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
73	Sürürî	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - - + + / + - - + / - - +	Muzārî'
74	Cevdet	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
75	Rāmiz	<i>Mefā'illün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>	Müctes

		+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	
76	Sermed	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - -	Hafif
77	'Atā	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Remel
78	Eşref	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün - - + / - - + / + - - + / - - +	Mu"ārī'
79	Tābī	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Remel
80	Refī'	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
81	'İzzet	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Müctes
82	Laz Muştafā Efendi	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Remel
83	Sürürī	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
84	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
85	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
86	Tevfīk	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Müctes
87	Behcet	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün - - + / - - + / + - - + / - - +	Muzārī'
88	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
89	Rahmī	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
90	Münif	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - -	Hafif
91	Nażimā	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - -	Hafif
92-Ek1	Taķī	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Remel
93-Ek2	Taķī	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
94-Ek1	Tevfīk	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - -	Hafif

Tablo 1.2.2.:

Nazım Biçimi	Şiir Numarası
Kaside	4, 6, 7, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 37, 38, 42, 43, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 66, 67, 68, 71, 80, 83, 86
Kıt'a	61, 76, 89, 93
Kıt'a-i Kebire	2, 3, 5, 8, 10, 13, 14, 15, 22, 24, 25, 26, 27, 33, 35, 36, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 60, 64, 65, 69, 70, 72, 73, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 92, 94
Mesnevi	90, 91
Müstezat	1
Müzeyyel Gazel	74

Tablo 1.2.3.:

Şairin Mahlası	Ölüm Tarihi(M.)	Mecmuada şairle ilgili yer alan bilgi	Şiir sayısı
'Akîf	1787		1
'Aṭā	1789	Şeyḫ Mollā-zāde 'Aṭā Efendi	3
'Atā	1814-15	Yeñişehrî Seyyid Muḫammed 'Atā	1
'Aşaf	1780-81	Aḫmed Paşa-zāde Muḫammed Paşa	1
'Azîz	1784	Müderrisinden Şubḫî-zāde 'Azîz	3
Behcet	1777	Müşullı Seyyid 'Ali Efendi	8
Cenāb (?)	?	Lāz Muştafā Efendi	2
Cevdet	1835-1836	Cevdet Ḥalîl Efendi	7
Emîn	?	Sünbül-zāde Efendi	1
Eriḫ	1780		1
Eşref	?	Çelebi-zāde Ḥafidi	4
Fitnaṭ	1780		4
Fikrî	1809-1810	Mülāzım	1
Ḥafîz	?	Müderrisinden Eznekmedî Ḥafîz Efendi	1
Himmet(?)	?	İskenderî Müftî-zāde Şāliḫ	1
Ḥulūsî	?		1
İsper	?	Ḥalep Müftüsü	2
'İzzet	1827	Yeñişehrî 'Osmān Paşa-zāde 'İzzet	1
Kāmî	1786-87(?)		1
Mucîb	?		2
Münîb	1823	Müderrisinden Münîb Efendi	2
Münîf	?	Müsevved Dede-zāde Efendi	2
Namî	?	Ḥaṭvānî-zāde'niñ İmamı	1
Nāşid	1791	Aḫmed Paşa-zāde	2
Naẓimā	1751-52	El-Ḥāc Naẓimā-yı Naḫşibendî	1
Necîb	?		2
Raḫmî	?	Behāyî-zāde	1

Rāmiz	1787-88	Şerī'at Kātiplerinden	2
Rātīb	1799	Küttābdan	1
Refī	1760-61	Mülāzım	1
Rif'at	1785-86	Rif'atī-zāde	2
Rūhī	?	Yanyāvī	1
Rüşdī	?	Lānbe-zāde	1
Sā'ib	?		1
Sa'īd	1836	Yahyā-zāde Sa'īd	1
Sermed	1787	Müderresinden Şeker-zāde Efendi	4
Sürürī	1813	Mülāzım	5
Şihāb	?	Anatolu Kuḍātından Şihāb	1
Tābī	?	Kuḍātından	2
Takī	1815	Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdi Mollā	4
Tevfik	1791		4
Yahyā	?	Şeyḥ Yahyā	1
Zihnī	?	Küttāpdan Rāgıp Paşa Kitapcısı Zihnī Efendi	2
Zülālī	?		2
?	?	Alā-şehirlī-zāde	1
?	?	Dede-zāde Efendi	1

TENKİTLİ METİN

Devletli Efendimize ‘Arz Olunan Kaşā’id ve Tevārīḥ

Ḥarfü’l-Elif

Ḥarfü’l-Elif’de Meşīḥat-ı İslāmiyyede Vêrilen Tārīḥler

1.

Mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

mefā’ilün fe’ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

+ - + - / + + -

1. semiy-i mefḥar-ı ‘ālem Şerīf Efendi kim
be-‘izzet ü iclāl
müşerref oldı kudūmiyle mesned-i fetvā
mübārek éde Ḥudā
2. cihān-ı cūd u kerem āfitāb-ı burc-ı himem
meh-i sipihr-i şeref
dénirse neyyir-i raḥşān-ı ‘ālem-i ma’nā
sitāyişinde sezā
3. yegāne gevher-i şehvār-ı kān-ı luḫ u ‘aṭā
nazīri nādīde
muḫīt-i ‘ilm ü fazīlet dūr-i yem-i taḫvā
o zāt-ı bī-hem-tā
4. kıla sa’ādet ile ‘ömr ü devletin efzūn
şafā-yı ḫaṭır-ile
mü’ebbed eyleye şadrında Ḥazret-i Mevlā
budur hemīşe du’ā
5. dédim du’ā ile **Fıṭnat** bu mışra’ı tārīḥ
ḫurūf-ı mu’cemle
Şerīf Efendi bugün giydi ferve-i fetvā
sa’id éde Mevlā (1192)

1. MC: 1b. Fıṭnat: *Dīvān*: T.47.

Fıṭnat Ḥanım Efendi’niñ.

5 ديدم دوعا ايله فطنت بو مصرعی تاريخ

حروف معجمله

شريف افندی بو کون کیدی فروه فتوی

سعید ایده مولا

2.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Hāzret-i 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥān-ı felek-mesned
ki qalb-i tābnāki mevrīd-i ilhāmdır ḥaqqā
2. kerāmetle édip her mesnedi erbābına tevfiẓ
hemān her nükteye nūr-ı ḥilāfetle olur bīnā
3. olaldan tāq-dīs-ārā-yı şāhī niyyeti ancak
nizām-ı memleketdir 'adl-ile āsāyış-i dünyā
4. yine ez-cümle étđi böyle bir zātuñ ber ü düşün
mübārek ferve-i nūrānī-i beyzā ile iksā
5. kerīmü'l-aşl-ı emced dūdmān-pīrā-yı ced-ber ced
semiyü'l-ḳadr-i evḥad zāt-ı mes'ūd-ı kerem-peymā
6. şāḥbī-menḳabe 'allāme-i rāz-ı fazīlet-kim
sezādır faḥr éderse zātı ile ser-te-ser dünyā
7. yeter bīgāne deñli étme **Behcet** midḥatin ıtnāb
ḳadīmī bendeden ancak du'ādır maṭlab-ı aḳşā
8. édip birbirini tebşīr herkes söyledi cehren
henüz ehlini buldı işte şimdi mesned-i iftā
9. gelip bir peyk-i ferḥat-baḥş dédi böyle tārīḥin
mükemmel cāmedir Es'ad Efendi-zādeye fetvā (1192)

3.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ḥādīm-i şer'-i mübīn 'umde-i erbāb-ı yaḳīn
pey-rev-i müctehidīn sālīk-i rāh-ı taḳvā
2. 'ālim-i ḥūb-'amel şāḥīb-i 'aḳl-ı evvel
mānī'-i ehl-i cedel şānī'-i İbni Sīnā
3. Hāzret-i müftī-yi dīn Es'ad Efendi-zāde
ki odur fazl ile beyne'l-'ulemā müsteşnā
4. vech-i pākinde dıraḥşān ğurer-i nūr-ı şalāḥ
şıdḳ-ı ḳavlinde nümāyān-dürer-i ḥüsn-i edā

2. MC: 1b.

Müşullı Seyyīd 'Alī Efendi'niñ

9 كلوب بر بيك فرحتبخش ديدى بويله تاريخن

مكمل جامه در اسعد افندى زاده يه فتوى

3. MC: 2a. Sermed(Feyzullāh) : *Dīvān*: T.28.

Müderresīnden Şeker-zāde Efendi'niñ

4 ğurer-i: 'izz ü D.

5. mişli yoq nükte-şināsī vü suhen-dānlıkda
'ilm ü fazl ü hüneri biri birinden a'lā
6. hulk-ı memdūhı şifāt-ı ḥaseni vaşfi ile
pür olup sāmī'a-ı pādişeh-i 'adl-ārā
7. Şeyhu'l-İslām-ı zamān eyleyip ilbās étدی
düş-i iqbāline bir ferve-i espīd kabā
8. zātı revnaq-dih-i ser-mesned-i iftā olıcaq
buldı şimdi şerefi şadr-ı refī'-i fetvā
9. Ḥaqq maqāmında éde 'izz ü sa'ādetle muqīm
her umūrunda mu'īn ola Cenāb-ı Mevlā
10. **Sermedā** kilik-i güher-bār dédi tārīḥin
müftī-i bārī'-i şer' oldı Şerīfü'l-'ulemā (1192)

4.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şehen-şāh-ı cihānıñ himmet-i vālāsına ḥaqqā
ki kıldı münteḥab bir böyle fāzıl zāt-ı bī-hem-tā
2. kemāl-i istikāmet üzre mevşūf olduḡun bildi
édip bāb-ı refī'in bendegānıñ cümleye melcā
3. ḥudāvend-i mu'azşam müftī-i 'allāme-i 'ālem
ḥidīv-i muḥterem 'ālī-himem zāt-ı kerem-kārā
4. muṭī'dir reşḥa-i kilik-i güher-bārına bu 'ālem
muvaffaq eylemiş bārī aña mecrāyı hep icrā
5. benim ḥōd zerrece ḥaddim degil evşāfını étmek
hemīşe 'izzet ü tevfiq ile şād eylesin Mevlā
6. hemān 'azm-i der-i devlet-me'āb ét 'arz-ı ḥāl eyle
bir iki beyt-i sihr-i'cāz u bir tārīḥ édip inşā
7. ferīşteler kamu bezm-i semāda sebze-püş olmuş
ṭavāf-ı dergehiñ işrāb éderler meymenet-bādā
8. şitāb-ile **Şihābıñ** 'arz éder bu resme bir tārīḥ
bu nice cāmedir Es'ad Efendi-zādeniñ fetvā (1192)

10 سرمددا كلك كهر بار دیدی تاریخ
مفتی بارع شرع اولدی شریف العلما

4. MC: 2b.
Anaṭolu Kuḍātından Şihāb'ıñ

8 شتابيله شهابك عرض ايدر بو رسمه تاريخ
بو نيجه جامه در اسعد افندی زاده نك فتوى

5.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün feilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bārekallāh zihī sāl-i meserret-āṣār
müteyemmen éde sa'd-ile zamāniñ Mevlā
2. müşterī bahtını her sâ'at éde mihre qarīn
lem'a-i feyzini gün günden éde Ḥakk a'lā
3. nice sāl eyleye tebrīk-i zamāniñ 'ālem
zātını maşdar-ı bi'l-ḥayr éde her demde Ḥudā
4. 'ācizem vaşfiña berf-ile zebānım toñdı
dil-i mir'ātımı ālūde-i büz étđi şitā
5. rüz-ı firūz ile bahtım açılırsa elbet
olurum ben daḥi vaşfiñda felekde gūyā
6. eger emşālim ile ben de édersem hareket
éderim müddet-i 'ömrümde saña ḥayr du'ā
7. mūncemid olsa daḥi toḥm-ı ümīd 'ālemde
o tekāsül yine bu bendede yok sizde fedā
8. hareket étmez isem daḥi efendim şağ ol
yine ben lāyıkı üzre éderim saña şenā
9. bilirim bende-i aqdemle muqayyed nāmım
dil-i bīmāre hemān emriñ olur 'ayn-ı şifā
10. bu vesīleyle yüzüm dergehe sürmekdi benim
édemem maṭlab için ṭab'-ı latīfiñe ezā
11. her ne ḥaqqımda zuhūr eyler ise maqbūlüm
her umūruñda muvaffaq éde Ḥaqq celle ve 'alā
12. açıp ey dil varaḳ-ı verdi hemān geldi rebī'
gülşeninde diye āmīn hezārān şeydā
13. esmeye gülşen-i iqbāliñe bād-ı şarşar
niçe ezhār ile her demde ola gönçe-güşā
14. dédi tārīḫini nev-sāle feraḥla **Rif'at**
sa'de geldi şeref ü yūmn-ile bu sāl-i şafā (1194)

5. MC: 2b.

Rif'atī-zāde'niñ

14 دیدی تاریخی نو ساله فرحله رفعت

سعدہ کلدی شرف و یمن یلہ بو سال صفا

6.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel +-+- / +-+- / +-+- / +-+-

1. ey veliyü'n-ni'am ey mefhar-ı cümle 'ulemā
çeşm-i ümmīdime ey hāk-i deri kühl-i cilā
2. cümle aḥvālīmi taḥrīr ile tafşīl édemem
ruḥşat emr eyler iseñ baş édeyim icmālen
3. ben başeski ḳuluñ oldum dér iken Siroz'a(?)
ortadan atdı beni ḡadr ile birkaç ruḳabā
4. bir çürük manşīb ile bendeñi şol ḳoldan atıp
saḡladı işlerin aşḡāb-ı şimāl u yümñā
5. bunu gerçek bilirim şimdi 'iyāzen-billāh
kizb-ile ṭoṭṭoludur sīne-i iḥvān-ı şafā
6. manşīb olmak baña vallāhī degildi maṭlab
böyle cebrice de mesbūḳ degildi irza
7. taḡtadan cebr ile ḳalkıp otururken ma'zūr
oldı incāz ile ḡüyā ki mūkāfāt cezā
8. ya'ni tevḳītimi tencīz ṭarīḳiyle yine
urdu dāḡ üstine bir dāḡ daḡi dest-i ḳazā
9. çār u pence hele nāçār olurken rāzı
mürdeniñ zindesine on bir ay olmuş ibḳā
10. ḳā'ilim ben daḡi ma'ḳüle efendim lākin
böyle maḡsūs idi-kim beş ay olunmuşdı 'aṭā
11. altı ayla birine eylediler mi tevcīh
ḳāleb-i ādeme iblīs ḡulül étmiş ola
12. gitdi bir vādī-i nā-refte-i bī-dāda felek
bu da bu rütbede mesbūḳ degildir ḳaṭ'ā
13. sebḳat étmişse eger mişli teccessūs eyle
işte rūznāme-i eslāf u ḳuyūdāt-ı ḳazā
14. bir ṭarīḳiñ ki re'isi ola böyle tekdīr
var ḳiyās eyle ki sā'irleriniñ ḡāli n'ola
15. beyt-i Şevket gibi yekpāre muḡayyel işler
ṭab'-ı naḳḳād olur vāḳıf-ı rāz-ı ma'nā
16. eskiden 'ādetidir çerḡ-i sitem-mu'tādiñ
hüner erbābına ikrāma bedel ḳahr u cefā

6. MC: 3a.
Erīb Efendi'niñ Manzūm 'Arz-ı Ḥālidir

17. biriniñ bir sürü da'vâcılarını destinden
édebilsem dér-iken bârî girîbâni rehâ
18. girmemişken hıuşemâ destine bir ser-riştem
şimdi taḥlîş-i girîbâne el érmez aşlâ
19. ḳanḳı bir derdimi feryâd édeyim sulṫânım
lâl-i ḥayret-zedeyim. mürde belâ zinde belâ
20. var mıdır mezheb-i inşâfda bu ğadr-ı şarîḥ
eylerim dergeh-i 'adliñde bu dem istiftâ
21. seniñ âvâze-i 'adlinle cihân ṫolmuş iken
baña efsûs u sitem eylemek olsun mı revâ
22. کربنالم چو کمان بردهنم دست مکیر
هر که زخم خورد البته کند و آولا
23. بسرسبز توسو کند خورم منکه فلك
بدم عدل توخواهد کند آزورده مرا
24. dest-gîr ol baña bu ḥâlet-i ğam-fermâda
'ömrüm olduḳça zebânım éderim vaḳf-ı du'â
25. ben seniñ bende-i dîrîñ-i kerem-perveriñim
üstümüzden nazâr-ı 'âṫifetiñ ḳılma cüdâ
26. mesnediñde seni Allâh mü'ebbed ḳılsın
esmesin gülşen-i iḳbâliñe hiç bād-ı fenâ
27. isterim senden efendim déyesin bir kerre
nicesin bîkes u biçâre Erîbâ 'acabâ
28. vâḳıf ol ḥâl-i dil-i zârıma da şoñra yine
emr ü fermân seniñ ey milket-i 'adle dârâ

Yine Ḥarfü'l-Elif'de Ḳable'l-Meşîḫatü'l İslâmiyyede 'Arz Olunan Tevâriḥ

7.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel +++- / +++- / +++- / +++-

1. bârek'allâh-ı zihî feyz-i 'aṫâ-yı Mevlâ
'âlemi eyledi elṫâf ile lebrîz-i şafâ
2. eşref-i ḳavm-i re'îs-i 'ulemâ-yı 'aşrı
Rüméli şadrına étdi yine revnaḳ-baḥşâ

7. MC:4a.
Cevdet Ḥalîl Efendi'niñ

3. güher-i zāt ile ārāste memdūh-ı enām
faḥr éder ise vücūduyla şerefdır ‘ulemā
4. ne güher lā’ik-i pīşānī-yi tāc-ı efḍāl
görmedi çeşm-i felek mişl ü nazīrīn aşlā
5. ḥüsn-i tedbīrine dil-beste ‘uḫūl-i ‘aşere
rūy-ı inşāfına dil-dāde gürūh-ı ‘urefā
6. şemme kesb étse şabā nükhet-i efḍālinden
neşr-i feyz ile éder ‘ālemi ḥōş ‘ıtr-ı şafā
7. feyz-mend olsa eger laḥza-i elṭāfindan
nergis-i mest ebed görmez idi çeşm-i ‘anā
8. ‘ilm u ‘irfān u kerem ma‘delet ü re‘fet ile
Ḥaḫ bu kim oldı ser-efrāz-ı şudūr-ı ‘ulemā
9. **Cevdet** ıtnāb-ı suḥen étme du‘ā eyleyelim
vaşfını eyleyemez cümle gürūh-ı şu‘arā
10. neşr-i ‘adl-ile éde ḥalk-ı cihānı ihyā
müstedām eyleye devletle Cenāb-ı Mevlā
11. çār eṭrāfa gidip müjde dédim tārīḥin
şadr-ı Rūmı oldı yine ‘umde re‘īs-i ‘ulemā (1192)

8.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Ḥazret-i Es‘ad Efendi-zāde kim
zātıdır mecmū‘a-i ‘ālem-behā
2. ‘unşur-ı çārın o zāt-ı ekremiñ
mezd ü ‘izz ü yümn ü Sa‘d étmiş Ḥudā
3. fazl u ‘irfānda misīli yok aniñ
zū-fünün oldur cihānda bī-riyā
4. ‘ilm ü ḥikmetde nazīri gerçi yok
şi‘r u inşā da müsellemdir aña
5. zātına lāyık görüp çün Kird-gār
şadr-ı Rūmı şāniyā kıldı sezā
6. pīr u bernā cümle şādān oldılar
ḥalka bir ‘ıyd-ı nev oldı güyiyā

11 چار اطرافه كيدوب مژده ديدم تاريخن

صدر روم اولدى بينه عمره رئيس علما

8. MC:4b.

Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdi Taḫī Mollā’nıñ

7. étme ıtnāb-ı suhen besdür **Taķī**
eyle şıdķ-ile hemān ĥayr-ı du‘ā
8. mihr ü meh kıldıķça dehri rüşenā
ola ‘izzetle mu‘ammer dā’imā
9. dāmen-i pākini taķbīle medār
olmağ-ıçün elde bir vaşf-ı becā
10. def‘a-i şānīsiniñ tārīhini
eyledim bir beyt ile böyle edā
11. bā-yemīn Es‘ad Efendi-zādeye
ĥamdülillāh şadr-ı Rüm oldı sezā (1192)

**Tārīh-i Mücedded Şoden-i Sāhilĥāne-yi Ĥazret-i Es‘ad Efendi-zāde Edāmallāhu
İķbālehu ve Zādehu**

9.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec +--- / +--- /+--- / +---

1. ĥoşā sāhil-serāy-ı bāhirü’l-Es‘ad-ı rūĥ-efzā
mübārek-bād sāhil-ĥāne-i nev tarĥ-ı müsteşnā
2. leb-i bām-ı bülend-eyvānı kim fevķu’t-taşavvurdur
olur nüh tāk-ı vālāya tebessüm-rīz-i isti‘lā
3. kuşūr-ı bī-kuşūr-ı kāşırātu’t-tarf-ı cennāta
olur ebrū-yı tākı çīn-fürüş-ı nāz u istiğnā
4. olaydı kurş-ı mihr āsūde jengār-ı kesāfetden
olurdu aña zer gülmīĥ saķf-ı āsmān-sīmā
5. muşanna‘ çār çüb-ı revzeninde cām-ı billürü
çü mir‘āt-i Sikender cilve-baĥş-ı devlet-i dārā
6. aniñ bir çifti yokdur ‘ālem-i ibdā‘da dēr-idim
çü ebrū-yı dil-ārā çift tākı olmasa ber-cā
7. éder hemvārī-i meydān-ı dīvān-ĥānesin irād
mühendis eylese saĥ-ı ĥaķīķī var déyü da‘vā

11 با يمن اسعد افندی زاده به
حمدالله صدر روم اولدی سزا

9. MC: 5a. Yahya Tevfik: *Divân*: T.63.

Tevfik Efendi’nin.

1 rūĥ-efzā: feyz-ārā D.

nev tarĥ-ı: maţbū‘ u D.

2 bülend eyvānı: felek-fersāsı D.

nüh tāk-ı vālāya tebessüm-rīz: tāk-ı sipihre ĥande-rīz D.

8. bakılsa çeşm-i 'ibretle anuñ her beyt-i maṭbū'ı
olur fihrist-i ebvāb-ı büyüt-ı cennetü'l-me'vā
9. mu'allā süllemi mıṣṭarlı bir ābādī kāğıddır
ki kemter pāyesi ma'nā-resān-i 'ālem-i bālā
10. müzekkir her sütün-ı nev-'amūd-ı şubḥ-ı iḳbālī
ser-i mismārı yād-āverd-i ḥāl-i 'anberīn-sīmā
11. o sāḫil-cāy-ı bī-eşbāha imkān-ı neẓā'ırde
dü mıṣrā'-ı deridir şüret-i illā-yı istiṣnā
12. 'uluvv-ı himmet-i bānīsın iz'ān ile 'aczinden
olur rümāl-i ḥāk-i dergehi her rüz u şeb deryā
13. hevā-yı rüḥ-baḫşı zā'irān-ı dergehin eyler
derünunda muḫayyel peyker-i āmālını ihyā
14. nesīm-i şubḥ-ı mu'tellü'l-mizāc olmasa gāḫice
olurdı ḫidmet-i ferrāşī-i dergāhına icrā
15. ğubār-ı dergehin ḫıfz étmek için çeşm-i a'dādan
olur her mevce-i yem ḫatre-pāş-ı sāḫa-i 'ulyā
16. leṭāfet-baḫş-ı yek-rengi olup baḫr ile ber her dem
olur kuhsār-ı sebzīn perteviyle yemyeşil deryā
17. degildir cezr ü medd-i yem şabā étmekde pāy-endāz
ḫudüm -ı zevraḫ-ı maḫdūma mā'ī mevcli ḫārā
18. o maḫdüm-ı kerīm Es'ad Efendi-zāde kim oldur
şerīfū'l-menḫabe şadru'ş-şudūr-ı kāmیلü'l-ālā
19. ciḫān-ı ma'rifet baḫr-ı fazīlet ma'den-i himmet
bahār-ı bāğ-ı naẓm u nesr ü rüḥ-ı ḫālb-i ma'nā
20. ne mümkin ḫāme gelmek 'uhde-i vaşf-ı cemīlinden
taḫammül-kerde-i mīzāb olur mı cūşış-ı deryā
21. du'āya başla **Tevfīkā** anıñ vaşf-ı kemālātı
mişāl-i mevce-i deryā degildir ḫābil-i ihşā
22. ola mıṣrā'-ı bab-ı devleti best ü küşādında
şafāya dest-i da'vet gayra dest-i redd ü istihzā

8 büyüt: ḫuşūr D.

9 kemter: hep D.

10 yād-āverd: yād-āver ü D.

12 bānīsın iz'ānla eyle 'aczinden: bānīsını iz'ānla 'aczinden

14 ferrāşī-i: ferrāşını D

15. mevce-i : mevce D.

16 ber her dem: berr ḫasrıñ D.

17 cezr ü medd-i yem: cezr medd-i yem D.

19 19b. revāyiş-baḫş-ı kālā-yı ma'ārif şā'ibü'l-ārā D.

22 best u küşādında: best u güşādile D.

23. 'Uṭārid zer kalemle yazsa tāriḥin sezā **Tevfīk**
bu nev-sāḥil-sarāy-ı sa'd-bünyān oldı bī-hem-tā (1190)

10.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. meh-i burc-ı faẓilet āfitāb-ı maṭla'-ı himmet
dür-i deryā-yı ḥikmet gevher-i gencine-i ma'nā
2. Cenāb-ı Ḥazret-i Es'ad Efendi-zāde kim ya'nī
semiyy-i mefḥar-ı 'ālem o ṣadr-ı mekremet-pīrā
3. ferīdu'd-dehrdir faẓl u kemāl ü zühd ü 'iffetle
Ḥudā zāt-ı şerīfin eylemiş bī-miṣl ü bī-hem-tā
4. odur ol şeh-süvār-ı sāḥa-i 'ilm ü faẓilet kim
ola seyyid meger hem-nāmı olmaḳla aña hem-tā
5. felek kaşr-ı celāl ü şānına nüh pāyeli süllem
der-i iḳbāline gül-mīḥ ḥürşīd-i cihān-ārā
6. édip himmet bu sāḥil-ḥāne-i dil-cüyü tecdīde
mühendiskāri-i ṭab'-ı laṭīfi eyledi inşā
7. te'ālallāh zihī ṭarḥ-ı biḥīn sāḥil-sarāy-ı ḥüb
müferriḥ dil-nişīn ḥaṭır-güşā cāy-ı neşāṭ-efzā
8. der-āgüşa iki cānibden açmış şevḳ-ile āgüş
ki olmuş ḥüsnine meftün u ḥayrān kūh ile deryā
9. çekerdi şerm ü ḥaclet naḳşını seyr eylese Behzād
göreydi resmin Oḳlīdīs olurdı vālih ü şeydā
10. söz olmaz ṭarḥına bī-miṣl ü bī-mānend her cāyı
ḥuşūşā bu müferriḥ kaşr-ı ḥüb u dil-keş ü zībā
11. bu kaşr-ı bī-ḳuşūruñ vaşf-ı pāk-i şuffeteyninde
zebān-ı ḥāme ḳāşırdır ne rütbe eylese iṭrā
12. oturmuş rü-be-rü gūyā ki iki dilber-i maḡrūr
ki şatmaḳda biri birine her dem nāz u istiḡnā
13. müşābih ebrū-yı müşḡīn-i yāre ṭāḳ-ı pür-zeyni
sütünü ḳāmet-i mevzūn-ı ḥübān gibi bī-hem-tā

23 عطارذ زر قلمله یازسه تاریخ سزا توفیق

بو نو ساحلسرای سعد بنیان اولدی بی همتا

10. MC: 5b. Fitnat: *Dîvân*: T.47.

Fitnat Hanım Efendi'niñ.

2 efendi-zāde: efendi D.

4 hem-tā: hem-pā D.

14. bilūr-ı revzenānı şāfter çün sīne-i dilber
qomaz seyryn éden dillerde hīç gerd-i keder aqlā
15. havernaqla éderse da'vā-yı revnaq sezā el-ḥaḳ
müreccaḥdır leṭāfetle bu qaşr-ı pāk ü müsteşnā
16. şafaqdan āl-i maḳ'ad pençe-i mihri édip rīşe
felek şadrına ferş eylerdi olsa lāyıq u aḥrā
17. n'ola ṭolsa meserretle anıñ her ḥaḳa-i bābı
hümā-yı zevḳ u şevḳ u inbisāta dāmdır zīrā
18. zemīni dil-güşā ābı muşaffā ḥāki 'anber bū
hevā-yı cān-fezāsı rūḥ-baḥşā çün dem-i 'İsā
19. şatar çīn-i cebīn emvāc-ı ḥavzı āb-ı ḥayvāna
atar söz çeşme-i mihre leb-i fevvāresi güyā
20. degil ey ḥāme ḳābil vaşfı bānīsı gibi anıñ
hemān eyle du'ā-yı devletin iḥlāş-ile imlā
21. ḥaṭālardan édip maḥfūz evlād-ı kirāmıyla
ḳıla iḳbāl ü 'izz ü devletin Ḥaḳ gün-be-gün a'lā
22. ḥitāmında du'ā birle dédim tārīḥini **Fıṭnat**
bu sāḥil-ḥāneyi mecd ile mes'ūd eyleye Mevlā (1190)

11.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes +-+- / +++- / +-+- / +-+-

1. Cenāb-ı Ḥazret-i faḥr-ı şudūr-ı şadr-ārā
Şerīf Efendi o zāt-ı şerīf-i bī-hem-tā
2. dem-ā-dem olmada āyīne-i zāmīrinde
nuḳūş-ı cilve-i feyż-i Ḥudā ki rüy-nümā
3. bu resme eyledi sāḥil-serā-yı devletini
bu ṭarḥ-ı dil-keş ü bu resm-i dil-güşāde binā
4. hemīşe devlet ü iḳbālin eyleyip efzūn
şafā vü şevḳ u meserret vére aña Mevlā
5. egerçi söylediler dā'iyān-ı devleti hep
birer şenā ile tārīḥ-i dil-pesend ammā
6. münāḳqaṭan iki tārīḥ beyt-i vāḥidde
kemīne Eşref-i dā'ī dédi berāy-i du'ā

22 ختامنده دعا برله دیدم تاریخینی **فطنت**

بو نو ساحلخانه یی مجد ایله مسعود ایلیه مولا

11. MC.6b

Çelebī-zāde Ḥafīdi Eşref Efendi'niñ

7. hemîşe devlet ile rāhat eyleye ihsān (1190)
Şerîf Efendiye sâhil-serây-i nevde Hudâ (1190)

12.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. hoşâ sāl-i şeṭāret-güster ü devr-i ḥayāt-efzā
dem-i 'ayş u şafā-yı kalb u hengām-ı keder-fersā
2. ne dem vaqt-i şafā-tev'em kim āşār-ı şafālarla
felāket tīginiñ her küştesi birden olur iḥyā
3. ta'accüb mi olursa devr-i eyyāmıñ bu evşāf
budur āşār-ı luṭf-ı ḥazret-i zāt-ı kerem-baḥşā
4. Cenāb-ı şadr-ı Rūm ol baḥr-ı mevvāc-ı kerem k'olmuş
ğarīk-ı āb-ı elṭāfı gerek a'lā gerek ednā
5. odur zīnet-fezā-yı bezm-i erbāb-ı hüner-perver
odur Ḥaḳḳā semiy-yi ḥazret-i maḥbūb-ı bī-hem-tā
6. zihī ol mazḥar-ı elṭāf-ı raḥmānī k'ola muṭlak
siyādet birle hem-nām-ı nebīyy-i Ḥazret-i Mevlā
7. o māh-ı çarḥ-ı ḥikmetdir o dürr-i baḥr-ı 'işmetdir
şeh-i mülk-i feṭānetdir vücūdı gevher-i yektā
8. kerem-kār-ı zamān ol ma'den-i cūd-ı mürüvvet-kim
kılıpdır keşret-i ihsānı nām-ı ḥātimi insā
9. gelen üftādegān-ı dehri itmām-ı maḳāşıdla
mükedder eylemez her 'ācizi étmekdedir irza
10. gül-i gülzār-ı 'izzet şemse-i eyvān-ı rif'atdır
maḥall-i 'aḳd-i aḥkām-ı şerī'at şāhibü't-taḳvā
11. fazīlet kânıdır hem sālīk-i rāh-ı ḥaḳīkatdır
vücūh ile olupdur silk-i aḳrānında müstesnā
12. vücūdı nüşḥa-i mecmū'a-i esrār-ı Yezdānī
sözi miftāḥ-ı ebvāb-ı künūz-ı cevher-i ma'nā
13. kemāl-i 'adl u şefḳatle o şadr-ı ma'delet-kāruñ
gününde kesb-i revnaḳ eyledi dünya vü mā-fī-hā
14. 'adīm olmuş o deñlü bāb-ı luṭfunda tekellüf kim
tehī-destān-ı 'ālem hep gezer içinde bī-pervā

7 همیشه دولت ایله راحت ایلیه احسان

شریف افندیه ساحلسرای نوده خدا

12. MC. 6b

Mülāzımīnden Yānyavī Ruḥī'niñ

15. rızā-yı faẓl-ı Hāḡ kesbindedir dā'im naẓar-gāhi
umūr-ı 'ālemi ŧer'ā görüp etmekdedir icrā
16. ḡamūŧ ol Rūḡiyā eyle edeb evŧāf-ı aḡlāḡ
degil ḡadd-i beŧer illā Ḥudāya eyle istid'ā
17. o ḡuḡb-ı ḡarḡ-ı iḡbālūñ zamān-ı devletin dā'im
Ḥudā müzdād éde tā kim ola arz u semā ber-pā
18. n'ola ey baḡr-ı raḡmet kān-ı iḡsān u mekārim kim
édersen bendeñe dürr-i duḡul-i manŧıbı i'tā'

13.

Mefā'ilün fe'ilatün mefā'ilün fe'ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. ferīd-i dehr Muḡammed ŧerīf Efendi kim
odur kemāl-i faẓilette eŧref-i 'ulemā
2. o yek-süvār-ı fezā-yı 'ulūm kim olmaz
semend-i ḡab' ile İbni Kemāl aña hem-pā
3. o zū-fünūn-ı cihān kim aniñla baḡŧ édemez
ḡikemde Pīr-i Ḥocend-ile Bū 'Alī Sīnā
4. o zāt-ı muḡteremiñ İbni Ḥācib eyler ise
der-i faẓiletiniñ ḡidmetiyle faḡr sezā
5. fūrūḡ-ı dāniŧi yanında zerreder ḡorŧīd
muḡīt-i 'ilmine nisbetle ḡaḡredir deryā
6. midād-ı pāki gülistān-ı faẓla āb-ı revān
nihāl-i kil-k-i teri zīb-i güleşen-i ma'nā
7. ḡeh-i devātına leb-teŧne selsebīl-i cinān
kitāb-ı faẓlına ŧīrāze ḡīsū-yı ḡavrā
8. ḡabī'atında aniñ münderic fūrūḡ-ı uŧul
dénirse zātına mecmū'a-ı ḡafīd sezā
9. ŧafā-yı ḡab'ı arūsān-ı naẓma āyīne
sevād-ı ḡāmesi ḡīsū-yı ŧāhid-i ma'nā
10. senā-yı zātını ta'bīrden yine 'āciz
ki vaŧf éden anı vaŧŧāf olursa da farazā
11. du'ā-yı devletini eyle 'an-ŧamīmi'l-ḡalb
degil medāyiḡi ey ḡāme kābil-i iḡŧā

13. MC: 7b. Fıḡnat: *Dîvân*: T.34
Fıḡnat Hanım Efendi'niñ
2 hem-pā: hem-tā D

12. édíþ mařún hağadan vüçüd-ı mes'üğın muvaffağ eyleye kârında Hazret-i Mevlâ
13. o zât-ı pâk-i fezâ'il-şiyem sa'âdetle olunca şadr-ı Anağolıya şeref-bağşâ
14. hurûf-ı sâdesi geldi dü mışra'ın târîh bu beyti **Fıñnat** éđince kudümina inşâ
15. mübârek eylesin iclâl ile sa'âdet ile Şerîf Efendiye şadr-ı Anağolıyı Hudâ

Harfü'l-Bâ'

14.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
Hezec + --- / + --- / + ---

1. Cenâb-ı müftî'-i Nu'mân-sîret ki oldı muğtedâsı âl u aşhâb
2. yegâne ser-firâz-ı bî-müdanî şerîf-i düdmân-pîrâ-yı ensâb
3. muhîf-i 'ilm-i küh-ı bürdbarî cihân-ı ma'rifet deryâ-yı âdâb
4. olurdu zinde olsa İbni Hâcib derinde iktizâ eyleser bevvâb
5. hezârân sâl devr eyleser görmez nazîrin bir dağı ezmân u eğğâb
6. şenâ-perdâzıdır mecmû'-ı 'âlem du'âsında 'umümen şeyh-ile şâb
7. varıp tebrîk için sâl-i cedîdi tedârik eyledim bir dürr-i kem-yâb
8. sezâdır pâdişâha 'arz éderse fütühâtın édíþ behcetle işrâb
9. ki bu sâl-i mübârek-fâliñ oldı tefe"ül gûne târîhi zafer-yâb (1193)

14 حروف سادھسی کلدی دو مصرعك تاريخ
 بو بيتى فطنت ايدينجه قدومنه انشا

14. MC:8a.
Müşullı Es-Seyyîd 'Alî Efendi'niñ

9 ظفر ياب

Şüret-i Diğer

Şüret-i Dîger

1. bu sāl-i nevde var Allāhu a'lem
fütūh u nuşrete telmih u işrāb
2. ki vaşf-ı pādişāh-ı dīn-penāha
muvāfiq geldi tārīh-i zafer-yāb (1193)

15.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec + --- / + --- / + ---

1. hoşā pākīze nev-ṭarh-ı dil-ārām
zihī nüzhetgeh-i zībende üslüb
2. kıyās eyler gören ṭāk-ı refi'in
ya mäh-ı nev yaḥūd ebrū-yı maḥbüb
3. hevā-yı cān-fezā-yı rūh-baḥşı
dem-i 'İsādan olmuş şanki mevhüb
4. bu nüzhetgāha revnaq vērđi el-Ḥaḳ
bu vālā şuffa-i dil-cūy-ı merğüb
5. kenārında bu şaḥn-ı dil-güşāniñ
oturmuş güyiyā bir dilber-i ḥüb
6. ne zībā mevki'inde oldı bünyād
ne dil-cū şuffa bu şaḥn-ı dil-āşüb
7. ola her dem maḳarr-i şevḳ u şādī
budur dergāh-ı Ḥaḳdan şimdi maṭlüb
8. du'ā birle dédim tārīh **Fıṭnat**
sa'īd olsun ne dil-cū şuffa-i ḥüb

2 ظفر یاب

1193

15. MC:8a. Fıṭnat: *Dīvān*: T. 16.

Fıṭnat Hanım Efendi'niñ

8 دعا برله دیدم تاریخ فطنت

سعید اولسون نه دلجو صفة خوب

Ḥarfū'd-Dāl

Ḥarfū'd-Dāl'de Zamān-ı Meşîhatde Vêrilen Kaşâ'id

16.

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzārī ---+ / -+--+ / +---+ / -+-

1. کلکم بصفحه نقش دگر آشکار کرد
طبع زمانه را کلرنک بهار کرد
2. شهباز طبع و خامه کلکون عنان من
رنکین تزرو معنی شیرین شکار کرد
3. مشاطه خیال نزاکت نهاد من
زلف عروس بکر سخن تابدار کرد
4. زرین قبای شاهد مضمون ناز را
از رنگ لطف شوخ خرد بود و تار کرد
5. سودای درد در چمن لاله ریختم
روزی که عشق صحن دلم داغدار کرد
6. آن مرغ آتشین نفس برق کلشتم
روی صحیفه را سختم لاله زار کرد
7. طوفان نوح در کرد قطره داده ام
گاهی که چرخ چشم ترم اشکبار کرد
8. امشب سخن ز طرّه دلدار میکذشت
راه خیال فکر مرا عطربار کرد
9. نازم بیخت خویش که شد رهنمون مرا
بر درکه کسی که شریعت شعار کرد
10. خورشید آسمان فضیلت که رأی او
حلّ عقود مشکل لیل و نهار کرد
11. علامه یکانه محمّد شریف خلق
دوران بخاک درکه او افتخار کرد
12. نسبت کجا بکحل صفاهان کند قبول
اکسیر را که خاک درش که عیار کرد
13. لطفش ز بس که داد طراوت بروزکار
کلشن ز نخل بید ثمر آشکار کرد

16. MC: 8b.
Zülālī'niñ

14. هر جا که شد معین ضعیفان حمایتش
دوران بنای برق بخش استوار کرد
15. دیگر کجا بجستن بال هما رود
هر جا سری ز سایه خود بهره دار کرد
16. طبعش کل نشاط بجیب زمانه ریخت
اوراق دهر را قلمش زر نکار کرد
17. بر فرق آنکه سود شبی رخ براه او
از ماله ماه صد سپر زر نثار کرد
18. از طبع سحرساز نزاکت سرشت خویش
راز درون غنچه کل آشکار کرد
19. در فکر مطلع دگر افتاد طبع من
شوق حضور بسکه دلم بی قرار کرد
20. آینه را ضمیر تو بی اعتبار کرد
دست عطای تو دل دریا فکار کرد
21. تا صبح رستخیز کل عیش بشکند
هر جا نسیم لطف تو یکره گذار کرد
22. ابر عطای کلک بلاغت شعار تو
دامان بحر پرکهر آبدار کرد
23. هر نقطه که از قلمت سرفرو چکید
دوران بکوش جان خرد کوشوار کرد
24. لطفت ز بسکه داد طراوت بهار را
از خار خشک غنچه تر آشکار کرد
25. طاووس باغ معنی نکشوده بال را
شهباز طبع تیز تو دردم شکار کرد
26. صد رنگ احترام بخاک درت نمود
باد صبا ز کوی تو هرکه گذار کرد
27. راحت بچار باش عزت نشین که چرخ
طومار عمر خصم ترا اختصار کرد
28. صد ره سپر فکند بمیدان گفتگوی
پیر خرد که خلق نکویت شمار کرد
29. کلکت ز رنگ برق معانی آتشین
بر صفحه نقش طور تجلی نکار کرد

30. کردی بلطف خویش مرا کرم گفتگوی
بلبل بیباغ نغمه بی اختیار کرد
31. ای آفتاب علم و عمل بنکر از کرم
آخر زمانه بر من عاجز چه کار کرد
32. نشکفته غنچه کلم از شاخسار ناز
قطع از وطن نموده و دور از دیار کرد
33. صدپاره شیشه دلم از سنک چرخ شد
طوفان نه این بکشتی بشکسته کار کرد
34. ناکرده یاد شهد نیستم بروزکار
نیش جفای طعن دلم را فکار
35. دوران بجای رنک حنای فراغتم
از خون کرم آبله پایم نکار کرد
36. بوی صفا ز کلشن شادی نکرده یاد
جیش غموم کشور دل تارومار کرد
37. یأسم ز شش جهت در آمد او بسته است
جز درکعت که چشم امیدم چهار کرد
38. هرکز نالم از فلک و اخترش بمن
این بخت شوم و طالع ناسازکار کرد
39. وقت دعا رسید زلالی خموش باش
بکشاد و دست خویش قبول انتظار کرد
40. سرمست ناز شاهد بخت بود ز عیش
تا ماه روزه چشم بتان پرخمار کرد
41. بادا همیشه باب تو حاجتروای خلق
تا حکم شرع کار جهان بر قرار کرد

17.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel +++- / +++- / +++- / +++-

1. iftiḥār eylemesin şaḥn-ı felekde ḥūrṣīd
şu'le-dār eyledi bu 'ālemi bir 'aşra ferīd
2. maṭla'-ı mihr-i hüner merdüm-i çeşm-i 'irfān
menba'-ı cūd u kerem maḳşad-ı ehl-i ümmīd

17. MC: 10a.
Ḥulūṣī

3. gül-i ser-tâc-ı 'alâ Hazret-i Şeyhü'l-İslâm
anı kim merci'-i dîn eyledi Hallâk-ı mecîd
4. bâğ-ı devletde odur serv-i ser-efrâz-ı enâm
ismini fâl édinir nuşrete ehl-i tevhi'd
5. kilik-i tab'im hele vaşfiyla şeref-yâb oldu
gam u endüh aña hâs ise berây-i te'bîd
6. maqşadım çünkü hulûşâne du'âdır her bâr
fırşat-ı 'arz-ı şenâ oldu baña 'ıyd bu 'ıyd
7. 'ıtr-sây-i çemenistân-i kemâl u 'irfân
ya'nî hem-nâm-ı nebî oldu anıñ necmi sa'îd
8. baş-ı emsârı bütün reşha-i nîl-i feyzi
oldı mâh-ı felege tañtana-i 'ilmi bedîd
9. yemm-i efđâli muhîf oldu kamu dünyâyı
kañre-i 'ilmine nisbetle aqal bañr-ı sefîd
10. eyleyen nefha-i gerd kademin istişmâm
eylemez gâliye-i çîni görünce taqlîd
11. âb-ı rûy-ı 'ulemâ kâşif-i kerb-i zu'afâ
eyledi hulûk-ı hasenle niçe ahrârı 'abîd
12. ba'zılar 'ayn-ı kerâmet dédi ehl-i tañkîk
kuñb-ı aqtâb-ı cihândır deyü eyler te'yîd
13. ben ol üftâde-i vâdî-i hümüm u derdem
bendegân defterine kayd kılıp étme resîd
14. 'aks-i te'lîf-i zevâhirdir esâlîb-i zamân
evvelâ sâde beyâz âñir éderler tesvîd
15. budur ezkârı **Hulûsî** kuluñuñ her hengâm
eyleye zât-ı şerîfiñle cihân 'ıyd-ı cedîd
16. rif'at u 'izzeti âmâde mehâbet bercâ
bula şıñhatle maqâmında hemân 'ömr-i medîd
17. devlet-i kevkeb-i pâyende vü iqbâl-i mezîd
rahm u luñfi ola arâyış-i dehr-i câvîd

18.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. gurre zann étmeñ kuruldı 'äleme mîzâb-ı 'ıyd
teşne-gân-ı şavmı kıldı sū-be-sū sîrâb-ı 'ıyd

18. MC: 10b. Sürürî: *Dîvân* K. 23

Mülâzimînden Sürürî'niñ

1 şavmı: rûze. D.

2. gurre şanmañ zebh-i agnām-ı şıyām için bu şeb
çerhe tutdı hançer-i ser-tizni kaşşāb-ı ‘ıyd
3. secde-i şükr eyle kim érdiñ bu vaqt-i hurreme
gurre-i şevvāl gösterdi saña mihrāb-ı ‘ıyd
4. halkıñ ifrāt-ı gınāsın seyr édip gerdün faķır
gurre-i keşkülle oldı sāl-il-i cüllāb-ı ‘ıyd
5. zinet-i dehri görüp hayretde qalmışdır meger
dīde-bāz olduysa tañ mı encüm-i şeb-tāb-ı ‘ıyd
6. atlas-ı gerdün u dībā-yı şafaķ besdür aña
şubh-dem isterse pīr-i āsmān esbāb-ı ‘ıyd
7. toğdı zann étmeñ güneş nahcīr-gāh-ı çerhde
şayd için āhū-yı şavmı çıķdı şīr-i gāb-ı ‘ıyd
8. mağribe aħşama dek ancak érişdi āfitāb
devr édip vāfir kapu olmuş biraz bī-tāb-ı ‘ıyd
9. şehir-i rüze fi’l-meşel bir baħrdır ğavvāş-veş
ķa’rına érdik bulundu gevher-i nā-yāb-ı ‘ıyd
10. hānumān-ı ğuşşayı der-beste kıldı rüzgār
bād-ı şādī vü neşāt ile açıldı bāb-ı ‘ıyd
11. fevc fevc oldı çekildi ehl-i ‘ālem ‘işrete
cezb kıldı perçem-i sākī kadar kullāb-ı ‘ıyd
12. ğam olup ğüm-geşte geldi mevsim-i şevķ u sürür
ya’nī ‘ālem oldı bi’l-cümle meserret-yāb-ı ‘ıyd
13. söyledi fart-ı neşātından **Sürürī** bir ğazel
hurrem oldı istimā’ étdikde şeyh ü şāb-ı ‘ıyd
14. ‘ıyd-gehlerde yine gerdān olup tolāb-ı ‘ıyd
herkesiñ ğülzār-ı tab‘ın eyledi şād-āb-ı ‘ıyd
15. şol leţāfetde bir içim şu olan dilberlere
nāl olmuşken niçün nālān olur dolāb-ı ‘ıyd
16. ‘aşıkıñ dūd-ı derūnı cismini oldı muħiţ
egnine giydiyse cānān ferve-i sincāb-ı ‘ıyd
17. ğayretimden ben de eşk-efşān olursam müsteħāk
rüyuna serper o ğül-çehre ğülāb-ı nāb-ı ‘ıyd

3 eyle kim: édelim. D.

5 5a: meger: géce .D.

5b: olduysa tañ: olmak ‘aceb. D.

16 16a: ‘aşıkıñ cismin ser-ā-ser dūd-ı āhı kapladı. D.

16b: egnine : nāz ile. D.

18. būs-1 dāmānīnla kıl vuşlat günü ‘uşşāķı şād
böyledir āyīn budur ey şāh-1 hūsn ādāb-1 ‘ıyd
19. mevsim-i ihsān u ‘adl-i dāver-i dādār-vār
inşirāh-efzādır eyyām-1 feraḥ-īcāb-1 ‘ıyd
20. Şeyḥü’l-İslām-1 Şerīfū’n-nesl u hem-nām-1 Resül
‘ahd-i ‘adlin ‘ıyd ‘add eyler amñ ḥüssāb-1 ‘ıyd
21. her günü bayrām ise devrinde insānıñ n’ola
ķāmet-i āmāle ḥōş ilbās éder eşvāb-1 ‘ıyd
22. İbni Ḥācib belki dāmānın gelir eylerdi būs
mānī‘ olmasa ḥicāb-āsā eger nevvāb-1 ‘ıyd
23. menzilinden cāmī’e çıkdıķda hemgām-1 seḥer
şandılar kim oldı ṭālī‘ neyyir-i pür-tāb-1 ‘ıyd
24. ey **Sürürī** kıl du‘ā āmīn désinler şevķle
ḥāzır olmuşken bu deñlü zümre-i aḥbāb-1 ‘ıyd
25. tā ki ķadr u meymenetle māh-1 şavm olup tamam
intihāsında cihān olduķça revnaķ-yāb-1 ‘ıyd
26. söylesinler vaşfin eyyām-1 meserret-baḥşınıñ
zıkr olunduķça lisān-1 ḥalkda elķāb-1 ‘ıyd
27. zulmet-i ḥüzn ü keder ṭab‘ından olsun nā-bedīd
müstenīr étdikçe dehri mihr-i‘ālem-tāb-1 ‘ıyd

Yine Ḥarfū’d-Dāl’de Meşīhatde Vérilen Tevārīḥ

19.

Mef’ülü fā‘ilātün mef’ülü fā‘ilātün

Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. آمد سحر پیامی کانم مرام با شد
صد جان و دل فدای این خوش پیام شد
2. یعنی که شیخ الاسلام شد حضرت شریفا
در مسند مشیخت یا رب بکام با شد

-
- 18 Bu beyit *Dīvān*’da yer almamaktadır.
 - 19 inşirāh-efzādır eyyām: behcet-efzā oldı hengām. D.
 - 21 ḥōş: cūş. D.
 - 22 nevvāb: bevvāb. D.
 - 24 şevķle: şıdķla. D.
 - 26 Bu beyit *Dīvān*’da yer almamaktadır.
 19. MC: 11b.
Zülālī

3. آن که ز سایه او بر ده هما سعادت
بر فرق اهل عالم ظلش مدام با شد
4. ز آسب دهر بادا در حفظ حق و جودش
دنیا ز لطف باری تا در نظام با شد
5. چون میتوان ستایش کردن کسی کی اورا
در اوج فضل و دانش عالی مقام
6. تاریخم و دعایم با شد همین زلالی
(1192) علامه یکانه مفتی الأنام با شد

20.

Mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. مسندگاه فتوی کرچه بس ذات شریف آمد
ولی چونت نمی دیدیم ابوالفضل و نظیف آمد
2. اگر سنجیدمت با سعد تفتازانی مشهور
همیشه علم تو زائد ولی جسمت نحیف آمد
3. و کر با بوحنیفه فقه تو تنظیر می کردم
سراسر مستوی باشند لیکن او عریف آمد
4. نه حدت چو مدحش دائما ورد دعایش خوان
ز انعامش ترا ناپاره با یک رغیف آمد
5. مترس از تیره بختی لطف او چون تاب خورشید است
نه دیدی جرم مه پرنور در پیشش کثیف آمد
6. بگردون قصائد چون نقطها انجم زبیت
بکویم من که با منقوط این تاریخ ظریف آمد
7. فرو بگذار این ده روزه دینی بهر تاریخش
(1192) محمد با شرف در مسند اشرف شریف آمد
8. غلام همت آنم که او را دوش می گفتند
(1192) سه قدسی تاریخ اسم یا غنی و یا لطیف آمد

20. MC: 11b.
Alaşehirli-zāde Efendi'niñ

Tārīḥ-i Nev-Sāl-i Ḥurrem-fa‘l
Bārekallāhu‘l-Melikü‘l-Müte‘āl

21.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. مبارک باد سال دلکشا و غمزدا آمد
کاز و مرأت دلهای جهانرا انجلا آمد
2. چنان شد صفوت خاطر که هر دم شاهد امید
بمرأت دلهای جهانرا انجلا آمد
3. ستوده روز بازار مکارم که از پی سعد شد
بهر سو نعمت آمالرا اخصب و رخا آمد
4. شب و روز محرم توأم صد قدر و اعیاد سنت
نه شوال و نه نوروز اینقدر بهجت فرا ل آمد
5. زهی خوشپروئی نوبهار فیض یزدانی
که از کلزار مطلب نو نبوی وفا آمد
6. هلال سال خمکشته زبهر خدمت تبریک
بدا منبوسئ مفتی دین قدش دوتا آمد
7. جناب مفتی دین شیخ الأسلام کرم آیین
همه افتاد کانرا آستانش ملتجا آمد
8. باستعداد ذاتی ارث و استحقاق
بر و مالئ پایش جوهر فتوی بجا آمد
9. بلند ایوان فتوی را نه همچون ذات ممدوحش
کریم ابن الکریم ابن الکریم معتنی آمد
10. زرشک آسمانی موزه پایش ادیم چرخ
برویش از شفق صبح و مسارنک حیا آمد
11. صبا دم میزنداز خدمت فراشی با بش
برفت و روب خاک درکاهش بال هما آمد
12. همی وزر دباحسان یک بها نه طبع پر جودش
با و مقبولتر از هر سخن حرف رجا آمد
13. بلب مهر خموشی زن مده درد سرش **توفیق**
ملاءک منتظر از بهر تامین دعا آمد

21. MC: 12a.
Tevfik Efendi'niñ

14. همین در جاه فتوی ذات پر نرش امین ماده
که تا هر سال پارین رفت و نو سالی بجا آمد
15. بسال نو نو شتم يك مصنع مصرع تاریخ
(1194) خجسته عام خرم دم که غم رفت و صفا آمد

Yine Hārfü'd-Dāl'de Meşihāt-ı İslāmiyyeden Maḫdem Vêrilen Tārīḫler

22.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec +--- / +--- / +--- / +---

1. خوشا ساحلسرای دلکشا بر جای بیهمتا
نکه دارد خدای پاکش از چشم بد حساد
2. خجسته لانه عنقای والا منزلی بوده
همانا رنکش از یمن و سعادت ریخته ستاد
3. بنای روح آسایی که نتوان در جهانش ساخت
مکر رضوان زمینور سم این آورده کرد امداد
4. ز بس حیرت فزاکر دیده حسن طرح دلجویش
بجای چشم هرکس در تماشایش دهن بکشاد
5. بنا میزد کز ابیات بهاریه ز سرتا سر
همین چون مصرع برجسته یا بیت القصید افتاد
6. چنین جا در لب سیم حافظ شیرازی ار دیدی
پشیمانی بیفزودی ز بهر وصف رکن آباد
7. ایا وین و قصور بيقصور ار زیر و ار بالا
سراپا دلربا چون نوعروس خلخ و نوشاد
8. ز صافئ هوایش بس خجل کشته نسیم صبح
چه شبنم قطره های خوی شرم از چهره برون داد
9. بصحرای ارم چون میکنم تشبیه بسته نشر
کجا ماند بفر دوس برین آن جنت شداد
10. تو کویی سروقدان با قبای سبز صف بستند
دروکر بنکری سوی خیابان بهین ایجاد
11. ببین نقش و نکار دلکش و مانی سپند او
نموده لطف طبع پاک بانئ کرم معتاد

22. MC: 12b.
Müderresinden İznikmidî Hāfız Efendi'nin

12. و ذاك الطاهر الآباء والاولاد و الاحفاد
شريف اسعد سعد اختر آب رخ اجداد
13. كند از طور فضلش اهل دانش اقتباس نور
ور آيد هر كه در بر منش بر آيد سودمند و شاد
14. بر آرد رنگ روى مشكناپ و عنبر سارا
ز بوى طيب خلقش شمه كر ميكنم ايراد
15. مسخر کرده با شمشير خامه ملك نظم و نثر
رسد كر خط كشد بر نام ديكر هر كه باد آباد
16. نماند قصر بخت من چنين ويران كه در يكدم
تواند كرد با معمار همت صد چو او آباد
17. خدايا طارم عمرش و عمر هر دو مخدومش
چو عرش و فرش و نه افلاك باد آباد الى الابد
18. چو آن كردون جناب اين خانه زيبنده را پرداخت
جهان پر كشته از آوازه يا رب مباركباد
19. صرير كلك حافظ همچنين ميخواند تاريخش
(1191) زهى ساحلسرايى نوپاء اينك شريف آباد

23.

Mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - - /

1. zihī sāhil-serāy-ı dil-güşā ney-resm ü ney-bünyād
hoşā zībende tarḥ-ı dil-nişin u pāk ü ney-īcād
2. zihī rūḥ-ı mücessem ḥabbezā nūr-ı muşavver kim
taşavvur eylese taşvīrini ḥayrān olur Behzād
3. şabā çārüb-keşdür dergeh-i vālāsına her dem
ilāhī tā kıyāmet ez gubār-ı guşşa me'mün bād
4. nesīm-i cān-baḥşı hem-dem-i enfās-ı ' Ī sādır
hemāre şağ esenlik eyler anda her çı bād-ā-bād
5. anıñ āb-ı ḥayāt-ı cāvidāndır ābı kim eyler
niçe dil-teşneye icrā-yı feyz-i Hızır ile imdād
6. bu şeh-beyt-i dilārāyı yapan ancak ṭabī'atdır
ne cānı var ki Mī'mār-ı Sinimmārıñ éde bünyād
7. bu şeh-beyt-i muşanna' maṭla'-ı envār-ı behcetdir
ki kıldı feyz-i ṭab'-ı dāver-i devrān anı inşād

23. MC: 13a.
Çelebi-zāde Ḥafīdi Eşref Efendi'niñ

8. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldur
gül-i bağ-ı şeref zāt-ı şerīf-i mekremet mu'tād
9. hūdāvend-i dirāyet-mend-i 'ālem kim eger görse
éderdi dergehinde İbni Hācib kesb-i isti'dād
10. eger Şiblī göreydi zühdini dest-i irādetle
tutup dāmān-ı pākin eyler idi andan istirşād
11. eger 'ālemde dürr-i nazmınıñ olsa harīdārı
véirdi naqd-i rūḥ-ı pür-fütūḥun Rūḥī-i Bağdād
12. ne mümkün defter-i in'ām u iḥsānın hesāb étmek
bulur pāyānı sıfr-ı evvelinde cümle'-i a'dād
13. felekde kılsa cām-ı mihr ü mehden dūrbīn ancaḥ
nazīrin göremez 'ālemde hergiz merdüm-i raşşād
14. eger evşāfına vaḳf eylesem de naqd-i enfāsı
anıñ biñde birisin gelmez elden eylemek ta'dād
15. hemān elden gelen ancaḥ budur ki rüz u şeb kıldım
bu güne bir du'ā-yı ḥayrı zamm-ı cümle-i evrād
16. İlāhī eyle 'ömr ü devlet ü iḳbālını müzdād
édip hemvāre Yā Rab ḥānedān-ı devletin ābād
17. hemīşe ḳadr u 'izz u rif'at u iclālın efzūn ét
ḳılıp evlād-ı emcād-ile yā Rab dā'imā dilşād
18. muşanna' ta'miye ile sālīne āgāz u itmāmın
kemīne bende-i dīrīnesi Eşref ḳılıp inşād
19. dédi zımn-ı du'āda geldi bā-taḥşīn-i tārīḥin
ne dilkeş oldı bu sāḥil-serā el-ḥaḳ mübārek-bād (1191)

24.

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldur
müşārü'n-bi'l-benān-ı fāzılān-ı mekremet-mu'tād
2. hümā-sāye mu'allā-pāye gerdün-ḳadr u 'ālī-cāh
olur mecd ü şerāfet bendegānından anıñ ta'dād
3. esāsından édip tecdīd ü himmet étdi tevsī'a
bu sāḥil-ḥāne-i vālāyı ḳıldı yümñ-ile ābād

19 دیدی ضمن دعاده کلدی باتحسین تاریخین
نه دلکش اولدی بو ساحلسرا الحق مبارک باد

24. MC: 14a
Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdi Taḳī Mollā'nıñ

4. biḥamdillāh zihī sāḥil-serāy-ı behcet-efzā kim olur meftūn bu dil-cū ʔarḥımı seyr eyleyen üstād
5. bu zībā ʔarḥ u naqş-ı dil-pezīrin görse reşkinden ta'accüble şikest eylerdi bî-şek ḥāmesin Behzād
6. degil emr-i ba'īd ol cāy-gehde murğ-ı taşvīre tenessüm eyledikçe rūḥ-baḥş olsa mübārek-bād
7. ḥaṭālardan hemīşe zāt-ı zī-şānın édip maḥfūz Ḥudā iḳbāl ü rif'at ile 'ömrün eylesin müzdād
8. vérip nazm-āverān cümle birer tārīḥ-i müstesnā beḳā-cūyī **Taḳī** bir beyt-i tārīḥ eyledi inşā
9. zihī Es'ad Efendi-zāde Sa'd-ile leb-i yemmde bu nev-aḥsen bināyı bî-bedel yapdı mübārek-bād (1190)

25.

Mefā'ülün Mefā'ülün Mefā'ülün Mefā'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ḥōşā sāḥil-serāy-ı bî-bedel cāy-ı neşāṭ-efzā vücūh-ı ḥüsnünü mümkün degil bir vech-ile ta'dād
2. zihī devlet-serāy-ı dil-rübādır kim leb-i yemmde sürūru eyleyip taḳrīb u endūh u ḡamı ib'ād
3. gülistānın gören anıñ dédi-kim bāḡ-ı ḥurremdir olunmaz vaşḡ gülzār-ı irem yanında anıñ yād
4. nesīm-i rūḥ-baḥşāsın göreydi ḥāzin-i cennet hevā-yı ḥulde teşbīh eyler idi her çı bād-abād
5. zihī ʔarḥ-ı dilārām kim kuşūrı bî-kuşūr el-ḥaḳ n'ola olursa taşvīrinde ḥayrānı anıñ Behzād
6. anıñ her ʔarḥ-ı nev-bünyādı bir beyt-i muşanna' kim anı bir ʔab'-ı mevḥūb-ı müselleme eylemiş inşād
7. kerimü'l-menḳabe Es'ad Efendi-zāde kim ya'nī nümāyān oldı şānından kemāl ü rüşd ü isti'dad
8. meh-i burc-ı sa'ādet āfitāb-ı maṭla'-ı himmet dür-i ebḥār-ı 'ıffet zāt-ı vālā-yı bülend-ecdād
9. fezāletle feḳāhetle bu rütbe zühd ü 'ıffetle n'ola Sa'd ile Seyyiddir déyü ḥükm eylese efrād

9 زهی اسعد افندی زاده سعديله لب یمده

بو نو احسن بنایى بی بدل یابدی مبارک باد

25. MC: 14a

Ḥaṭvānī-zāde'niñ İmāmı Nāmī'niñ

10. degil ḥaddiñ çün ey ḥāme aña neşr-i suḥen étmek
hemān iḥlāş-ile eyle du‘ā-yı devletin ĩrād
11. cihāna pertev-endāz-ı cemāl olduḡca mihr ü māh
Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḡḡ éde ‘ömr ü devletin müzdād
12. du‘ā-güne yazıp bir beyt anıñ itmāmına **Nāmī**
ḥurūf-ı sādesin eyle aña tārīḡ için ta‘dād
13. dem-ā-dem Sa‘d ola Es‘ad Efendi-zāde kim kıldı
bu nev-vālā serāy-ı sāḥili bünyād mübārek-bād (1190)

26.

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. veliyy-i ni‘metimiz zīb-i şadr-ı Rüméliniñ
zamān-ı ḥaşre dek eyyāmın ‘ıyd éde ma‘būd
2. yegāne-i ‘ulemā zāt-ı pākini Mevlā
fünün-ı fazl ü ma‘ārifle eylemiş ma‘dūd
3. melāz-ı ehl-i hüner melce’-i suḥen-mendān
deri ehālī-i ‘irfāna vādī-i maḡşūd
4. eyā veliyy-i ni‘am dergeh-i şerīfiñde
éden kitābet ile kesb-i feyz nā-ma‘dūd
5. birisi daḡı bu dā‘ī-i kemterīn **Rāmiz**
esīr-i deyn ü miḡen mübtelā-yı ḡadr-ı ḡasūd
6. du‘ā édip dédi tebrīk-i ‘ıyd için tārīḡ
Şerīf Efendimize ‘ıydı Ḥaḡḡ éde mes‘ūd (1189)

27.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Ḥafif + + - - / + - + - / + + -

1. صبحدم مؤدۀ نشاط آور
شد رسیده بکوش اهل بلاد

13 دمادم سعد اوله اسعد افندی زاده کیم قلدی
بو نو والا سراى ساحلى بنياد مبارك باد

26. MC: 14b. Rāmiz Mehmed Efendi
Şerī‘at Kātiplerinden Rāmiz’iñ

6 دعا ايدوب ديدى تبريك عيد ايچون تاريخ
شريف افنديمزه عيدي حق ايدمه مسعود

27. MC: 15a
Müderresīnden Şubḡī-zāde ‘Azīz Efendi’niñ

2. کز برای قضا بشرع شریف
آمد از ال باعث ایجاد
3. یعنی اینک مه سپهر کمال
شده طالی ز مطلع امجاد
4. آنکه بوده بارث و استحقاق
لایق مسند اب و اجداد
5. آنکه کرده بدانش و عرفان
ذات خود نسخه خجسته سواد
6. آنکه پهلوی بو علی زده است
در ره فهم و درک و استعداد
7. سید عصر خویش و سعد الوقت
بو حنیفه مقام و پاق نژاد
8. خاطرش حوی فیض را معبر
عنصرش کنز سر رب عباد
9. از خطی همچو خط مهرویان
خامه او کلید قفل مراد
10. شد کل فکرتش کرامت رنگ
ریزد از نطق ملهمات فوآد
11. سخن مژده رس بمن بنمود
شکرین چون دکانچه قناد
12. کفتمش کوکه کیست آن ممدوح
خلق مدحش فزوده برآورد
13. کفت کان مرترا خداونیسست
پرتو اورا رهی ناآزاد
14. من هماندم بکرده سجده شکر
خواستم از خدای بی انداد
15. کای خدا عمر او و اولادش
برسان تانهایت اعداد
16. لیلة القدر کن همه شب او
همچنان روزهای او اعیاد
17. قصه خوانی عزیز تا چند است
دال باید سخن نه بیش نه زیاد

18. كوی باحرف ساده تاریخش
تعمیه ضمن آن فتد بریاد
19. ساخت تشریف صدر روم اینک
یک شریف النسب همایون باد

Ḥarfū'r-Rā'

Ḥarfū'r-Rā'da Meşīḥat-ı İslāmiyyede Vêrilen Kaşâid

'Arz-ı Hāl-i Manzūm ez ān Şeker-zāde Sermed sellemellāhu'llāhi te'ālā mā tale'a'ş-
şemsu ve inbisātu'z-zulmu āmīn(?)

28.

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - - - / + + -

1. derūnum étdi hüçüm-ı ğubār-ı ğam tekdîr
küşāyiş-i dile bilmem ne ğünedir tedbîr
2. murādım üzre benim dönmedi felek bir dem
meger şikeste olup ğaldı miḥver-i tedvîr
3. başımdan olmadı eksik nevā'ib-i gerdün
şerer şaçar serime cürm-i aḥterān-ı eşîr
4. nüḥūs-ı seb'-i şidād oldı ṭālī'imle dūçār
o rütbe eyledi çeşm-i sitāreme te'şîr
5. beni bağıp göremez zülmet-i kesāfetden
olursa meş'ale-efrūzî mihr-i şa'ş'a-gîr
6. nedir bu cevr-i firāvān-ı çarḥ-ı dūn 'aceb
nedir bu ehl-i dile étdigi cefā-yı vefîr
7. elinde nānını ğoymaz ğürisne şu'lūkuñ
'aṭāş-ı fağra éder 'ayn-ı 'azbı menba'-i ğîr
8. cehül-i nākese zer-tār vérdigi yérde
vérir fütāde-i rāh-ı fūnūna kōhne ḥaşîr
9. ğalırsa böyle ḥuşūmetle beynimizde fesād
muğaddem étsen añā nevk-i āhı bārî sefîr
10. bunuñla çekmez ise kendini münāfeseden
çeker zebāne-i nār-ı dilim añā şemşîr

18 D. تا يك همچو من فتدبر ياد

28. Mc: 15b. Sermed: *Dīvān*: K. 5.

Şeker-zāde Sermed

5 beni bağıp: bağıp beni D.

10 10a. münāfeseden: münāğaşadan D.

10b. nār: bār D.

11. yine mu'āvedet eylerse ḥāl olur müşkil
meger ḥimāyet-i 'allāme baña ola zāhīr
12. cenāb-ı müfti'-yi zī-şān faḳīh-i nādire-dān
ser-āmed-i fuḫalā-yı cihān güşāde-zāmīr
13. mu'an'an ehl-i kerem fāzıl-ı sūtūde-şiyem
niżām-baḫş-ı ümem müsteşār-ı ḫayr-ı münīr
14. emīn-i şer'ī muṭahhar mu'in-i devlet ü dīn
edīb-i pür-hüner-i zīb-baḫş-ı şadr u serīr
15. İmām-ı A'zam-ı devrān Şerīf Efendi kim
éder zamāna aña Bū Ḥanīfe-veş tevķīr
16. cihān-ı 'ilm ü ḫikem kim mühendisīn édemez
beyān-ı ḫaddine bürhān-ı süllemi taşvīr
17. şalāḫ ü 'iffeti 'inde'l-enām ḫarb-ı meşel
niğāh-ı re'feti nezd-i kirāmda iksīr
18. kelāmı 'uḫde-güşā-yı delā'il-i i'cāz
zebānı gevher-i genc-i mebāḫiṣ-i tefsīr
19. seḫā vü cūdına nisbetle bir gedā ḫātim
şümül-i luṭfi ḫatında ḫasīs ebr-i maṭīr
20. kemālī kişver-i 'irfāna şāh-ı taḫt-nişīn
ḫalem-rev-i hünere 'aḳl-ı müstefādı vezīr
21. olaydı diḳḳat-i 'aḳliyyesine mālīk eger
'avīşa ḫalline şuḡl eyledikde Ḥ'āce Naşīr
22. bulup ṭarīḫ muḫāl ise de 'ale't-taḫḳīḫ
murabba'āt-ı eşāmmı éder idi teczīr
23. seḫāb-ı feyzi ile bulsa nāmīye ḫuvvet
vérirdi ḫüşe-i lū'lū'i giyāh-ı ḫabb-ı şa'īr
24. seḫerdi rāz-ı dil-i mūrı leyl-i elyelde
ger olsa müktaḫil-i gerd-i āsitānı ḫarīr
25. şalaydı pertev-i re'yi sipihr-i çārüme nūr
zücāc-ı bī-fer ü tābe dönerdi mihr-i münīr
26. fūrūḡ-ı baḫtı ile dīde-i felek rüşen
ḡubār-ı pāyı ile çeşm-i āfitāb ḫarīr
27. olursa ref'-i fesād ile kevne ḫükmi revān
müdām eyleyemez ḫamre istiḫāle 'aşīr
28. hemīşe 'arz éder pehlevān-ı rif'atine
ḫadeng-i eşi'a ḫürşīd ü māh-ı nev zih-gīr

20 vezīr: müşīr D.

29. melek mecālis-i ‘ilmiyyesinde bir hādīm
felek hadīka-i iqbāl ü devletinde ecīr
30. cemāli nūru ile luṭf-ı ṭab‘ınıñ meşelā
neşīd-i vaşfını bir şā‘ir eylese taḥrīr
31. misāl-i şem‘-i münevver ziyā vērİR kalemİ
yedinde sündüs olur pāre kāğız-ı keşmīr
32. güzīde menķabetā fāzıl-ı bihīn nesebā
eyā hūlāşa-i elṭāf-ı Kird-gār-ı Qadīr
33. cihāna gelmedi mişliñ gelir démezdim eger
nihādda ‘aķabıñ olmasa-idi saña nazīr
34. o necl-i mekremet-āmūz-ı Bü‘l-Edeb ki éder
cemīl-i hūlķı hişāl-i peyāmbere tezkīr
35. be-cāh-ı faḥr-ı rūsūl ‘ömrünü ṭavīl éde Hāķ
be-ḥāķķ-ı ‘arş ola eyyām-ı düşmenānı ķaşīr
36. veliyy-i ‘ahd ü ni‘amsın kef-i kifāyetiñe
şunuldı cānib-i Hāķdan defātir-i taķdīr
37. ki lāyıkınca görürsün meşāliḥ-i nāsı
görünmez étdigin işlerde şüret-i taķşīr
38. merāmı ḥāşıl olur ye’s-ile rücū‘ étmez
der-i ‘ināyetiñe kim éderse rabṭ-ı zamīr
39. kemāl-i medḥiñ için ‘aczim i’tirāf éderim
ne söyleyim bulamam şāniña sezā ta‘bīr
40. ‘ale‘l-ḥuşūş ḥarāb-ı ğam olalı sīnem
felek ḥazīne-i endişem eyledi temhīr
41. benem o nā-res-i astār-ı Ka‘be-i maķşūd
k’éder te‘accüb édip ḥālīmİ gören tekbīr
42. ma‘īşetim ki benim nā-be-vaķt olup merfū‘
niżām-ı mā-ḥaşal-ı ‘ayşım oldu raḥne-peżīr
43. ma‘āşım elden ele düşdi der-be-der gezerim
ķulūb-ı nāsı bu ḥāl oldu bā‘iş-i tenfīr
44. bu ğadr ü ḥayf-ile ma‘zūr olup saña geldim
dil-i ḥarābı kef-i re‘fetiñle ķıl ta‘mīr
45. zamān-ı manşıbıma üç sinīn-i kāmile var
o vaķte dek ne ile eyleyim ‘iyālīmİ sīr
46. lezīz-i ni‘met-i na‘māyı i’tiyād édene
ķatı güç olsa gerek iķtiyāt-ı nān ü penīr

47. ma'îşetimle bula rızık-ı dīgerān vüs'at
 48. geçen sene ıuluña va'd-i luıfuñ olmuş-idi
 49. bu va'di müncez olup med buyur ma'îşetimi
 50. tehalluf eyler ise maılabım me'azallāh
 51. du'āya başla ki **Sermed** söz érdi pāyāna
 52. niteki āyine-i mihr ü māh ile gerdūn
 53. ola selāmet ü şihhatle mesnedinde muķīm
 her emr-i müşkiline 'avn éde Hudā-yı naşır

29.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Mu'āri' - - - + / - - - + / + - - + / - - -

1. ebrū-yı yār maıla'-ı efkāra ān vérir
 rengin hayāl-i la'li suhen-sāza şān vérir
 2. mevc-i tebessümü dile āb-ı beķā şunar
 ber-cesté nuıķı 'āşıķa rūh-ı revān vérir
 3. şerh eyledikçe nüşha-i hicrānı haııı-ı nev
 çeşm-i suhen-şinās aña sihr-i beyān vérir
 4. ben ağladıkça nişterin tiz éder nigāh
 kalbi de dest-i cevriñe ıuramaz fesān vérir
 5. şol gülşen oldu ruıları fikriyle sine kim
 anda nihāl-i şerha gül-i hūn-feşān vérir
 6. ol la'le duııı-ı rez nice āşüfte olmasın
 pīrān-ı 'ışķa revnaķ-ı 'ömr-i cevān vérir
 7. olsa hayāli sinede mihmān gönül aña
 derhāl mā-ıazar ciger-i hūn-çekān vérir

47 ma'îşetimle: ma'îşetim ki D.

53 selāmet: sa'ādet D.

29. Mc. 17b. Şubhī-zāde 'Azīz Efendī: *Dīvān* K. IX
Şubhī-zāde 'Azīz Efendī'niñ

4 dest-i cevriñe: dest-i fitneye D.

5 anda nihāl-i şerha gül-i hūn-feşān vérir: her şāh-ı şerhā anda gül-i hūn-feşān vérir D.

8. bīdār édince fitne-i h̄'ābīdesin o şūh
mihre nigāhı h̄ālet-i māh u ketān vérir
9. seyr ét hırām-ı nāzını destinde cām ile
ger görmediñse servi gül-i ergavān vérir
10. ser-hōş éder egerçi leb-i la'li her bütüñ
ammā bu hükmi-neş'eyi rıtl-i girān vérir
11. peyveste ebruvānını yād éyleyip kemān
āh-ı hāzīni çille-keşīden nişān vérir
12. vérmez haķıķat ehline zevk-i mecāz keyf
zāhid şarāba tevbeyi kevşer-libān vérir
13. gelse hayāli sīneye biñ imtinān éder
mir'āte baķ ki 'aksini bī-imtinān vérir
14. bilmem ki kendi fitne-i āhır-zamān mıdır
cāna nigāhı h̄ālet-i āhır-zamān vérir
15. çeşminde āh bāde-i nahvet midir nedir
bir neş'e var ki hastesine nūş-ı cān vérir
16. gāhī harāb éder dili bir gāmze ile gāh
ta'mīre şanki şan'at-ı Mi'mār Sinān vérir
17. gāhī ki rahm édip bizi teşrīfe va'd éder
ol va'dide dile halecān-ı gümān vérir
18. gelse de bir gelişle gelir hāneme o şūh
bī-iltifāt şadra geçip baña yan vérir
19. 'aşıkda tāb ķor mu o Tatar-ı gāmze kim
cān-ı cihāna fitne-i Cengīziyān vérir
20. böyle ķalırsa gāmze-i cādū-pesend-i yār
Bābilde naķş-ı fitne-i Hārūta cān vérir
21. şemşīr-i ebruvānına teslīm-i gerdene
étsin ķasem benim gibi var-ise cān vérir
22. vardır hezār cān vérir ol nūra var mı līk
pervāne-vār bencileyin şād-mān vérir
23. ger vērse cān zarar mı éder la'line göñül
bir būsese hayātı aña cāvidān vérir
24. ammā felek bu sırrımıza vāķıf olmasın
zīrā o zālīm ehl-i dile pek ziyān vérir

11 āh-ı hāzīn: āhır-ı hāzīn D.

19 19b. : müjgān tīri tīr-i ķazādan nişān vérir D.

22 cān vérir: revān vérir D.

25. geh murğ-ı cānı der-kafe-i ğam esir eder
geh cān-ı murğa zevk edecek gülsitān vėrir
26. 'aqlı eder mi mey ile maħbūba i'tibār
her biri ħūkm-i ħāl-i bahār u ħazān vėrir
27. biri zuhūr-ı ħaṭṭ-ile zıll-i ħayāl olur
biri de derd-i serle 'azāb-ı nihān vėrir
28. ben bildigim bu neş'eyi bu farṭ-ı cünbişi
ṭab'-ı 'Azīze var-ise bir kām-rān vėrir
29. ol kām-rān u kām-revā kim gedāsına
iħsānı bī-nihāyet ü bī-imtinān vėrir
30. ol fāzıl-ı yegāne ki efkār-ı Şā'ibi
bikr-i ħayāl-i Şevket ü 'Urfiye ān vėrir
31. gülmih-i āsitānı edip mihrini felek
her gece bezmine mehini şem'-dān vėrir
32. bir bendeye Ĥudāsı 'ināyet murād éde
böyle sa'ādet ü şerefi tev'emān vėrir
33. āşār-ı ṭālī'inden eder kesb-i şān felek
iķbāl-i 'izz ü devlet aña şanma şān vėrir
34. şāfi-i meşrebi feyezān étse gülşene
lāle yerine sāğar-ı rıṭl-ı girān vėrir
35. cān-ı cihāna kilki olur nāvđān-ı feyz
taşvır-i fikre cünbiş-i ebrūsu cān vėrir
36. müfti'l-verā Şerif Muħammed Efendi kim
nuṭkı ħayāl-i Seyyide ħüsn-i beyān vėrir
37. faħr-i cihān ki 'uķde-i rāz-ı nihānınıñ
'allāme gelse ħalline biñ yıl zamān vėrir
38. zerrin şu'a'-ı mihr-ile leb-riz edip mehi
imzāsına nişāre felek riğ-dān vėrir
39. her noķta-i celī-ħaṭ-ı zībāsı 'āleme
nūr-ı siyāh-ı merdüm-i ħūr-ı cinān vėrir
40. her ħarfi pāk-nüşa-i ħulķ-ı keriminiñ
āfāķa büy-ı ṭurre-i kerrūbiyān vėrir
41. şırma şacıyla üstünü nāhıde işletip
kilk-i terin debir-i felek armağān vėrir

25 cān-ı murğ: murğ-ı cān D.

30 ān vėrir: cān vėrir D.

31 her: tār D.

42. 'allāme-i zamāna ki farzā tevāzu'an
tertīb-i 'adl ile sebağ-i imtiḥān vérir
43. Keşşāfı perde-dār édip bezm-i fazlına
hem mīr-i şadra şaff-ı ni'ālī mekān vérir
44. kām-āverā kerem-şiyemā dād-perverā
ey vaşf-ı zātı ṭab'-ı cemāda zebān vérir
45. ta'mīm eylediñ keremiñ halka şöyle kim
nāmūs-ı mevc-i baħra kefiñ kesr-i şān vérir
46. nazm-āverāna zāt-ı şerīfiñ 'aṭā iken
vaşfiñ da başka ṭab'-ı cevāhir-feşān vérir
47. ez-cümle ben kuluñdur o 'İ sā-dem-i zamān
mesmū'-ı devlet oldı ise şī're cān vérir
48. ḥaṭṭ-ı şu'a'-ı medd-i nigeħden ğazāl-i şubḥ
tertīb-i dürr-i nazma baña rīsmān vérir
49. ebkār-ı nāz-kār-ı edā-yı büleñdime
gülgüne-i ḥicābını ḥübān nişān vérir
50. çeşm-i devāt ğamze-i ḥāmemle çekse tiğ
şūḥiñ nigāħ-ı fitne-i yār olsa yan vérir
51. yine bu iktidār-ile vaşfiñda kilik-i ter
'aczin ḥuzūr-ı devletiñe rāygān vérir
52. 'afv eyle ey veliyy-i ni'am yāve sözlerim
in kıl-i bī-maḥal gibi bār-ı girān vérir
53. bir şeb-çerāğ var bu çerāğiñ 'Azīzde
nūrı cihāna pertev-i işrākiyān vérir
54. ḥālişce bir du'ādır adı gerçi kim aniñ
der-ġāħ-ı Ḥaḳka elden ele ḳudsiyān vérir
55. ḥürşidiñ olsa n'ola bağal-gīr pençesi
eflāk-i 'arşa kıṭ'aların nerdübān vérir
56. şāyestedir ḳabüle bu tuḥfem kerem-verā
zīrā baña da anı ḥulūş-ı cenān vérir
57. tā kim bu gerdiş-i felek ehl-i başirete
kevn ü fesād-ı 'ālemi āyine-dān vérir
58. yār-ı 'azīz 'āşıkına cevri için gehi
bir bergi çok görür gehi biñ gülsitān vérir
59. beytü'ş-şerefde hıfz éde mihr-i zātını
kim nūr-ı 'adli dehre aniñ pāsban vérir
60. kılsın hemişe cümle-i āfātđan emīn
ḥasbe't-ṭariḳ herkese emn ü emān vérir

30.

Feilātün feilātün feilātün feilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. ma'den-i faẓl ü kemālāt eyā faḥr-ı kibār
Muşṭafā-ḥulḳ u Mesīḥā-dem [ü] Yūsuf-dīdār
2. sen ki ğavvāş-ı yem-i ma'rifet ü ḥikmetsin
oldı her bir suḥeniñ 'ārife dürr-i şeh-vār
3. lāl olur meclisiñe gelse eger Sa'de'd-dīn
görse Seyyid seni bir gūşeye eylerdi firār
4. bu ma'ārif ki saña eyledi Yezdān iḥsān
étmedi kimseye bir nāḳil-i iḥbār aḥbār
5. ne 'aceb faẓlıñı nā-dān eger inkār étse
eyledi Aḥmed-i Muḥtārı Ebū Cehl inkār
6. yokdur aḳrānıñ efendim nice inkār olunur
sensin ancaḳ 'ulemā zümresine şāh-süvār
7. dāḥil-i meclis-i 'irfānıñ olan bir laḫza
ārzü-keş olur elbette saña leyl ü nehār
8. der-i luṭfuñdan ümīd-vār ola ger bir mazlüm
'adl ü dādıñla édersin aña elbette medār
9. kelimātım yerine dürr-i güher nazm étsem
édemez medḥ ü şenāñı yine eş'ār iş'ār
10. érişirse érişir bī-kese şefḳat senden
niçe müddet édesin mesned-i fetvāda ḳarār
11. saña tevḫīḳ-i Ḥudā-yı Müte'al ola refīḳ
nā'il-i maṭlab olup ola çerāğıñ bisyār
12. rif'atım ḳaşrı şala saṭḥ-ı semāya sāye
eger olursa aña bānī-i luṭfuñ mi'mār
13. ḫasret-i maṭlab ile döndi kemāne ḳaddim
sehmime düşmedi bir pāre varaḳ ğayre hezār
14. bā'iş-i rif'at olan medrese-i ḫāric için
şerer-i āh-ı derün cümleyi étđi bī-zār
15. ba'z-ı aḳrānlarım étđikçe 'urüc bālāya
murg-ı bī-per gibi ḳaldı bu Sa'id-i nāḳār
16. bir rü'ūs-ile vesīle-İ çerāğ eyleyip ey kār-ı kerem
eyle bu bende-i bī-çāreye luṭfuñ izḫār

30. MC: 19a
Yaḫyā-zāde Sa'id'iñ

31.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün
Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. şöyle zeyn étدی çemen-zār gülü vaqt-i bahār
h̄'āb-ı ğafletden uyandı yine çeşm-i ezhār
2. tāze cān buldı çemen mürdeleri tā serviñ
ayağı bāğda olmasa éderdi reftār
3. 'ārız-ı ğonçeyi vaşşāf-ı çemen taħrīre
mevcler mıšťarıdır şafhaları hep enhār
4. her seher kaťre-i şebnem düşicek bāğ-ı güle
ğonçeler ağız açar çün şadef-i lū'lū'-bār
5. nev-be-nev vérđi çemen-zāre hayāt-ı tāze
nāzil olduğça semādan kaťarāt-ı emťār
6. şahn-ı gülşende alıp bū-yı gülü bülbüller
başladı étmege feryād ile şad nāle vü zār
7. ğonçeden manzaralar açdı gülistāne şabā
éde tā şahid-i gül bülbüle 'arż-ı dīdār
8. şah-ı gül üzre çıkıp étse tefāhur ğonçe
her tarafından dirilip nāvek atar üstüne hār
9. dīñledir mi güle hīç bülbül-i şeydā şavtın
şiddet-i zezeme-i sāz-ı ser-āğāz-ı bahār
10. muťrib-i çerh alınca ele çeng ü sāzın
şahn-ı gülşende hemān rakşa gelir serv ü çenār
11. 'ıyd éđip sebz kabā giydi her envā'-ı nebāt
başka bir revnağ u fer vérđi bu nev-rüz-ı bahār
12. kırmızı şafhaların mühreleyip de güller
yaza tā midhātīñ ey şahib-i temkīn ü vaťār
13. ma'den-i 'ilm ü hüner menba'-ı cūd ü ikrām
zübde-i nev'-i beşer a'lem-i eşrāf ü kibār
14. şeh-i iklīm-i suhen genc-i me'ānī-yi güher
dāver-i nükte-verān meşreb-i 'ālī-miķdār
15. sākin-i burc-ı şeref Hāzret-i Şeyhü'l-İslām
mihr-i gerdün-ı ma'ārif meh-i çerh-ı devvār
16. levh-i zihninde olur encüm-i ma'nā sābit
kevkeb-i fikreti olduğça felekde seyyār

31. MC: 20a
Mülāziminden Fikrī

17. Seyyid ü Sa'd-meniş kâmil ü rāzī-verziş
tālī'i eşref ü Es'ad yem-i luţfu zeĥĥār
18. fāzıl u kâmil ü deryā-dil ü Edhem-meşreb
yoĥ nazīri eb ü cecdi daĥi cümle ebrār
19. vaşfını kilik-i zer-endūd ile yazmaĥ ister
bu zamānda bulunan cümle ahālī-yi diyār
20. biñde bir vaşf-ı cemīlin yine ifā édemez
olsa biñ bencileyin nāzım-ı dürr-i şeh-vār
21. **Fikriyā** neyyir-i vaşfin édemezsın ta'dād
olsa encüm ĥadar erĥām-ı ulūf u aşfār
22. ĥün odur ehl-i diliñ luţf-ile feryād-resi
'arz édip ĥālīñi sen yüz sürerek pāyine var
23. ĥalmadı kimse zamānında perişān-ĥāţır
eylediñ herkese ĥadrince keremle işār
24. 'abd-i nāĥīzi daĥi ĥurtar efendim ĥamdan
ĥişşe-yāb eyle beni luţfuñ ile bir miĥdār
25. bu ĥarābāt-ı dili yapmaĥa olmaz aşlā
reşehāt-ı ĥalemiñ gibi cihānda mi'mār
26. ĥam u endüh u melāl-ile mükedder ĥālim
size 'arz étmege geldi bu perişān güftār
27. ĥāne-i ĥamda olup niĥe zamān küşe-nişīn
beni lāl étmiş idi cevri-i sipihri-i ĥaddār
28. 'arz édip ĥālimi ĥıldım bu ĥadarca taĥrīr
kerem ét bendeleriñden beni de eyle şümār
29. ey hümā-sāye ĥonar başına devlet elbet
kim olursa der-i luţfuñda seniñ ĥidmetkār
30. şād u ĥurrem olup ey dil gel uzatma suĥeni
şimdiden soñra du'ādır saña ĥidmet her bār
31. ey véren 'iffet-ile mesned-i fetvāya niżām
vére zātıña Ĥudā şihĥat ile istiĥrār
32. zīb ü ziynet véricek gülşene her faşl-ı bahār
zeyn ola dā'reñiz neşv ü nemā ile hezār

Yine Harfû'r-Râ'da Meşîhat Tārîhleri

32.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dillere taldı yine dā'īye-i sūr ü sūrūr
oldı nā-būd elem ü vāhime-i şerr ü şürūr
2. şevk-ile eyledi raqşān bütün āfākı Hudā
étدی dünyāyı şarab-hāne-i feyz-i mevfūr
3. ya'ni hem-nām-ı benī āl-i Muḥammed Es'ad
şeref-i zāt ü sa'ādet aña olmuş maḥşūr
4. Şeyḥü'l-İslām-ı zamān oldı cihāna müjde
şadr-ı İslāma zuhūr étدی yine lem'a-i nūr
5. tāze cān buldı bu tebşīr ile āzürde-dilān
ye's-ile bister-i miḥnetde yatarken rencūr
6. ey veliyyü'n-ni'am-ı 'ālem ü 'ālī-mesned
'āleme étmede baş-ı ni'am-ı nā-maḥşūr
7. āsumān-cāh u felek-mesned ü gerdün-pāye
hep eḳālīm-i fezā'il ḳalemiyle ma'mūr
8. meh ü ḥürşīdi sipihrin tolaşır her şeb ü rüz
der-i vālāsını kesb étmek için zerre-i nūr
9. 'ilm ü fazl étse teşaḥḥuş meşelā bezminde
sebaḳ-āmüz-ı edeb olmağa dérler destūr
10. Mīrzā Cān ü Hızır Şāh ile Mollā Ḥüsrev
cümlesi gelse bu sulṫān-ı 'ulūme ḳul olur
11. beyt-i efdāline cārū-keş olur Cār'ullah
i'tizāl étmeyip olmaz der-i fazlından dūr
12. perde-dār olur idi bābına İbni Ḥācib
līk ümmīd-verān ḥacb ile olmaz mehcūr
13. şems-i 'irfānına ḳarşı olur Aḥfeş ḥuffāş
ḥāmesi cerri sevādında Ḥafācī mestūr
14. 'ālem-i ḡaybda te'allüm éde gelmişler idi
Seyyid ü Sa'd sebaḳ-ḥ'āni olup niçe dühūr
15. Mütenebbī suḥen-i mu'cizini gūş étse
mütenebbih olup eyler idi iḳrār-ı ḳuşūr

32. MC: 21a.
Sünbül-zāde Efendi'niñ

16. nağme-i güfteleri evce çıkıp ıtdı bütün
İşfahān ile ‘Irāk u ‘Acem ü Nīşābūr
17. nuṭṭı ol mertebe te’sīr éder eşyāya
cem’-i ezdād éder emri eger étse şudūr
18. nehy-i münkerde şu rütbe eşer eyler hūkmü
ki pes-i perdede de nağmeler étmez ıanbūr
19. zaleme zulmünü def’ étmege vérsé fetvā
şīr-i reyyānları āhū-bere eyler maḫhūr
20. işte tāriḫ-i selef geldi mi hīç seyr eyle
şadr-ı fetvāya bunuñ gibi cihānı ma’mūr
21. nazār ét elsine-i ‘āleme olmuş mu ‘aceb
bir lisān-ile anıñ mişl ü nazīri mezkūr
22. böyle ‘iffetli semāhatli fezāyil-perver
görmedim ben hele dünyāda niçe sāl ü şühūr
23. kīmyādır anıñ erbāb-ı kemāle nazārı
işin altūn éder olabilir-ise manzūr
24. herkesiñ zāhir āna rütbe-i isti’dādı
étmede ḫāline çes-bān niçe iḫsānı zuhūr
25. ey veliyyü’n-ni’amā ‘ārif ü ‘ālī-himemā
seni Ḥallāk-ı ezel luṭf-ile kılmış meftūr
26. ne sa’ādet ne şeref ḫāl-i şibādan berü sen
zāt ile fażl ü diyānet ile olduñ meşhūr
27. ‘ilm ü ‘irfān ü zekā sende belāgat sende
kalemiñden cereyān étmede nazm u menşūr
28. intizārınla olan nārını iṭfā étدی
şadr-ı iftāya kudūmuñla gelip revnaḫ u nūr
29. suheniñ ḫüccet ü fetvāsına ‘ālem mülzem
kalem-i ‘āṭifetiñ āmir ü dünyā me’mūr
30. zerre-i ‘āṭifet ü şemme-i iḫsānıñdan
beni devletli güzel başıñ-içün eyleme dūr
31. dest-gīr olmaz ise himmetiñ Allāh için
beni pā-māl édeyim dér bir iki mest-i gurūr
32. eski eṭvār-ı felek üzre niçe nev-hevesān
Yeñiköy gibi yeri bendeñize çok görüyor
33. hīç ḫaṭā vü gālaṭım yok Gālaṭa kādīsı
ne ‘aceb nişf-ı recebden kuluñu ‘azl édiyor
34. ben bu mevsimde efendim nereye ‘azm édeyim
bende-ḫānemde degil kābil-i süknā vü ḫuzūr

35. ben gibi bende-i bî-keslere ihsân-res olup
meded ét saña mücâzât éde Allāhu Ğayūr
36. ‘ömrüñ efzûn éde Hakk nesl-i şerîfîñ bākî
sāyeñi farkımıza medd éde tâ nefhâ-i şür
37. her şebiñ leyle-i Qadr ola şabâhıñ dem-i ‘ıyd
şeb-i baht-ı siyeh-i düşmeniñ olsun deycür
38. tāk-i bāğ-ı emeliñ neşv ü nemā üzre ola
tā ki ‘ālemde ola nefhâ-i şür ile nüşür
39. cevherîñ beyt-ile târîhe muvaffak oldum
kem-bizâ‘amla **Emînâ** éderek şarf-ı şu‘ür
40. hall édip mes‘ele-i ‘ālemi sultān-ı zamān
kıldı fetvâ-yı Şerîf ile cihānı mestür

33.

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Hāzret-i Es‘ad Efendi-zāde kim hālā
mekārimde ahālî-i ‘ulüm içinde müfredir
2. suhendān-ı suhen-ver fāzıl-ı ferhunde-ahter kim
sa‘ādetle şerāfet aña mevrūs-ı eb ü cedd
3. o üstād-ı debistān-ı feza‘il kim huzūrunda
Ebū Manşūr tilmîz İbni Sînā tıfl-ı ebceddir
4. Daķıķ-i rişte-i fikri hālel-düz-ı Kisā‘ıdır
hayāl-i āteşini dāğ-ı dil-süz-ı müberreddir
5. nihāvendde nühüfte māye-i iķbāl-i māder-zād
cemālinde şalāh ü zühdün envārı müşāheddir
6. şî‘ār-ı imtiyāzı olmak ile ‘ilm ü efzālî
anuñcün gerdem-i iclāline iftā muķalledir
7. sa‘ādet ol şeh-i zî-şāna kim müftî-i menşūbu
kemāl-i i‘tidāl ü istikāmetle ser-āmeddir
8. maķāmında Hudā şābit éde tā kim diye ‘ālem
bu mesned zātına kayd-ı hayāt ile muķayyedir

40 حل ايدوب مسءلء عالمى سلطان زمان

قلدى فتواى شريف ايله جهانى مسرور

33. Mc. 22a. Sermed(Feyzullah): *Dīvān*: T.26.

Müderresinden Şeker-zāde Efendi’niñdir

2 eb u cedd: de’b üceddir D.

9. dédim tārīḥ-i gevher-bār-ı sāl-i naşbin ey **Sermed**
şerīf-i bī-mu‘ādil müftī-i şer‘-i Muḥammeddir (1192)

Ḥarfü’z-Zā’

Der-Zamān-ı Meşīḥat-i İslāmiyye

34.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Müctes̄ + - + - / + + - - / + - - - / + + -

1. gel ey göñül baña olmaz seniñ gibi hem-rāz
seniñle baḥş édelim ḥasb-i ḥālden de biraz
2. esenleşip der-i güft ü şenīdi bāz édelim
be-şarḥ-ı ān ki ola maḳbūl-i ehl-i nāz u niyāz
3. bu firḳatiñ sebebi iḥtilāf-ı meşrebdir
bakılsa her birimiz eyler ittifaḳ ibrāz
4. اگرچه عشق بتقریر نیست فهمیده
چنانکه شوق بکفتار نیست هم آواز
5. hele bu rütbe perişānlıḡa nedir bā‘iş
nedir bu yār-i ḳadīmiñle bu ceng ü birāz
6. fezā-yı pehn-i hevāda nedir tek ü pūyuñ
gehī mey ile leb-ālūd u geh niye dem-sāz
7. şabī-veş étmedesin ḥarḥ-bāzī-i ülfet
nezāreñe düşe her ḳanda kūdek-i ḥannāz
8. görünce ḥıynet-i dilberde vūs‘at-i meşreb
neler taḥayyül édersiñ mişāl-i şa‘bede-bāz
9. güzelleriñ ise ‘ādetleri teḡāfüldür
niḡāh-ı beste-i nāza müfid olur mu niyāz
10. müfid imiş ḥatalım yāre dil-nevāzīler
ḥuşūl-i kāma müsā‘id mi ḥālī‘-i nā-sāz
11. müsā‘id olsa daḥi mācerā-yı sābıḳdan
şikāyetiyle éder murḡ-ı vaşl-da pervāz

9 دیدم تاریخ کوهر بار نصبن ای سرمد

شريف بى معادل مفتى شرع محمدر

34. MC: 22b. *Şubḥī-zāde* ‘Aziz: Dīvān: K. VI.
Şubḥī-zāde ‘Aziz Efendi’niñ

5 nedir: niçin D.

8 vūs‘at: şūḥī D.

10 dil-nevāzıyla: dil-nevāz eyler D.

12. şeb-i firākdeki nāle-i ciger-sūza
münāsib olsa sezā resm-i ‘arż-ı sūz u güdāz
13. giren ele ḥas u ḥāşāk-i nā-ümīdidir
çü mevce-i yem éderseñ de dest-i āzı dirāz
14. velī çe sūd ki yokdur kitāb-ı ‘ışķda hıç
kinār u buseye bir vech-ile mesāğ u cevāz
15. muḥāli farż édelim ey enīs-i cān söyle
bu yolda ḥaylice demlerdir eylediñ tek ü tāz
16. ne zevķ vérdi saña yār-ı bī-vefā āyā
ne ‘ahde étدی vefāya ne va‘deyi incāz
17. ‘itāb-ı zehri ile telḥ-kām édip her dem
niğāhıñ étmedi şāyān-ı şehd-i ḥande-i nāz
18. éderse ebr-i ḥaṭṭı āb-ı vaşl eger işrāb
éder serāb o çin-i cebīn berķ-i güdāz
19. ümīd-i raḥm bu ḥāliyle ihtimāl midir
ki çeşmi ḥışm u niğeh fitne gamze hem gammāz
20. aña da kā’il olur idiñ olmasaydı āh
ṭaraf ṭaraf ruķabā bāri tīr-i ṭa’n-endāz
21. ‘ale’l-ḥuşuş yanında yine raķīb ‘azīz
budur efendi nihād-ı sipihr-i sifle-nevāz
22. belī cihānda hemīşe keder görür şadıķ
bu kışşāda olur encām tābi’-i āğāz
23. olur netīcede gül-gonçe şāhid-i bāzār
kılanda bülbüle gülşende bir kıru āvāz
24. medār-ı şöhret-i ḥüsn ü bahāsı pervāne
iken anı nice yaķdı o şem’-i bezm-ṭirāz
25. ‘urūķ-ı rūḥdan étmişdi cūy-ı şīr icrā
ne ḥāşıl étدی ‘aceb kūh-ken gibi ser-bāz
26. ta’alluķ étmiş-iken cān-ile dil-i maḥmūd
aña ne bend-i belā geçdi ca’d-i zūlf-i ayāz
27. nihāyeti çü nedāmet ile te’essüfdür
ḥaķīķate geçelim niçe bir bu’ışķ-ı mecāz
28. me’āl-i ḥikmet-i işrāķiyāndır añla sözüüm (?)
bu pülde olma hele herze-gerd-i germ-i niyāz
29. şu ḥüsn-i ḥulķa esīr ol ki kıadr-i bende bilip
kıuşūruñ ola ḥuzūrunda mūcib-i i’zāz

29 kıadr-i : [sen de] D.

30. sütüde-menķabe faħr-i meşāyihü'l-İslām
ki zātıdır 'ulemā zümresine ķehre-tırāz
31. yegāne şāhib-i himmet veliyy-i her ni'met
zahır ü yāver-i devlet ħalīm ü ħıřm-güdāz
32. cihān-ı fażl Muħammed Şerīf Efendi kim
vücüdü şāhid-i şer'-i mübīne māye-i nāz
33. ğinā-yı řab'ı řu rütbe ķulūba sārī kim
gelirse ħāřıra ger ķāfiye için gelir āz
34. sezā 'alāmet-i ħāzra ile olup rengīn
éderse ferve-i beyzāsı řubĥ-ı řādıķa nāz
35. me'āl-i luşf-ı suħanla kelāmı zībende
kemāl-i ħüsniye şab'ı ķü şāhid-i řannāz
36. daķıķa-dān-ı mürüvvet kerīm-i bī-minnet
ki himmeti ile ref' oldu şimdi dest-i niyāz
37. meger ki dergeh-i Ħaķdan niyāz-mend olalar
beķā-yı devlet-i müftī-i 'aşrı dūr u dirāz
38. 'ařāsını şuyamaz dest-i rāstını ķep
şarīr-i ħāmesidir ħande-i güle hem-rāz
39. güşād-ı ğonķe-i maķşūd rehn-i ebrūsu
işāretine baķar 'uķde-i derün k'ola bāz
40. yeter 'Azīz merāmıñ ne ise 'arz eyle
du'ā-yı devletine eyle ba'd ezīn āğāz
41. sen anıñ eski ķulu bende-zādesisin
var ez-derün-ı dil ü cān hemān řenāsını yaz
42. dil öyle vālih-i ħüsniye ħayāl-i vaşfıdır
ki kilki étmez idi mümkin olsa maħrem-i rāz
43. felekde dīde-i baħtıñ da şimdi ğün gördü
'aceb mi eyler-iseñ şāhid-i merāmıña nāz
44. egerçi himmetiñ ħāmise degil ħumsı
ħayāl-i ħām-ise meşliye eyle bārī niyāz
45. vére saña ķü efendiñ bu vechle per ü bāl
'urüc éderseñ eger āsumāna dūr olmaz
46. zamīr-i pākiniñ evvelde niyyeti bu idi
ki eyleye seni emşāle fa'ik u mümtāz
47. muşaddi' ise kelāmım efendim 'afv eyle
degil menāķıb-ı 'ulyāñ ķābil-i ĩcāz

31 31b. zahır ü : zāhir-i , ħalīm ü : ħalīm-i D.
44 eyle bārī: bārī eyle D.

48. aşıdeden dağı tenşıtdır murād el-ak
nevāzişıñ baña besdir be-cāy-ı ni‘met ü sāz
49. afā-yı atır ile ‘ömr ü devletiñ efvn
éde Cenāb-ı udā-yı Ğaniyy-i bī-enbāz
50. merāmiñ üzre éde devr her daıka felek
budur ulāa-i acāt hem ehemmi niyāz

Der-Vaqt-i adāret-i Rūm

35.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel +-+- / +-+- / +-+- / +-+

1. a‘lem ü evad-ı ‘ar Es‘ad Efendī-zāde
dehre zātı gibi bir kān-ı fazilet gelmez
2. ‘an‘aneyle hūner ü ‘ilm ü kemāle vāri
eb u cecdi gibi sulān-ı dirāyet gelmez
3. feyz-āār-ı ‘ulūmiyle o dārü’l-mecdiñ
‘add-i evāf-ı erīfine nihāyet gelmez
4. öyle bir al ki der fer‘-i erīfini gören
selef-i ayra bu gūne alefiyyet gelmez
5. nube-i ehl-i himem ya‘nī erīf-i ‘ālem
‘ilm ü efdāline temil-i erāket gelmez
6. medde’l-eyyām ola zībende-i adr-ı vālā
öyle kim atırına fikr ü asāvet gelmez
7. **İsberā** eyle du‘āsında sebātıñ izhār
isticābetde ulū ehline aybet gelmez
8. ğam yéme avza-i lufuna olursun dāil
dā‘iyānına urūc-ile emātet gelmez

35. MC: 24a.
alep Müftüsü İsper

Ḥarfü'ş-Şīn
Rüméli Şadāretinde

36.

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. ey şadr-ı güzīn Ḥaḫḫ éde kāşāne-i faẓlıñ
hemvāre su'ūdat-ile pür zīb ü münāḫḫaş
2. esbāb-ı murādātıñ ola cümlesi müretteb
hiç ḥāṭırıñı étmesin Allāh müşevveş
3. zer-lüle-i kilkiñ éde mānende-i nīsān
erbābına āb-ı güher-i maṭlabını reş
4. sen cemre vuḫū'-ile olup neşv ü nemāda
bed-ḥ'āhiñ ola reşk ile bir micmer-i āteş
5. olsun gül-i zībā gibi şebnem-zede-i feyẓ
iḫbāl ile her faşıl-da rüyuñ ola münbeş(?)
6. tā kim yaza taḫvīm-nüvisān meh ü sāl
aḫkān-ı kevākib deyü zāyırçe-i pür-giş
7. gālib gele naḥs-ı felege ṭāli'-i sa'diñ
ḥaşmıñ-da éde baḫtı ile kevnde keş-ā-keş
8. sultānıma tebrīke bu nev-sāl-i sa'īdi
'arz étmege fikr eyler iken nükte-i dil-keş
9. nāgāh olup behcete mülhem iki tāriḥ
hem maḡnem-i külli daḫi hem lafz-ı feraḥ-baḫş (1190)

Ḥarfü'l-Fā'

37.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. memleket ḥaḫkını bī-hüş ḫılıp sıḫlet-i şayf
düşürür ṭaḡlara mecnūn gibi ḥāşiyet şayf

36. MC: 24a.

Müşullı 'Alī Efendi'niñ

9 ناکاه اولوب بهجته ملهم ایکی تاریخ
هم مغنم کلی دخی هم لطف فرحبخش

37. MC: 25a. Sürürī: *Dīvān*: T.26.
Sürürī

2. şāh-ı devrān bunu tıymaz mı ki devrinde şoyar
ferve-pūşānı ḥarāmi-i reh-i milket-i şayf
3. ḥalk dellāk-miṣāl olsa ‘aceb mi ‘üryān
ét di germ-ābe-şıfat ‘ālemi germiyyet-i şayf
4. genc-i dellāk ile germ-ülfet olanlar kışda
şovudu gün-be-gün efzūn olalı şiddet-i şayf
5. gireriz sāḥa-i ḥammāme serinlenmek için
şehri küllḥan gibi pür-tāb édeli vefret-i şayf
6. érişenler aña şerminden olur ḥūy-gerde
ne mehābetli imiş meclis-i cem‘iyyet-i şayf
7. çeşmelerde şu için teşneler eyler ğavġā
kızdırıp nāsı olur cenge sebep ‘illet-i şayf
8. katı inceldi ağan şular éderken tuġyān
sürünüp gitmege tākāt komadı miḥnet-i şayf
9. kevseri zāhid-i ḥuşk eyleyemez vaşf o kadar
tef ü tāb-ile kurutmuş dehenin zaḥmet-i şayf
10. ğurbet ilinde **Sürūrī** ikisin de gördüñ
vaqt-i hicrānla seyr ét nicedir müddet-i şayf
11. yine germ olmuş-iken söyle temūziyye ğazel
k’ola her beytleri müşt Emil-i midḥat-i şayf
12. ḥalka bu mertebe mebzūl olıcağ ni‘met-i şayf
çekilir her ne kadar olsa girān minnet-i şayf
13. germ ü ıssı idüġin andan edin iz‘ān kim
oldılar bāy u gedā muġtenem-i ni‘met-i şayf
14. her taraf vefret-i ni‘metle ziyāfet-ḥāne
‘āmmе-i nāsa budur resm ü reh-i da‘vet-i şayf
15. yalılar böyle döşenmekde meger da‘vet imiş
Şeyḥü’l-İslām şerīfü’n-nesebi niyyet-i şayf
16. sāye-i ḥayme-i ḥıfzında éden istizlāl
olur elbette rehā-yāfte-i āfet-i şayf
17. germ ü serdinden emīn ola cihānıñ tā kim
gele hengām-ı zemistān şavulup nevbet-i şayf

4 şovudu gün-be-gün: şoġıdı dem-be-dem D.
8 miḥnet: zaḥmet D.
10 ğurbet ilinde: dār-ı ğurbetde D.
13 muġtenem-i ni‘met-i şayf: muġtenem-i şervet-i şayf D.
14 ‘āmmе-i nāsa: ehl-i büldāna D.
15 şerīfü’n-nesebi: şerīfü’n-nesl D.

Ḥarfü'l-Fā'da Meşîḥat-ı İslāmiyye Tārîḫleri

38.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fa'lün

Müctes + - - - / + + - - / + - - - / - -

1. hoşā nüvîd-i feraḥzā vü rûḥ-baḥş u laṭîf
dil-i füsürdeyi eyler leṭâfeti talṭîf
2. ne müjdedir ki vérip gûş-māl-ı hırmāndan
hünerverāne rehā kıldı luṭfla teşnîf
3. görüldi şimdi 'ilācı şifā bulup şadı
mizāc-ı devlet ü dîn olmuş-idi ḥaylî za'îf
4. Cenāb-ı Ḥazret-i 'Abdü'l-Ḥamîd Ḥāna Ḥudā
şu resme eyledi tevfiḳini delîl ü redîf
5. ki bir 'azîzi murād eyledi meşîḥata kim
mürîdi olmuş-idi ḥalk anıñ vazî' vü şerîf
6. o kuṭb-ı dā'ire-i dîn ü müftî-i devrān
o ğavş-ı millet ü milket muġîş-i şer'-i Ḥanîf
7. Şerîf Efendi ki kılmış anı îlāh-ı refî'
kemāl ü fazl-ile eşrāfîñ üstüne teşrîf
8. 'arîf ü fāzıl ü 'allāmedir ki çün mehtāb
ne ḥācet oluna māhiyyeti anıñ ta'rîf
9. ḥidîv-i baḥr-i kef ü kām-kār-ı deryā-cūd
kerem-ver-i müteverri' 'aṭā-sirişt-i 'affîf
10. derinde rüşd ü dirāyet iki kühen ḥādim
yanında dāniş ü tevfiḳ iki nedîm-i zarîf
11. hemîşe naḥl-i vücūdın kıla Ḥudā rāsîḫ
toḳunmasın şemerāt-ı diline bād-ı ḥarîf
12. şu deñli şābit ola şıḫhat ile şadırında
ki tā merātib-i a'dād oluna taz'îf
13. gelince irş ü liyākatla şadr-ı fetvāya
édince mesned-i vālāyı maḳdemi teşrîf
14. kemāl-i zātı cilā vérdi revnaḳ-ı cāhe
sipihr-i çārüme güyā ki vérdi mihr şeffîf
15. nişîmeninde karar eyledi bugün şeh-bāz
künām-ı şîre de geldi henüz leys-i muḥîf

38. MC. 25b.
Müderrisînden Münîb Efendi'niñ

16. zamānı bāde-i serşār-ı zevk édip şādāb
cihānda qalması bir hātır-ı hazīn ü lehīf
17. ‘ale’l-huşūş ki bu çāker-i kemine **Münib**
gubār-ı gāmdan édip sāha-i dilin tanzīf
18. hūzūre cevherini ‘arz édip dédi tārīh
kılındı manşīb-ı fetvā hele maqām Şerīf (1192)

39.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel +++- / +- - - / +- - - / +- - -

1. bārekallāh vezān olmağ-ile bād-ı sürūr
oldı germā bu leţāfet ile mağbūt-ı hārīf
2. ya‘nī ol zāt-ı şerīf Es‘ad Efendī-zāde
şadr-ı fetvāya şerāfet ile kıldı teşrīf
3. ‘ömrün eفزün éde evlād-ı kirām-ile Hudā
şadr-ı fetvāda mü‘eyyed ola ol zāt-ı şerīf
4. şevk-ile eyledi inşā aña dā‘isi ‘**Aṭā**
cevherī hārīf-ile tārīhine bir beyt-i laţīf
5. ‘izz-ile mecd-ile iclāl-ile haqqā ki hemān
yazdı bā kavī-i Muḥammed hele fetvā-yı Şerīf (1192)

40.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - -

1. iftiḥār-ı dīn ü devlet zıll-i Ḥaqq
nesl-i pāk-i āl-i ‘osmān-ı nażīf
2. pād-şāh-ı dehr ḥān ‘Abdü’l-Ḥamīd
ber-murād éde anı Rabb-i Laţīf
3. öyle bir sulţān-ı ‘ālī-rütbe kim
édemez vaşfin temām her bir ‘arīf
4. ṭāli‘-i ḥink-i cihān-peymāsına
baḥt-ı şāhān-ı zamān olmaz redīf

18 حضوره جوهرنی عرض ایدوب دیدی تاریخ
قلندی منصب فتویٰ هله مقام شریف

39. MC. 26a.
Şeyḥ Mollā-zāde ‘Aṭā Efendī

5 عزیزه مجدیله اجلال له حقا که همان
یازدی با قول محمد هله فتوای شریف

40. MC. 26a.
Şeyḥ Yahyā’nuñ

5. öyle bir şāhen-şehe lāyık budur
ola müftī böyle bir zāt-ı şerīf
6. ya'nī ol Es'ad Efendī-zāde kim
sākin-i dergāhıdır ṭab'-ı zarīf
7. zihn-i naqqādı devāmü'd-dehr éder
intiḥāb-ı cevher-i 'alem-münīf
8. rütbe-i 'ilmiyyede vezn eylesek
faḥr u Sa'de'ddin gelir elbet ḥaffīf
9. zīb-baḥş-ı şadr-ı fetvā olalı
buldı revnaḳ millet-i dīn-i Ḥanīf
10. sa'yini Ḥaḳḳ üzre herkes fehm édip
dā'isi oldılar aḳvā vü za'īf
11. kām-kārā raḥm oldum ḥāme-veş
ser-nigūn u lāḡar u zār u naḥīf
12. luṭfu ile dest-i āmālim ola
gerden-i maḥbūb-ı maḳşūda leffīf
13. epsem ol **Yahyā** du'ā eyle şaḳın
çoḳ suḥenden olmaya ṭab'ı kelīf
14. tā ki ḥūrşīd 'ālemi pūr-nūr éder
rūz a'dāsı ola çün şeb kesīf
15. geldi iḥlāşım gibi tāriḥ-i tām
ola dāyım cāh-ı fetvā-i Şerīf (1192)

41.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel +++- / +- - - / +- - - / +- - - / +- -

1. ḥamdülillāh ki şehin-şāh-ı kerāmet-pīrā
eyledi mesned-i fetvāyı bu demde teşrīf
2. intiḥāb eyledi ilhām ile bir zātı kim
yazılır zeyl-i fetevāsına imzā'-ı Şerīf
3. ufuk-ı devlete ḥaḳḳā ki şu'ūd etdi ṭulū'
lem'a-pāş oldu ufūl eyleyecek necm-i kesīf
4. münşerīḥ oldu bu feyz ile şudūr-ı 'ulemā
oldı gül-geşt-i murād üzre vezān bād-ı laṭīf

15 كلدی اخلاصم كبی تاریخ تام
اوله دایم جاه فتوی شریف

41. MC. 26b.
Küttābdan Rāḡıb Pāşā Kitābcısı **Zihni Efendi'niñ**

5. iftiḥār-ı ‘ulemā zaḥr-ı kībar u fuḏalā
zūbde-i ehl-i zekā zāt-ı şeref-mend-i ‘affīf
6. nuḥbe-i devr-i zamān Es‘ad Efendī-zāde
ced-be-ced fāzıl ü ‘allāme-i şāḥib-te’līf
7. ḥaḳḳ-ı ifā’-i edā eyleyemez evşāfın
étse vaşşāf daḥi faẓl ü kemālin tavşīf
8. biz hemān ed‘iye-i ḥayrını tezķīr édelim
yoḥsa ḳābil mi kemālātını ḳılmaḳ ta‘rīf
9. Ḥazret-i Ḥayy-ı nesāḳ-sāz-ı niẓām-ı melekūt
āferīnende-i nūh ḳubbe-i eflāk-i şeffīf
10. éde āfāt ü beliyātı vücūdundan dūr
görmeye zāt-ı sūtūde-şiyemi renc-i ‘anīf
11. devlet ü ‘ömrünü müzdād éde ber-vefķ-i merām
her umūrunde muvaffāḳ ḳıla Allāhu laṭīf
12. bī-nuḳaṭ mışra‘-ı tārīḥini yazdım **Zihni**
şadr-ı fetvāya merātible şeref vέρdi Şerīf (1192)

Ḥarfü‘l-Mīm

Ḥarfü‘l-Mīm’de Zamān-ı Meşīḥatde Vérilen Ḳaşa’id

42.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. بجهان آمدم و وقت شد از آن رفتم
لیک بی بهره ز مهر همه یاران رفتم
2. بامید آمدم این بزم کشاده ابرو
باز از یأس هبب دوخته دندان رفتم
3. در مهمانی من بست محبان در شهر
بهر در یوزة نان ساحه نشینان رفتم
4. پاچه بالا زده رفتم حرم عییم کردند
بکنشت اینک ازان بر زده دامان رفتم

12 بی نقط مصرع تاریخی یازدم **ذهنی**
صدر فتوایه مراتب شرف وردی شریف

42. MC. 27a.
Sā’ib

5. مرهم رحم نسازید کسی بر داغم
بهر دریوزه بشنجرف فروشان رفتم
6. کس بغلگیر نشد و نه بمزقات هنر
من ازین باحه بتا طاق نه ایوان رفتم
7. کر زدم یکدمه صد حلقه درگاه امل
نا امید از نکه نهزت دربان رفتم
8. آمده م یک کل خودروی بکلزار خمول
زان بیأس از نغم شوق ز مرغان رفتم
9. نی کسی میچشد از باده کیفیت من
در خم افسوس بی آزمایش رندان رفتم
10. گفته ام کرچه که این رفتم و رفتم اما
من نه کلکشت چمن نه به بیابان رفتم
11. کفتم از بخت سیه شکوه بدین چندین بیت
بدر عاطفت مفتی هوران رفتم
12. شیخ الاسلام زمان اسعد افندی زاده
کان سمتی شه اورنگ هوا کوان رفتم
13. کوست استاد طیبی که شنیدم ز لبان
دردمند آدمم او را و بدرمان رفتم
14. اوست آن عیسی معجزدم دیری که درش
مرده دل آدمم و زنده احسان رفتم
15. اوست خورشید جهانتاب عطا کیم ار گفت
شکوه از تاب کفش همچو یتیمان رفتم
16. چشم دل خاصیت خاک درش هیچ نیافت
کز پی کحل جواهر بصفاهان رفتم
17. کوش من کس نشنیده است عدیلش با فضل
کر بدین کشور و کر هند و کر ایران رفتم
18. ای ولی النعم وایه ده از کنج قلم
وی درت مرجع سرجمله عرفان رفتم
19. منم آن شمع شبستان خرد لیک چه سود
در بفانوس کدر بیهده سوزان رفتم
20. منم آن در یتیم صدف بحر کمال
لیک در ساحل بیقیمتی غلطان رفتم

21. منم آن مهر جهانتاب هنر اما کیم
در پس ابر خفا مغرب حرمان رفتم
22. منم آن بچهٔ سیمرخ نجابت که هنوز
در ته بیضهٔ نشکافته پنهان رفتم
23. منم آن مردم حق کوی نه بیم از جانش
بیندار چو منصور غزلخوان رفتم
24. منم آن صاف زر معدن فهم و دانش
لیک آمیخته در زمرهٔ دونان رفتم
25. کر کنی شبهه بسا در محک آزمایش
بعضور تو میندار که لافان رفتم
26. نیست دعوای مجرّد سخنم شاهد وی
بهر اثبات منی با هم برهان رفتم
27. چون بویرائهٔ من کنج هنر ننهفته است
تا ابد خاک مذلت ز چه یکسان رفتم
28. منم آن خون خور دندان خود و صبر غذا
بهر وارستن خود ز آب هم از نان رفتم
29. زان برای طلب لقمه و خرقه یکدم
نه عمارت روم و نه بدبستان رفتم
30. ذوق کردم و محن کشتم و باران دیدم
نه ببوس کف جود و نه در احسان رفتم
31. ز اب و قطره بصد کوهر یکتا ندهم
از تنکدستی مرا کوید اگر جان رفتم
32. لیک اندیشهٔ اولاد و عیالم نهلند
که بیغولهٔ عزلت سرعزلان رفتم
33. که کتابت کهی از بهر نیابت بسی سال
بره غربتم افتان و خیران رفتم
34. در تنم لیک توان ذرهٔ نمانده است کشم
کرمی و سردی پاییز و زمستان رفتم
35. مانده سر زدن لطف ترا پیشهٔ من
کریه خیز آدمم از بزم تو خندان رفتم
36. بکر فکرم بدکر شوهری محتاج مهل
که من از بهرویش مذهب سلمان رفتم

37. خدمت خاک درت بهر قبولم کردند
در ره وصف ترا جنبش حسان رفتم
38. عالم از شوق عطایا شده پر در عهدت
من غزلخوان طرب بزم ترا زان رفتم
39. باغ جنت نه تهی زمزمه سنجان رفتم
مرغ عشقم ز پی نغمه کلستان رفتم
40. بغم عشق تو تا در عرصات محشر
دست درست بهمکشته یاران رفتم
41. در کجا آتش اندوه علو افشان دیدم
چو سمندر به پردرد فروزان رفتم
42. من کیم دغدغه سلبش و ایجابش کیست
نیک اینک ز ره کفر بایمان رفتم
43. مال و جاه و تن و جان عقل و دلم خواهم داد
که بهامون جنون با سر و سامان رفتم
44. کفت واعظ بگذشت از می و از میکده رفت
اینک از خود من مخمور بریحان رفتم
45. آمدم مست و زدم کله بخشتم خم می
که از این میکده سرکوب و پریشان رفتم
46. در تغزل بهل اسهاب و دعا کن سائب
من بنظم سخن و صفش از نسیان رفتم
47. باد مرجع در لطفش همکی نامیه را
بسته بینم بدر چشم حسودان رفتم
48. یا رب آن دائم این مسند علیا باشد
من بیزمش بچنین نظم ثناخوان رفتم

43.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel +++- / +++- / +++- / +++-

1. nedir ey çerḫ baña eyledigiñ cevr ü sitem
seyl-veş iki gözümnden aqıdıp eşk-ile dem
2. nedir ey çerḫ beni böyle perişān étmeñ
nedir ey ṭālī'-i kec-rev bu belā-yı mübrem

43. MC. 29a.
Müsevved Dede-zāde Efendi'niñ

3. nedir ey baht-ı siyeh sen daği tekdîr étme
ki olup çerh-i sitem-kâr ile yek-dil her dem
4. yedirip şîr ü şeker ğayrılara şâm u seher
hep baña vérdiğîñiz kâse-i lebrîz ile semm
5. işte ez-cümle bu eşnâda gürüh-ı şu'arâ
oldılar her biri hâlince sezâ-vâr-ı kerem
6. bülbül-i gülşen-i ikbâlim olup dem-beste
gonçe-veş tütî-i bezm-i emel oldu ebkem
7. mîve-çîn olsam eger nahl-i emelden her bâr
girer ancak elime fikr-i ma'âş ile elem
8. iltihâb étدی derûnumda şu rütbe âteş
dûd-ı âhım yaqar eflâki eger âh etsem
9. yetişir cevri ü sitem érđi kemâle yetişir
yetişir derd ü elem kâmetimi eyledi ham
10. sizden aĥvâlimi şol dergehe 'arz eyleyeyim
kim o dergehden olur 'âleme taĥsîm kerem
11. müftî-i şer'-i Muĥammed dénilir vaşfında
şeyhü'l-islâm-ı zamân zât-ı şerîf ü ekrem
12. seyyid ü pâk-neseb fazl ü kemâl içre ferîd
ma'den-i fazl ü hüner menba'-ı deryâ-yı himem
13. faĥr éder zâtı ile mesned-i fetvâ el-ĥaĥ
görmedi mişl ü 'adîlin hele bundan aqdem
14. pîşesi ĥayr u hem endîşesi luĥf u iĥsân
eylemiş Ĥazret-i Ĥaĥĥ zâtını ĥayra mülhem
15. sende kudret mi var evşâfımı ta'dâda **Münîf**
ĥaşre dek kûşîş ü sa'y eylese taĥrîre qalem
16. bilirim böyle degil zâtını tavşîf amma
'aql ü idrâkimi şarf eyledi efkâr-ı direm
17. şıdqla eyle hemân cânib-i Mevlâya du'â
ki odur saña bu vâdîde ehemmi ü elzem
18. eyleyip Ĥazret-i Ĥaĥĥ mesned-i fetvâda muĥîm
devlet ü şihhat ile ola cihânda ĥurrem

11 مفتی شرع محمد دینلور وصفنده
شیخ ال سلام زمان ذات شریف و اکرم

44.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. gitdi aqtār-ı 'ırāka feraḥ endiŕe besīm
geldi bī-çāre keder-nāk ḥazīn ü bī-sīm
2. ḥaṭṭ yanar ḥāme yanar sīne-i kāğıd ṭutuŕur
zerre-i sūz-ı dil-zārımı étsem terķīm
3. mā-melek gitdi daḥi ğarķ-ı düyün-ı bī-ḥadd
vaŕfı mümkün degil aḥvālimi Allāh 'alīm
4. der-i devletde daḥi cümle 'iyāl ü evlād
ṭa'n-ı ṭā'un-ı vebā ile olmağla 'adīm
5. oldu peyveste-i eflāk sūtün-ı āhım
eyleye luṭf-ı ḥafī ile meded Rabb-i Raḥīm
6. sāye-i 'āṭıfetin éde veliyyü'n-ni'amıñ
farķ-ı faḥrımında ebed luṭf u 'ināyetle muķīm
7. dest-gīr olmağı ĩcāb éder üftādelere
böyledir ḳā'ide-i vācibe-i ŗān-ı kerīm

Yine Ḥarfü'l-Mim'de Fetvā Tārīḫleri

45.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. müftī-i 'aŕr olıcaķ Es'ad Efendī-zāde
ķıldı kāŗāne-i fetvāyı ḳudümü ḥurrem
2. geldi söz söyleyecek dem deyü erbāb-ı hüner
oldı biñ ŗevk-ile cüyende-i ḳırtās u ḳalem
3. kimi ferheng-i ŗu'urī kimisi ḳāmūsı
destine aldı ki nazm eyleye tārīḫ-i ehemm
4. cevherim 'arż édere ben daḥi behcet buldum
cevherīde hele ŗāyestece mıŗrā'-ı etemm
5. piŗ-ğāhına varıp ŗaķķ-ı ŗufūf eyleyerek
silk-i ḥuddām-ı du'ā -kāra olunca münzemm

44. MC. : 29b.

[Müsevved Dede-zāde Efendi'niñ]

4 4b mıŗrā'ı vezin yönünden problemlidir, kelime 'olmağla' ŗeklinde okunursa problem ortadan kalkabilir.

45. MC. 29b.

Mūŗullı 'Alī Efendi'niñ

6. söyledim ħarf-i mücevherle ħiṭāben tāriḥ
oldı fetvā-yı şerīfiñle mübeşşer ‘ālem (1192)

46.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ħazret-i ‘allāme-i ‘ālem ki Ḥaḫḫ zātın anıñ
devlet-i İslāma étmiş bā'is-i rabṭ-ı niżām
2. İbni Ḥācib dergeh-i efḍālınıñ bir bekçisi
meclisinde tıfl-ı ebced-ḫ'ān olur İbni Hümām
3. nazm u neşr-i ḫāme-i mu'ciz-i beyānıñ dēr gören
bundan özge olımaz bir vech-ile rabṭ-ı kelām
4. bir tecellī eylemiş zāt-ı şerīfine Ḥudā
her cihetden ḫüsn-i ḫulḫın eylemiş maḫbül-i ‘āmm
5. şanma kim beyhüde ḫamdır pīr-i çerḫiñ kāmeti
dergeh-i iclāline vérir tevāzu'la selām
6. ḫadrini derk eyleyip şāh-ı fehīm-i ḫaḫḫ-şinās
rütbe-i vālā-yı fetvā ile étđi ihtirām
7. bir beşīr-i ḫōş-ḫaber bu müjde-i cān-baḫş-ile
cānib-i semt-i Sitanbūldan gelip vérđi peyām
8. şöyle memnūn oldı ḫāṭır kim ḫurūş-ı şevḫden
geh cülūs étđim sürürumden efendim geh kıyām
9. n'ola esb-i ṭab'a irḫā-yı 'inān étsem n'ola
niçe demdir Ḥazret-i Ḥaḫḫdan bu idi ilticām
10. ḫāşş-ı vaşfiñ baña maḫşüş oldı bil şimdin-gerü
dāverā naḫd-i hünerle étđim anı iltizām
11. fikr édip tāriḫ-i tebrīki semend-i ḫāmeye
şafḫa-i endişede vérdim merāmımca ḫırām
12. maḫzar oldum zātıña şāyeste bir tāriḫe kim
zāde-i ṭab'ım sezā şimden-gerü olsa benām

6 سیلدم حرف مجوهرله خطا تاریخ

اولدی فتوای شریفکله میشر عالم

46. MC. 30a. Nāşid: *Dīvān*: Tr. 6.

Bu şiir Nāşid Dīvān'ında yalnızca tarih beytiyle “Tevārīḫ-i mücerrede ez ḫazā” başlığı altında yer almaktadır.

Aḫmed Paşa-zāde Nāşid Bég'iñ

13. **Nāṣidā** bu şübhesiz inṭāk-ı Hāḫdır kim ola
müfti-i şer'-i Muḫammed fıkrası tārīḫ-i tām (1192)

47.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bārekallāh Ḥāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim
'izz ü rif'at ile oldı Şeyḫü'l-İslām-ı enām
2. cāmi'-i fazl u hüner şāḫib-ḫalem 'ālī-himem
zü'l-mekārim muḫterem aḫrānına fā'ik temām
3. vāriş-i şer'-i Muḫammed nesl-i pāk-i Muştafā
Seyyid-i 'ālī-neseb ism-i Muḫammedle be-nām
4. devlet ü iḫbāl-ile şadr-ı şerifinde ānı
dā'im éde Ḥāzret-i Mevlā ilā yevmi'l-ḫıyām
5. hātif-i ğaybī **Necībā** bendeñi ilhām édip
dédi deh düş diḫḫat ile ḫıl du'āyı iltizām
6. ḫarf-i cevher-dār ile teşrifine tārīḫ olur
şadr-ı fetvāda muvaffaḫ ola bu müfti'l-enām (1192)

48.

Feilātün feilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + -

1. Ḥāzret-i Es'ad Efendī-zāde
kim odur ṭavr-ı 'afāf ile 'alem
2. 'ilm ü fıḫ ile nedīd-i nu'mān
zühd ile şānī-i İbni Edhem
3. Bū'l-Leyiş mürdur aña nisbet
ki odur 'ilm ü fazlda żayḡam
4. dür-i deryā-yı kerem-kān-ı 'aṭā
ebr-i baḫşāyiş ü bārān-ı himem
5. cūd u iḫsānına nisbetle aniñ
oldı ṭayy nām-ı bülend-i ḫātem

13 **ناشدا** بو شهبهسز انطاق حقدر كيم اوله

مفتی شرع محمد فتوهسی تاریخ تام

47. MC. 30b.

Necīb

6 حرف جوهردار ایله تشریفته تاریخ اولور

صدر فتواده موفق اوله بو مفتی الانام

48. MC. 30b.

Necīb

6. hele bir böyle vücūd-ı nā-yāb
görmedi ḥaylī zamāndır ‘ālem
7. vaşf-ı pākine verā yokdur anıñ
ḥaşre dek eylese de kilik raqam
8. şadr-ı vālāyı müşerref kılıcak
oldı hep ḥalq-ı cihān şād u ḥürrem
9. kimi tebrīk ü teşekkür étدی
kimi tārīḥine vaż‘ étدی qalem
10. hātif ilhāmı ile baña daḥi
düşdü bir mışra‘-ı bercestedede dem(?)
11. mā hüve’l-vāqı‘i dédim tārīḥ
cāh ü iftāde Şerīf oldı bu dem (1192)

49.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel +++- / +-+- / +-+- / +-+

1. her kime yandım ise anı-da sūzān buldum
ben kebābım dédigim dilleri büryān buldum
2. her kime şūret-i aḥvālimi ‘arz étdim ise
anı-da ḥayret-ālūde-i devrān buldum
3. katre-i eşki gibi derdi daḥi bī-ḥadd imiş
ağladım sa kime çeşmim gibi giryān buldum
4. kimde ki ḥande ümīd eyler idim gönçe gibi
kendisi beste-leb ü zaḥmını ḥandān buldum
5. ḥāşılı la‘l-i lebinden dile em şorduğumu
қан yudarmış meger anı daḥi nālān buldum
6. gülsitānde hele rāḥat var ümīd eyler idim
zaḥmımı tāzeledi gönçe-i peykān buldum
7. bülbülü muṭrib-i bezm añlar-idim gülşende
var hezārān gāmı āhengini efgān buldum
8. gülde cem‘iyyet-i ḥāṭırı ḥayāl eyler-idim
varaḥ-ı nüşḥa-i dil gibi perīşān buldum
9. çāk çāk olmamış ādem var ümīd eyler-idim
kim ki bī-çāk-i girībān ola ‘uryān buldum

11 ما هو الواقعی دیدم تاریخ
جاه افتاده شریف اولدی بو دم

49. MC. 31a.
Kāmī

10. zann éderdim ki yıkık gönlüm ola ‘âlemde
kimi gördümse derûnum gibi vîrân buldum
11. dâfi‘-i ğam déyü içdiklerini mestânîñ
neş'e-i giryе-künânda ğamı pinhân buldum
12. halk nâ-yâb idigin söyler-idi iksîrin
nazar-ı merhâmetinde anı erzân buldum
13. genc-i nâ-yâb deyü müştehir olmuş-idi kerem
eşerini kef-i cûdunde nümâyân buldum
14. ‘alem olmuşdı cihân içre keremde hâtem
bulmadım andan eşer bunda firāvân buldum
15. menba‘-ı cûd-ı fütüvvet ki o şadr-ı fetvâ
nazar-ı luţfuna mazhar olanı kân buldum
16. neşve-i feyz-i bahâr-ı kereminden yek-ser
dil-i pejmürdemi güyâ ki gülsitân buldum
17. iştiĝâl eylemiş ol deñlü senâsıyla cihân
kimi buldum ise medhîyle senâ-h̄‘ân buldum
18. bu ‘anâşır ile ecrâm-i eşîri felegiñ
muĝber olmaya deyü üstüne devrân buldum
19. ‘âlemiñ şevkini ta‘rîf édemem ol zâta
ki hilâl-i Ramazânı daĝı Şa‘bân buldum
20. fâzilâ dâd-verâ nazra-i luţfuñ ile hep
dil-i ehl-i hüneri yek-sere şâdân buldum
21. n’ola dil neşve-i luţfuñla nümâyiş bulsun
gonçe-i hâtır-ı pejmürdemi aĝzân buldum
22. dest-i ikrâm-ile luţf ile nevâziş demidir
Kâmîyi zârî-i âzürde-i hicrân buldum
23. keremiñle dil-i bîmârı şifa-yâb olsun
kim seni derd-i dil-i ‘âleme dermân buldum
24. bir te‘ayyüşli ma‘îşet n’ola étseñ ‘aţâ
ki anı istemege zâtiña imkân buldum
25. hâlîme beççe-i seg hânde-künân eyler-iken
bir oĝul vérdi felek anı da giryân buldum
26. hele derdim katı çok kaĝı birini déyeyim
zâtiñı bermekî-i şâhib-i ‘irfân buldum
27. ber-murâd olması güç oldu ise ‘âlemde
nâ-murâd olmaĝı ben cümleden âsân buldum
28. ĝâyet-i tûl-i emel ki aña érişmiş yok
kaţ‘-ı ser-rişte-i ümmîd ile pâyân buldum

29. ber-ķarār añlar-idim neş'esini iķbāliñ
dem-i vuşlat gibi hemvāre řitābān buldum
30. ķünkī tīz geķmededir zevķ u sūrūr-1 eyyām
ķalacaķ yanına nīk ü bediñ iħsān buldum
31. érdi pāyāne suħen ba'd-ez-īn āģāz-1 du'ā
ki bu elfāz-1 perākendeye pāyān buldum
32. görmesin bād-1 fenā devħa-i iķbāli kāniñ
sāyesinde hūner erbābımı ħandān buldum
33. érmesin neyyir-i iķbāline bir zerre kūsūf
baħt-1 ehl-i dili aniñla dıraħřān buldum
34. zāt-1 pākin éde hemvāre Ĥudā āsūde
k'anıñ imdādı ile luřf-1 firāvān buldum
35. cüst ü cū étđi niķe ehl-i hūner tārīħ için
anı bī-sa'y u şaleb es'ad-1 zi-řān buldum

Yine Ĥarfū'l-Mim'de Zamān-1 řadāretde Vérilen Tārīħler

50.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bārekallāh ħūb sāħil-ħāne vü eşref maķām
levħařallāh burc-1 Es'ad-ķevķeb ü gerdün-ķıyām
2. sāħesi gerd-i kederden řāf ķün ķalb-i selīm
'arřası jeng almadan pāk ķün dārū's-selām
3. yapmadı Firdevsī böyle beyt-i cennet-řāmı ħiķ
yoķdur ebyāt-1 Nizāmīde bunuñ gibi nizām
4. göz göre olmuş sevādı merdüm-i ķeřm-i Bebek
irtifā'-1 semki nuşb-1 'ayn-1 insandır řümām
5. ābı ķün řahbā muřaffā ħāki rūřen cām-veř
ehl-i dil meftūn hevā-yı rūħ-baħřına mūdām
6. āferīn üstādına şun'-1 Sinimmarı daħi
ķıldı bām üftāde-veř uđħūke-i her ħāř u 'ām
7. şöyle meydānı açıķdır řaħn-1 dīvān-ħāneniñ
kim gelir yāde dil ü dest-i 'aķā-baħř-1 kirām
8. āb-1 ħavzı mā'-i Ĥızr olduģuna burħān bu kim
ber-güriz olmaz gül-i tařvīr-i saķfı ber-devām

50. MC. 32a.
Müderrisīnden 'Ayntābī Münīb Efendī'niñ

9. kaşđ édip tahtü's-semâsın sū-be-sū baħr u cebel biri pāyin birisi dāmānın eyler iltişām
10. 'aks édip ezhār-ı kūhı şoħbet-i mehtābda tā vérir gülzār-ı sefdinden Semerķandın peyām
11. zīr ü bālā kāħlarına ƣāk-ı vālā mı désem yoħsa vérsem mi 'aceb Heşt-i Behişt ismiyle nām
12. kaşrınıñ vaşfında kaşır āh kilik-i zū-fünün ƣaldı der-cehl-i mürekkeb bunda ol ħibr-i hümām
13. büt kesildi şūret-i Behzād görđi resmini eyledi Erjengi reng-i naķşı pür-jeng ü ƣatām
14. cām-ı revzen şöyle rüşen ceyb-i ehlu'llāh-veş şafħasında kişver-i-i ma'nāda eyler irtisām
15. kehkeşānın sūzını maķ'ad déyü ferş eylesin yoķ nesin bālın éder āyā bu çerħ-i nıl-fām
16. 'ābirān-ı yemm bu kaşr-ı zū'l-cenāheyni görüp zann éder ƣāvusdur kim nāz-ile eyler ħırām
17. gerçi bir mişli yapılmaz dār-ı dünyāda velī himmet-i bānīsine nisbet olur sittin maķām
18. ħānedān-zīb-i siyādet zeyn-sāz-ı āl-i beyt ħānümān-pīrā-yı ħayşiyet hümām İbnü'l-Hümam
19. Ĥazret-i Es'ad Efendi-zāde ol şadru's-şudūr neyyir-i burc-ı şeref mihr-i sipihr-i iħtirām
20. baħr-i zehħār-ı kerem 'ummān-ı in'ām u himem menba'-ı feyz u ħikem kān-ı güher ƣadr-i kelām
21. ƣuţb-ı rāzī merkez-āsā dār-ı mecdinde muķīm ħ'āce-i fazlı mübārek şāhı étmişdir ğulām
22. andadır 'iffetle himmet andadır bezl ü sehā eylemiş Ĥallāķ zātın 'ayn-ı aħlāķ-ı 'izām
23. Ĥālīķ-ı bī-çün esās-ı 'ömr ü iclālin ebed üstüvār étsin be-cāh ħurmet-i Beytü'l-Ĥarām
24. zadedānıyla şafā étsin bu sāhil-ħānede sāyesinde hep yapılsın ƣulları olsun be-kām
25. çün tamām oldı binā ehl-i suħen tebrīķ için cevher-i ma'nāyı ƣıldı nażm-ı silk-i intizām
26. bezm-i 'irfāna **Münīb** āħir kibārāne gelip şadr-ı meclisde nişest édip yine oldı be-nām

27. bî-tekellûf lafzen ü ma'nen dedî târîhîni
biñ ü yüz toqsanda bu sâhil-serâ oldî tamâm (1190)

51.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. müjde ey dil-beste-i zencîr-i efgâr u hümüm
müjde ey dil-ḥaste-i âlâm-ı hicrân u ğumüm
2. revzen-i bahtıñ küşâd oldı der-i iqbâle var
revnaḡ-ârâ-yı şadâret oldı ol faḡr-ı ḡurüm
3. bende-i ihlâş-kârı olduġuñ zât-ı şerîf
câh-ı iclâle sa'âdetle bu dem étđi ḡudüm
4. ya'nî maḡdüm-ı ġüzîn Es'ad Efendi-zâde kim
ḡâk-pâyin iktihâl étse sezâ ḡâş u 'umüm
5. ced-be-ced mevrûşdur 'ilm ü fezâ'il zâtına
kâbiren 'an kâbir ġavvâş-ı deryâ-yı fuhüm
6. kenz-i esrâr-ı ḡakâyıḡ ḡâ'iz-i fenn-i edeb
nüşḡa-i sırr-ı deḡâyıḡ nâşir-i genc-i 'ulüm
7. 'ömrünü bârî éde efzün tâ şol ḡadde ki
geçe âḡâd ü mi'âtı rütbe-i şekl-i ruḡüm
8. ġülşen-i âmâli üzre esmesin bād-ı ḡazân
olmasın reh-yâb bâġ-ı şevḡkine rîḡ-i semüm
9. meclis-i iclâline her dem düşe zıll-i hümâ
uçmaya bâm-ı serây-ı ḡadri üzre büm-ı şüm
10. beyt-i târîḡin anıñ kilc-i mücevherle yazıp
Zihniyâ kılsam n'ola taḡdîm ber-vech-i rüsüm
11. ḡaḡḡ muvaffaḡ éde dâ'im devlet ü iqbâl ile
maḡdem-i pâkiyle kesb étđi şerâfet şadr-ı Rûma (1189)

27 بی تکلف لفظاً ومعنى دیدی تاریخی

بيك و يوز طقسانده بو ساحلسرا اولدی تمام

51. MC. 33a.

Râġıb Paşa Kitâpcısı Zihni Efendi

11 حق موفق ايده داعم دولت و اقبال ايله

مقدم پاكيه كسب ايندى شرافت صدر روم

52.

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Mu"arī' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. yek-nev sürür-ı feyż-eşer şevk-i cān-fezā
mülk-i cihānı eyledi vāreste-i hümüm
2. olmazdı hiç bāriķa-efrüz-ı inbisāţ
gerdünü öyle ŧutmuş idi renciş-i ğumüm
3. 'ālem şafā-yı hātır ile şimdi olmada
dā'im ħubūrı meclise ŧarħ-efgen-i rüsüm
4. Es'ad Efendi-zāde-i 'ālī-nejād kim
ħamd ola Ħaķķa oldı sa'ādetle şadr-ı Rüm
5. ol bī-'adīl fāzıl-ı 'allāme-i zamān
ziynet-ŧıraz-ı mesned-i pertev-dih-i 'umüm
6. kılmış zihī ki Ħazret-i Ħaķķ zāt-ı ekremiñ
şāħib-fünün-ı gevher-i gencīne-i 'ulüm
7. naħl-i riyāz-ı ömrünü étsin Cenāb-ı Ħaķķ
dā'im maşün-ı bād-ı ħazān-āver-i semüm
8. 'abd-i **Mucīb** dā'ī-i iķbāl ü devleti
yazmaķda vaşf-ı zāt-ı kerem-perverin cehüm
9. yek beyt olunca ħōş iki tārīħi muħtevī
bir de ħurūf-ı evvel ü āħir olur ħütüm
10. ola Şerīf Efendīye iclāl ü fer ile
mebrük Sa'd ü eymen ü iķbāl-i şadr-ı Rüm (1189)

53.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bu dil-küşād ü mışra'-ı bālā bu resm ile
tārīħ-i tām her birisi bī-ğümān olur
2. olsa ħisāb evvel ile āħir-i ħurūf
ta'miyesizce anda da tārīħ 'ayān olur
3. ey baħr-i bī-kenār merāħim-i 'ināyetiñ
mebzül-i ħaķķ-ı nükte-ver-i bī-kesān olur

52. MC. 33b.

Mucīb

10. اوله شريف افتنديه اجلال و فر ايله

ميروك سعد و ايمن و اقبال صدر روم

53. MC. 34a.

Mucīb

4. iksîr-i iltifâtına ger mâlik olsa kim
kimden kerem umar daği ol kâmrân olur
5. vallahi kimse görmedi mişlini bu şadrda
kim raşş-ı fażl-ı zātın ile hem-'inân olur
6. haddim degildir eylemek evşâf-ı zātını
kaşdım hülüşum 'arz-ı şadâkat-nişân olur
7. tekşîr-i nazm ıarh-ı kaşâ'idde eskiden
de'b-i kadîm-i lâzime-i şâ'irân olur
8. elbetde ehl-i dil hüner eylerse âşikâr
zeylinde neyse maşşadını der-miyân olur
9. lâyıķ-mıdır bu rütbe kuluñ kayd-ı câh-ile
ye'se mülâzım olduğu haylî zamân olur
10. étdim cesâret étmege takdîm 'arz-ı hâl
olmazsa himmetiñ baña hâlim yamân olur
11. étdiñ merâmıñ 'arz o kerem-pervere **Mucîb**
bil-kim huşul-i maşlabıñ artıķ hemân olur
12. hayrû'l-keâm-ı nükte-i mâ-ķalle çün delîl
tûl-i maķâl nazmla taşdı'-resân olur
13. lâfı bırak hülüş-ı derûn ile bî-riyâ
ét öyle bir du'â ki icâbet-nişân olur
14. 'ömrüñ füzûn devletiñ efzûn éde Hudâ
ârâm-gâh-ı nev'-i beşer tâ cihân olur

Harfü'n-Nûn

Harfü'n-Nûn'da Zamân-ı Fetvâda Vérilen Kaşâ'id

54.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Müctes̄ +-+- / +--- / +--+ / +-+

1. olup muķaddeme ceşş-i şitâye cünd-i hazân
çemen memâlikini ķıldı ğâret ü tâlân
2. düşürdi lâleyi aldı külâhını başdan
kaçırdı bülbülü étdi esîr-i âh u figân
3. piyâdegân-ı nebâtâtı çiyinedip ķıldı
süvârgân dırahtanı bî-ser ü sâmân

54. Mc. : 34b.
Müşullı 'Alî Efendi'niñ

4. hücum-ı çerhçıyân-i harîf étmiş iken
çemen ra'yyetiniñ hânümânını vîrân
5. silâh ü nîze vü şeşperlerin alıp elden
halâşa olmuş-iken cümle çâre-cüy-ı zamân
6. yetişdi ceş-i keşîf-i şîtâ dañi derhâl
cihânı kapladı ebr-i siyâh-ı berç-feşân
7. görünce çîn-i cebîn ü ta'abbüs-i ebri
tahammül eylemeyip âfitâb oldu nihân
8. şafir-i bād-ı kıyâmet kopardı şür-âsâ
teşâyur-ı şuhuf-ı berfdir aña bürhân
9. o rütbe esdi şavurdu çemende bād-ı 'anîf
tahammül eyleyemez vaz'ını döker insân
10. ne kahve vârdi ne ma'cün dimâğa germiyyet
fûsurde éttdi dili serd-mihri-i devrân
11. çemende serv-i sehî kaldı ancak âzâde
diraht u şâhı bütün ditreşip turur 'uryân
12. görüp bürehne nihâlân-ı bâğı dâye-i ebr
birer lebâçe-i berf éttdi rîziş ü ihsân
13. okunmaz oldu Gülistân ü Ravzatü'l-Ahbâb
Buḥârî dersini serden okur bugün yârân
14. dönerdi dâne-i engüre farç-ı sermâdan
hevâya olsa eger rind-i mest cür'â-feşân
15. hevâda bâl ü peri dökmeşe şütür-murğuş
éderdi tâ küre-i nâra dek yel çayerân
16. hücum-ı berd huzûrın uçurdu murğâbîñ
varıp kafes-gede-i câmekânda tutdı mekân
17. hevâda hançer-i yah-la tuyûrı bismil édip
zemîne kuş başı berf eyliyor felek bürrân
18. şu deñlü hey'et-i yah-pâreden remîde olup
harîm-i âyîneden tütî oldu rû-gerdân
19. alınca ağızına zâl-i felek koca çarı
döküldi dişleri oldu tegerk-veş rîzân
20. ne ihtimâl-i teneffüs ne hod mecâl-i nemâ
cemâda beñzedi şimdi nebât-ile hayvân
21. çemende kalmadı bir şâhda ümmîd-i nemâ
meger ki kilik-i nemâ-baḥş-ı müftî-i devrân
22. hudâygân-ı ma'âlî Şerîf Efendi ki çerç
kitâb-ı zâtına yazdı bu güne bir 'unvân

23. sehāb-ı dād ü dihiş nāvdān-ı yem-riziş
hidīv-i ‘adl-meniş şadr gerderi(?) itkān
24. ‘imād-ı dīn-i nebī rükn-i millet-i ‘Arabī
hulāşa-i nesebi ced-be-ced kerimü’ş-şān
25. zevāde-bahş-ı ruteb maşsim-i nevāl ü neşeb
nihāl-i mecd ü heseb fer‘-i devha-i ‘Adnān
26. şadā-yı ‘adlini gūş eylemekle destinden
sipihr hīle gerek şimdi düşmüyor mīzān
27. işāretiyle olur lerze-i hümūma şifā
‘ibādetiyle olur şadme-i gumūma emān
28. şemīm-i hulķı zemistānda étse bāğa güzer
bahār faşlı gibi gülleri olur handān
29. nüfūz-ı hükümüni étse ‘anāşıra icrā
nesīm-i ürdibehişt olur idi bād-ı hazān
30. sehāb-ı feyz-nişārā bahār-āşārā
eyā midād-ı meded-bahşı reşha-i nīsān
31. ne feyzdir ‘acebā nāvdān-ı kilkiñde
ki teşne-i emeli kaçresi éder reyyān
32. ne hāl var ‘acebā meclīs-i şerīfinde
ki hande-rūy u muţayyeb çıkar giren insān
33. melāl ü gām var-iken tūde tūde hātırda
nevāzişinle tesellī bulur dil-i nālān
34. sitāyişinde eger şarf olursa māye-i ‘ömr
yine medīhiñe yokdur nihāyet ü pāyān
35. kemāl-i şevķ-ile tenşit için tabī‘atın
bu nev-gazelle olur elde kilķ-i ter rakşān
36. ‘aceb kim étدی yine dīk-i fitneyi cūşān
şovuķ mu‘āmeleye başladı bize cānān
37. şovutdu aramızı étدی yār-ile mā-beyn
bürüdet eyledi peydā raķīb-i bī-īmān
38. nişām-ı memleket hüsünüñe halel getirir
şaķın o kāfire aldanma pād-şāhım amān
39. vefā vü ‘ahdi buz üstündedir o sālūsūñ
üzerine qar küridir ‘aşıķıñ éder bühtān
40. sen eyledikçe raķīb ile böyle germiyyet
yanar bu āteş-i gayret-ile ‘aşıķ-ı sūzān

39 İkinci mısra‘ vezin yönünden kusurludur.

41. ğazel-serālġk u midħat-tırāzġ kāfġdir
yeter du‘ā édelim **Behcetā** ne ĩn ü ne ān
42. hemġše tā ki bu ğülſen-serā-yġ ‘ālemde
te‘ākub eyleye ſayf u ſitā bahār u ħazān
43. ğül-i hemġše-bahār-ı cemāl-i iķbālin
fūsürde étmeye bād-ı muħālġf-i ħıdſān
44. fūrüg-ı ferve-i beyzāya fer vére tā kim
libāsın berf ile her yıl münevver ola cihān
45. cenāb-ı necl-i kerġmin daħi mu‘ammer éde
kemāl-i cāh u sa‘ādet-ile Ĥazret-i Mennān

55.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel +-+-- / +-+-- / +-+-- / +-+

1. bir ſebān-geh ki geh gelip yanġma ol pġr-i sühen
eyledi şab‘ıma ġſār-ı mezāmġn-i kühen
2. dédi ey ħāme-i müſķġn-raķam-ı nükte-ſinās
niķün olmaz seniñ āyā bu derūnuñ rüşen
3. ser-be-ceyb-i dil-i endġše idiñ ħaylġ zamān
niķe bir ħānķah-ı ğamda olup yār-i miħen
4. bġ-ſu‘ūr oldı ħayālġñ ħareketden ķaldı
āh ol ħālet-i ye’s oldı saña bir düşmen
5. eylediñ ‘ömrüñü beyhüde telef miħnet-ile
oldı bu řab‘-ı derūnuñ ğam ile beyt-i ħazen
6. řālġ-i baħtıñı pā-beste édüp bu devrān
ma‘rifetle hüneriñ baħtına oldı reh-zen
7. senden ednālara étdikce teveccüh iķbāl
‘arz-ħāl étmедиñ ol fāzıl-ı ‘allāmeye sen
8. öyle ‘allāme-i dānā ki vaħġdi deħriñ
ki odur ſimdi hemān gevher-i fażla ma‘den
9. ya’nġ dergāh-ı felek-pāye-i ſeyħü’l-ġslām
Bü’l-‘Ařā-yġ hüner-endüz-ı zamġr-i rüşen
10. o emel-baħſ-ı kerem Es‘ad Efendi-zāde
ki aniñ zāt-ı ſerġfi dü cihāne me‘men
11. luşfu bir mertebe kim ķābil-i ta‘bġr degil
étse evſāfını taķrġre ‘azġmet bu dehen

55. Mc. :36a.
[Müşullı ‘Alġ Efendi’niñ]

12. édemez gūşış ile ‘add-i kerem biñde birin
étđi teslīm anıñ luţfuna hātım gerden
13. bāğ-ı luţfında anıñ rāyiha-çini ‘anber
büy-ı hulķından alır rāyihayı müşk-i Hoten
14. öyle gül-gonçe zamīri ki anıñ büyından
şemm-i ‘ıtr eylemede gülşen-i ‘adn içre semen
15. iki hādimleridir lafz-ı melāz ü melce’
zühd ü taķvā dağı ol dā’irede tutdı vaţan
16. olur iksīr ğubār-ı derine sūde-cebīn
şelc olur rīziş-i feyzi ile simīn harman
17. olsa bād-ı himemi serdī-i devrāna vezān
nerm olur tāb-ı zamīriyle yeğ-āsā āhen
18. mā-ħaşal zāt-ı şeref-perver-i ‘ālī-şanı
hüner ü fazl ü kemālāt fūnūna maħzen
19. midħat-i zāt-ı şerīfine nihāyet yokdur
eyle ey hāme o gül-puş ile naķş-ı dāmen
20. ki gelip hātırıma şimdi pür-efkār étđi
sergüzeşt-i dil olur bir ğazel-i nev dilden
21. āh şad āh felek étđi dili mātem-zen
bir ğüzel yüzlü ru’s ile ğöñül pür-şiven
22. ceyb ü dāmānımı gülgün u şafaķ-reng étđi
sūziş ‘aşķı ile her ğeçe ķān ağlamadan
23. imtiħān étđi sever mi deyü üç def’a meni
şokdı bir āteşe gülşen baña oldı külhen
24. ğayf şad ğayf ki çok ‘aşķı dil-bend étmiş
ben gibi bī-kes ü miskīne vérip şūr u fiten
25. dil-firīb oldı vişāliyle o gül-pīrehene
turre-i zülfü gibi étđi perīşān sūhen
26. nā-ħudā keştī-i hicrān-şüdeye döndi ğöñül
baħr-i miħnetde urursaķ n’ola ‘aķla yelken
27. ğéceler düşde dağı başda ‘imāmeyle çıkıp
ğözedir bu iki çeşmim anı revzen revzen
28. leb-gezīde-edeb ol hāliş u muħliş kılısın
piş-ğāhında ne ğaddiñ k’édesin bāz-ı dehen
29. eyle ‘ağāz-ı du‘ā kim éde maķbül Ħudā
ola encām-ı kaşīdeñle ķavāfī aħsen
30. tā ki bu sāl-i nevi eyleye Mevlā meymün
niçe bu sāl-ile Ħaķķ eyleye ķalbiñ rūşen

31. şadr-ı fetvāda mü'ebbed éde Āllah hemān
re'y ü tedbīrine Mevlā vére tevfiķ-i ḥasen

56.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel +++- / +- - / +- - / +- -

1. bārekāllah zihī ğurre-i şehri-i Ramazān
şanki ebrūsunu 'arz eyledi māh-ı ken'ān
2. şaçılır Ka'be-i 'ülyā-yı semādan raḥmet
ġüyyā altun oluğdur o hilāl-i raḥşān
3. belki altun ile yazılmış o bir besmeledir
nüşha-i şavma sezā olmağā zīb-i 'unvān
4. Ramazān evveli raḥmetdir aña olmuş dāl
şekl-i rāda görünüp māh-ı nev-i nūr-efşān
5. kıaldırıp leşker-i kevkeb ile altun 'alem
şanki sancāğ-ı resül oldu hilāl-i tābān
6. zer-ile levḥ-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramazānıñ otuzu oldu meh-i nevde 'ayān
7. isticābet demidir Ḥaķķa tazarru' édelim
açılıp gök kapusu ḥalka-i der oldu 'ayān
8. pāk dāmen Ramazān şūfısidir hep şimdi
rind-i ālūde-şıfat ṭā'ife-i kıallāşān
9. ne zamāndır 'aceb aḥşam deyü ḥırşından
kıurş-ı ḥürşidi göz-ile yemek ister cı'ān
10. cem' olup dāire-i ḥ'āne kıaşıķ çalıcılar
'aceb ahenk éder ol dāire bā-şavt-ı ezān
11. dem çekince dehen-i lūleden āteş şaçılır
dest-i tiryākde ejder görünür çüb-ı duḥān
12. şavururlar tütünü 'aşķ ile āğzı tolusı
vaķt-i iftārda tiryākileriñ işi tūmān
13. ğurre zann étme zer-endüde ṭabaķ 'arz eyler
şadr-ı 'allāmeye çerḥ olmağ-ıçün ziver-ḥ'ān
14. māh-ı çerḥ-i 'azamet Ḥazret-i Şeyḥü'l-İslām
vech-i pākinde éder nūr-ı kerāmet leme'ān
15. ḥabbezā fāzıl-ı 'allāme vü mümtāz-ı fuḥūl
'ulemā içre ser-efrāz-ı 'adīmü'l-aķrān

56. Mc. : 37a.
Cevdet Efendi'niñ

16. kelimāt-ı hikem-āmīzi vérir şadra şifā
mürde-i cehle vérir nuṭṭ-ı revān-baḥşı revān
17. cevher-i zāt-ile ārāste memdūḥ-ı enām
faḥr éderse ne ‘aceb zāt-ı şerīfiyle cihān
18. eylese ferve-i semmūr ile ‘arz-ı dīdār
şeb-i Qadr içre éder nūr şanırsın lem‘ān
19. şadr-ı rüşen-güherā dāver-i ‘ālī-ḳadrā
ey veliyyü’n-ni‘am ey menba‘-ı luṭf u iḥsān
20. iltifāt eyle seniñ eski ḳuluñdur **Cevdet**
nazar-ı luṭfuñ ile olsun ‘azīzü’l-aḳrān
21. ma‘rifet ḳadri bilir merdüm-i dānā-perver
ḥāmī-yi ehl-i hüner cāmi‘-i ‘ilm ü ‘irfān
22. ḥāşılı ḥavşala-i ṭab‘ıma sıgmaz medḥi
nice bir kāseye şıgsın yem-i bī-ḥadd ü kerān
23. vaḳt-i ifṭārda maḳbūl olur çünki du‘ā
Ḥazret-i Ḥaḳḳa niyāz eyleyelim ez-dil ü cān
24. tā ki bu cāmi‘-i nüh ḳubbede her şehr-i şiyām
ola efrūḥte ḳandīl-i hilāl-i Ramazān
25. müstedām eyleye şadrında cenāb-ı Mevlā
Qadr ü ‘ıyd ola şeb u rüz bi-ḥaḳḳi’l-Ḳur‘ān

57.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel +++- / +-+- / +++- / +-+

1. ‘arz-ı dīdār-ı şiyām étđi hilāl-i Ramazān
resm-i ebrūsuna olsa n’ola ‘ālem Şa‘bān
2. öyle bir şehr-i mübārek ki be-her ān u dem
ṭarab-ı raḥmet-i Ḥaḳḳ dem-be-dem ‘ayş-ı Ğufrān
3. behcet-efrüz olalı meş‘al-i rüzeyle cihān
söndi ḳandīl-i zünüb aldı fitīli ‘işyān
4. pertev-i māl degil güm-şüde-i müznib için
tövbesi rāhını iş‘āle çerāğ-ı raḥmān
5. nūr-baḥşende-i ḳandīl-i hidāyetdir kim
olmuş avīḥte-i ber-ṭāḳ-ı sipihr-i gerdān
6. bu leṭāfet bu füyüzāt-ı Hudā ḳābil mi
eşher-i sāire de olsa da şā‘im insān

57. Mc. : 38a.
Yeñişehrī Seyyīd Muḥammed ‘Aṭā’nıñ

7. ehl-i dil gırre iken berş ü gidāya kıldı
niyyet-i şavm-ı gadā kāmetini gurre hemān
8. nağme-i hāt(?) -1 şabūha bedel étđi Hakk
nāle-i hāt(?) -1 sehūrı seheri gürisne-gān
9. géceler şahn-ı gülistāne dönüp serv-mişāl
her menār oldu kānadāli de verd-i handān
10. şimdi hūrşid-ruhān ile cevāmi' lebriz
bekler üftāde gurüb étse de mihr-i rahşān
11. zāhidin zenberek-i rüzesi işkest oldu
ol-mehi gördüğü sātde kuruntuyla hemān
12. şekl-i ebrusu hilāl 'aşıka cevri rüze
büse-i va'd-ı va'id ile üzüldi rindān
13. hālet-i şavm-ile ol māha țarāvet gelmiş
'arız-ı za'f-ile nerm-āver-i rüyı handān
14. toğrusu ol kad-i bālāya doyulmaz ey dil
ac gözüñ olmayasın rüze-keş-i nālān
15. başla evşāf-ı veliyyü'n-ni'am-ı pür-himeme
eyleyip hāmeñi müstağrak-ı nür-ı imān
16. Şeyhü'l-İslām-ı zamān zāde-i Şeyhü'l-İslām
hāşimī-silsile nām-āver-i fahr-ı dü cihān
17. görmedi çeşm-i cihān böyle veliyü'n-ni'met
h'ān-ı bī-gāye-i cüdi ile dil-sır olan
18. haşre dek çekmeye kat'ā veca'-i cü'-ı elem
harf-i ye'si éde endāhte-i künc-i nisyān
19. neşr-i büy étse eger şemm-i gül-i takvāsı
bād-ı kıbleyle açar Ka'be gülü bāğ-ı cihān
20. hoşka-i maħberesi mehbit-ı envār-ı siyeh
nokta-i hāmesi mişkat-i şabāh-ı 'irfān
21. kill-i nessāc-ı hayāli ne zamān isterse
giydirir düş-ı Harīriye müzerkeş haftān
22. ahterī çeşm-i terin eyledi gülmih-eşer
mışra'-ı bāb-ı felek-sāyına bir haylī zamān
23. zīr-i kaşr-ı şeref-i fazlına şayeste degil
rūhunu İbn'Amīd étse 'imād-ı bünyān
24. nür-ı 'irfānı telātum-zen-i güftār olsa
olur ol-dem dehen-i pāki le'ālī-efşān
25. feyzbār-ı yār eşer-i luş u celāl-i nigeħi
bir hazef-pāreyi hem gevher éder hem mercān

26. yeter ey hāme degil vaşf-i şerīfi kâbil
ser-te-ser olsa vücūdum reh-i vaşfında zebān
27. étme iṭnāb-ı suhen ile du'āya āgāz
'arz-ı hāle bu perīşān maḳāliñ bürhān
28. yoḫsa Şābit gibi işbāt-ı hüner étmiş-iken
ramazāniyyede da'vā olur elbette yalan
29. ḫāk-i pāy-i der-i vālāña ḳaşide vérmek
'ayn-ile kühli Şıfāhāna naḳl gibi 'ayān
30. ey kerem-gīr-i cihān vey güher-i nükte-i cān
ey olan feyz-i Ḥudā cebhe-i pākinde 'ayān
31. 'ahdiñiñ ḫurrem u ḫandānı ser-a-ser dünyā
böyle ḳalsın mı bu bī-çāre zelīl ü ḫayrān
32. künc-i ğurbetde tamām oldu işim
ḳıldı pā-māl-ı kazā bendeni bu çerḫ yamān
33. böyle müşkil idügin bilmez-idim hecr-i vaṭan
ḫaḳ budur dilde efendim ḳomadı tāb ü tevān
34. dergeh-i sāire olduḳda mülāzım bilirim
bī-kese sūd yoḳ elbet bulunur belki ziyān
35. cūd ü luṭfuñla çerāğ eyle 'Aṭā-yı zārı
olmaya āteş-i ye's-ile vücūdu sūzān
36. hele bir kerre duḫūl eyleyen olmaz maḫrūm
ol der-i ma'dalete var mı 'adīl ü aḳrān
37. Ḥaḳḳ seniñ zāt-ı şeref-mendiñi dūr eylemeye
ḫaste-i derd-i dile sensin efendim dermān
38. tā ki her sāl be-devr-i Ramazān ü 'ıydın
ḫ'ān-ı bī-ğāye-i luṭfuñ ola şaḫn-ı iḫsān

58.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. şadra teşrīf édicek zāt-ı şerīfin ol ān
şād-kām oldu gürūh-ı 'ulemā vü a'yān
2. zāt-ı vālāya revā ferv-i beyāz-ı fetvā
ḳadd-i mümtāza sezā-vār biçilmiş ḫaftān
3. eb ü ecdād 'izāmında ferīd-i 'aşrında
her biri fazl ü ma'arifde alırdı meydān

58. Mc: 39a.
Rif'atī-zāde'niñ

4. seni eslāfa Ḥudā ḥayr-ı ḥalef ḥalk̄ étđi
ḥaseb u ‘ilm ü nesebde saña yoğdur ađrān
5. Seyyid ü Sa’d zamānında olaydı mevcūd
niçe müşkilleriñi ḥall ile mümkindi beyān
6. ne meziyyet ére ol zāta şadrdan bī-şek
manşıb eylerse vücūduyla tefāḥur şāyān
7. olmaya manşıb-ı fetvā ‘atebeñden münfek
ola maḥdūm-ı kirāmıñla deriñ ābādān
8. ma’raż-ı redd ü ḳabūle bir ‘arīzam vardır
ruḳ’a-i ḥālimi ḳıl zīver-i gūş-i iḥsān
9. Ḥaḳḳ Te‘ālā baña luḫf eyledi evlād-ı keşīr
bendeler cāriyeler ile dil oldı şādān
10. zaḥmetim dīḳ-i ma’īşet ile vāfir maşraf
bunu fikr-ile hemān başıma teng oldı cihān
11. mes’ele oldı çü ma’lūm yem-i luḫf u kerem
budur aḳşā-yı emānī édeyim anı beyān
12. üç sene oldı aḥī maḥkemesinde nā’ib
baña da luḫfuñ ile bir sene el vérse zamān
13. ben de bī-kes degilim dergeh-i ‘adliñde bugün
līk taşdı’e cesāret édemem ben el-ān
14. söyleden beni var beni bu def’a da re’yimle degil
yéye yazdı beni ekmek deyü ḥaylī cī‘ān
15. yedlerinden niçe zaḥmet-ile alıp dāmān
ben firār eyledim onlar da yola oldı revān
16. kimse étmez dédiler maḫlabını istikşār
şüphemiz yoğdur efendimiz éderler iḥsān
17. bu tekāsül yine hep sende bedīd olmadadır
deyü sürdi beni ḥarca bir ālāy sāde-dilān
18. ne var ey kān-ı kerem vér bu çerāğ-ı ḥāşşa
ḥāşılı ben de tedārik édeyim onlara nān
19. **Rif‘ātā** ḥāk-i mezellethe revā mı ḳāla dūn
muḫlişim étme heder çünki siziñdir fermān

59.

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Sitānbūla düşen ādem çıkıp olduđu kişverden
yeñi dünyāya gelmiş ıfla beñzer raħm-ı māderden
2. érişip deryāya nā-peydā olan enhāra beñzer hep
bu deñli nesne kim aķıp gelir iklīm-i āħerden
3. berīd-i çāpük-i endīşe kim āfāķı devir eyler
peyām-āver degil sem'a bunuñ emşāli kişverden
4. zihī zībinde mülk-i 'ālem-ārā kim temāşası
kelāl-efzā-yı ıab'-ı 'āşıkāndır seyr-i dilberden
5. teferrüc-gāhdır her kūşesi cevlāne ĥācet yok
niçe emr-i 'acībin seyr édersin ıurduđuñ yerden
6. şaķınsın şaħn-ı seyrān-gāhlarda kendüsin 'āşık
éder güm izdiħām-ı dil-rubāyān-ı semenberden
7. gerek cāmi'de ıullābı gerek gülşende murģānı
temāşā eyle kim yokdur biriniñ farķı dīgerden
8. yeter darü'l-kütüb erbāb-ı 'ilme mevķi'-i seyrān
görünür cānib-i 'irfān o cāy-ı behcet-āverden
9. ĥulāşā görmek ister bu maķām-ı vācibü's-seyri
degildir nuıķ-ile tefhīmi ķābil saña ezberden
10. nedir bu da'vā-i vaşfi yazıķlar saña ey ĥāme
utan zāt-ı şerīf-i Şeyħü'l-İslām-ı suħen-verden
11. melāz-ı mülk ü millet maşlaħat-perdāz-ı ümmet kim
ĥudā ķılımış vücūdun feyz-mend ism-i peyemberden
12. muĥııı-i 'ilm ü 'irfān ķulzüm-i idrāk ü iz'ān-kim
müreccaħdır kelām-ı dil-pesendi dürr ü gevherden
13. o deñlü nāfizü'l-aĥķāmdır kim vērse fetvāyı
alırdı intiķām āhü-yı miskīnler ġazanferden

59. Mc. 39b. Sürürī: *Dīvān*: K. 15.

Sürürī

- 2 2a. érişip: érip D.
2b. bu: ne D.
- 3 3a. āfāķı: büldānı D.
3b: peyām-āver degil sem'a: ĥaberdār étmedi ĥalkı D.
- 4 4a. zihī: 'aceb
4b. kelāl-efzā: ferāġat-baħş D.
- 8 o: ü D.
- 9 maķām: diyār D.
- 10 ne: nedir, vaşfi: bī-mā'ni D.
- 13 nāfiz: nāķız

14. tevāzu'-pīşe gāyet gönlü alçaq zāt-ı fāzıldır
revāq-ı rütbesi 'ālī olurken çarḥ-ı çenberden
15. o şāh-ı mülk-i 'irfāna geçenler bende-i dergāh
yürür āzāde ālām-ı sipihr-i kīne-perverden
16. ḥarīm-i bezmine reh-yāb olan farḥ-ı mehābetden
olur ḥūy-gerde lā-būd girdiği hengāmda derden
17. o zīb-efzā-yı islām-ile İslāmbuluñ evşāfın
ṭabī'atca beyān étmek umulmaz ṭab'-ı bī-ferden
18. ğarīb ü bī-kesiñ Allah du'āsın müstecāb eyler
Sürürī saña lāzım eylemek 'azm-i du'ā-kerden
19. mişāl-i beyt-i ma'mūr étsin İslāmbulu Ḥaḫḫ ābād
pür olsun ḫudsiyān-āsā kibār-ı ehl-i perverden
20. şeref-yāb ola nüzhet-gāh-ı fetvā anda hem-vāre
Cenāb-ı Ḥazret-i Müfti'l-enām-ı dād-güsterden

Yine Ḥarfü'n-Nün'da Meşīḥat Tārīḫi

60.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nuḥbe-i dāniş-verān Es'ād Efendi-zāde kim
'ilmine nisbetle 'ilm ü faẓl-ı Seyyid kemterīn
2. rast-gū kim zāde-i ṭab'ın eger gūş eylese
olur engüşt-i taḥayyür ber-dehen İbni Yemīn
3. baḫr-i isti'dād ü ma'nāya şinā-ver olsa ḫalk
'ālemiñ kesbi ḫazef olur bunuñ dürr-i şemīn
4. feyz-i rūḫāniyyet-i enfāsı der-kār olsa ger
muḫtedir olurdu nuṭḫa ṭıfl-ı gehvāre-nişīn
5. meşrebi olmaḫda melḫūfān dehre dest-yār
n'ola olsa her umūrunda Ḥudā aña mu'īn
6. görmemiş āyīne-i a'māli jeng-i ma'şiyet
étmemiş dünyā için bir ferde ğayz u ḫahr ü kīn
7. cāh-ı fetvāyı édip iḫrāz istīhāl ile
lā-cerem oldı esās-ı millet-i beyzā metīn

14 13a. 'uluvv-i himmetindendir tevāzu'-kāri-i zātı D.

13b. 'ālī: berter D.

15 14a. geçenler bende-i dergāh o şāh-ı mülk-i 'irfāna D.

14b. yürür: budur D.

60. Mc. : 40b.

Aḫmed Paşa-zāde Muḫammed Paşa Ḥazretleri'niñ

8. çok zamān idi kader naşb étmedi bu mesnede
zāt-ı ‘ālī-şāmı gibi şāhib-i re’y-i rezīn
9. zabt-ı sāl-i naşbına ‘acz ile Āşaf bendesi
édicek taḥrīk-i nevk-i ḥāme-i siḥr-āferīn
10. ḥamd ola Mevlāya geldi böyle bir tāriḥ-i tām
oldı Es‘ad-zāde emr-i Ḥaḫḫ ile müftī-i dīn(1192)

61.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + -

1. ṭafralansam da bu nevbetde ne var
bā‘iṣ-i faḥrım efendim var-iken
2. ḥākdan ref’ olsa da zerre revā
nūr-ı şemse ittişāli var iken

Yine Ḥarfū’n-Nūn’da Rūmili Şadāretinde Verilen Ramazāniyye Kaşīdeler

62.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. pertev-endāz olıcaḫ ḡurre-i şehir-i Ramazān
oldı pūr-nūr yine sāḥa-i pehnā-yı cihān
2. rūze-dārāna éder manşıb-ı ḥuldı tevcīh
étدی kādı-i ezel işte bu hafta dīvān
3. maḫdem-i māh-ı neve étmek için şehir-āyīn
şimdi ĩḳād ḳanadıyla yazıldı fermān
4. şām ü şarkı ṭolaşıp ṭayy-i zamān eyleyerek
geliyor ḥōşca ṭutuñ ḳadri büyük bir mihmān
5. māh-ı nev şanma bu bir pīr-i siḥāfet-zededir
anı bir mihr-i melāḥatdan ayırmış devrān
6. çenber-i pūr ‘iber-i çarḥ-ı felekden geçmiş
şehirī bi māhinedir zevḳine doymaz insān
7. ḡurre şanma bıçaḡın sildi bu şeb zühre déyü
gösterir pīr-i felek ‘āleme bir sīm-nişān

10 حمد اوله كلدی بويله بر تاريخ تام
اولدی اسعد زاده امر حق ايله مفتي دين

61. Mc. : 40b.
Laz Muştafā Efendi-zāde’niñ

62. Mc. :41a.
Mūşullı ‘Ali Efendi’niñ

8. yoḥsa behrām-ı felek muḥtesib-āsā bu géce
eyledi ḥançer-i sīmīnini ta'līk-i miyān
9. ḥuşk u ter naql eyle pür-zīver iken ḥ'ānçe-i bezm
şihne-i rûze édip meclisi alan talan
10. reh-i meyḥāneye toḡrulmuş iken der-sā'at
korçkusundan ḥarem-i cāmī'e döndi rindān
11. ḥabb-ı ayfonu şümār eyler-iken tiryākī
dāne-i sübhayı aldı ele lā-ḥavle-künān
12. ehl-i keyfiñ biri maḥfice tefahḥuş édiyor
böyle tīz bitti mi āyā déyü şehir-i şa'bān
13. birisi daḥi yatur berg-i ḥazān-dīde gibi
tünd-bād-ı Ramazān şadmesi ile lertzān
14. hele bilmem nic'olur ḥālleri bī-çareleriñ
keyf-perver bir alay berş-ḥör-ı bī-dermān
15. āteş-i cu'-ile bir rütbe kızışmışdır kim
āteş-efşān édiyor vā'izi zıkr-i nīrān
16. ḡālibā farḥ-ı ḥarāretle tutuşmuş yoḥsa
vaşf-ı enhār-ı cinān ile olur mu giryān
17. teşne-i ḥırş u ḥama'dır yine dil-sīr olmaz
fi'l-meşel arpalığı olsa kazā-yı Toyrān
18. ruḥşat-ı 'ıyd ümīdiyle tesellī bulur
yoḥsa eflāke çıkar āh-ı derün-ı mestān
19. ḡālibā şīve-i imsāke muḥālif görünüñ
rūzeden yoḥsa teḥāşī mi éderdi rindān
20. bü'l-'aceb ḥurfe-eşer māh-ı mübārekdir bu
bunda taḡyīr-i ḥabī'at éder ekşer yārān
21. ser-fürü eylemeyen kıble-geh-i miḥrāba
cān atar mescide şimdi olıcaḡ vaḡt-i ezān
22. şaff-ı evvel déyü baḡ şimdi ne şıḡletler éder
cāmī'iñ işigini atlamayan ḡayrı zamān
23. şimdi mün'im geçinip ḥalka ziyāfetler éder
vérmeyen sā'ile ibrām ile bir loḡma-i nān
24. eyler erbāb-ı riyā ḥā't-ı maḡşüşesini
merd-i müflis gibi āvīze-i rüy-ı dükkān
25. yine bu māh-ı şerīfiñ berekātındandır
biraz ādem oluyor ḡā'ileden rü-gerdān
26. cisme ol-deñli leḥāfet geliyor rûze ile
farḡ olunmaz hele baḡ şimdi melelden insān

27. seyr-i hāl ü haṭ-ı ḥubān kadar neş'e vérir
ḥabb-ı 'anber ile iftārda bir lüle duḥān
28. siyyemā cāmi'-i Fātiḥde olan ḥālet-i feyz
bi'z-zarūre édiyor ādemi şād u ḥandān
29. cünbüş-i kām̄eti ol āyīne-endāmların
édiyor 'ālemi mānende-i şūret ḥayrān
30. leb-i yāḳūt-nümāsına bakıp ḥūbların
teşne-diller oluyor āb-ı ḥayāta reyyān
31. şeb ü rüzında bu şehir-i bereket-efzānın
ğayrı evḳāta göre var hezārān rüçḥān
32. hele el-kışşa füyūzātına ğāyet yokdur
nūrdur 'āleme bu māh-ı 'ibādet-'unvān
33. gerçi her ḥāne bu eyyām-ı kerāmet-zāda
ḳalb-i mü'min gibi envār ile oldı mel'ān
34. līk beytü'l-şeref-i ḥazret-i şadr-ı Rūma
şah̄n-ı dünyāda mu'ādil olamaz ğayrı mekān
35. Ramazān şehrine zīrā ki degildir maḥşūş
bunda işrāḳdedir mihr-i 'ibādet her ān
36. ğurre şanma göricek çarḥ simāt-ı ni'amın
étدی engüştini ḥayretle hemān vaḳf-ı dehān
37. yoḥsa bercīs-i felek menḳabe-i zātında
böyle ta'rīf ile gösterdi bu şeb ṭarf-ı lisān
38. şadr-ı 'Allāme-reviş 'ālim-i Ṭībi-dāniş
ḥibr-i Vaşşāf-meniş fāzıl-ı Rāzī-itḳān
39. cāmi'-i fazl ü hecā ḳible-i erbāb-ı recā
cümle eṭvārı becā Nābiġa-i ḥüsn-i beyān
40. ḥānedān-zīb-i kerem mensī-i nām-ı Ḥātem
münşī-i ṭurfe-raḳam İbn Kemāl-i devrān
41. leyletü'l-ḳadr gibi şoḥbeti maṭlūb-ı enām
muḥterem zātı cihān içre mişāl-i Ramazān
42. iḥtilāf-ı şeb-i ḳadr eyledi erbāb-ı hüner
ḳadr-i vālāsına bulmaḳda medīḥ-i şāyān
43. farzdır rūze gibi zātını mer'ī ṭutmaḳ
müttefikdir bu kelām üstüne ebnā-yı zamān
44. sa'd ile seyyide terciḥin édersem da'vā
müdde'amı éder erbāb-ı ḳiyās istiḥsān
45. ya'nī hem-nām-ı kirām-ı güher-i şāh-ı rusūl
bā'ış-i şöhret-i cürsūme-i āl-i 'Adnān

46. maşrık-ı şems-i hikem Es'ad Efendi-zāde
'ayn-ı 'āyān-ı zamān şadr-ı şerīf-i devrān
47. şadr-ı sāmī-nesebā şā'id-i evc-i rütebā
ey felek-kevkebe ğıtrīf -i mehamid-'unvān
48. sen o tenhā-rev-i pehnā-yı hünersin hālā
ki bulunmaz saña mızmār-ı fazlda aqrān
49. Bū Firās olur idi ğāşiye-i 'acz be-ser
nazmda görse feres-rānī-i ṭab'ıñ bir ān
50. fi'l-meşel zātıña nisbet ile Meydānīniñ
teng olur başına meydān-ı suhēnde meydān
51. neseb-i mu'teberiñ vaşfı 'arīkū't-ṭarafeyn
zāt-ı vālā-güheriñ na'tı vaḥīdü'l-izmān
52. saña 'arz-ı suhenim mā-şadaḳ-ı temr ü hecr(?)
belki ḍarbū'l-meşel-i rīze vü şehir-i Kirmān
53. ṭab'a 'acz-āver olur haşr-ı vaşfıñ
lüle-i ḥāmeve güncīde olur mı 'ummān
54. bāri tenşīṭ ü şafā-āveri ṭab'ıñ için
kilk-i ter bir ğazel-i şūḥ ile olsun raşşān
55. şā'im-i hecriñe ey māh-ı 'adīmü'n-nokşān
'acebā 'ıydda bir buseye yoḳ mu imkān
56. āteş-i 'aşkıñ ile tāb ü teb-i rūze ile
şerbet-i la'liñe ḳansın mı ḥarāret-zedegān
57. semt-i mihrābı ḳoyup ḳible-nümā gibi döner
ṭaḳ-ı ebrūña seni gördüğü sāt yārān
58. 'ıyd-ı vaşlı ḥaṭı geldikde ümīd eyler idik
baḳ şu baḥt-ı siyehe düşdi bahāra Ramażān
59. **Behcetā** şīve-tırāzī-i tegazzül yetişir
ḥazret-i şadr-ı kerem-kāra du'ādır şāyān
60. tā ki her sāl fütūḥāt-ı şıyām ile ola
nā-be-kāmān-ı 'amel mālīk-i naḳd-i Ğufrān
61. zīnet-i mesned-i devlet ola evlādı ile
dergeh-i mecdi ola merci'-i ḥācet-mendān
62. ḳadr-i vālāsı füzūn-ter ola çün leyle-i Ḳadr
ihtirām eyleyeler ḥaḳḳ çü māh-ı Ramażān

63.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dīdeler rūşen eyā muntazırān-ı ğufrān
müjde şad müjde bedīd oldı hilāl-i Ramazān
2. kāse-i āb-ı güvārā-yı ħabāba beñzer
bağ siyāhī-i şeb içre o hilāl-i tābān
3. beñzer ol ebrū-yı maħbūb-ı siyeh-çerdeye yā
ki işāret édiyor işte gidendir Şa'bān
4. kıavsidir tīr-i du'ā vü ħasenātīñ yāħūd
ki anıñ çille-keşi cümle-i rūze-dārān
5. keştī-i ħāmil-i raħmetdir o yāħūd geldi
cüş édip lücce-i Ğufrān-ı Cenāb-ı Raħmān
6. 'ālemi nūrı gibi raħmet ile taldurdu
dīdeler rūşen eyā rū-siyehān-ı 'işyān
7. budur ol māh-ı mübārek ki bilinsin kıadri
şübhe yok bunda ki mağfür olur tevbe-künān
8. dil-i āgeh gibi açıldı yine her ma'bed
kıapanıp her der-i mey-ħāne çü baħt-ı rindān
9. el yuyup eşk-i nedāmetle bıçağın sildi
vesaħ-ı meclis-i meyden yine ħaylī mestān
10. şıdk u iħlāş-ile terfī'-i yed-i tevbe édip
ayağın çekdi der-i mey-kededen dürd-keşān
11. bedel-i ğulğul-i mīnā vü bün-i ħum oldı
pāy-i kürsī ile āvāze-i va'z-ı şeyħān
12. 'arağ u bāde çeken na're-i mestāne ile
şimdi ħāmūş çeker sübħa-i dürr ü mercān
13. ħāşılı kıahve vü afyōn u duħānıñ ğayrı
zāhiren kıalmadı esbāb-ı neşāţ-ı rindān
14. ya meger kim ola kıab'ında neşāţ-ı ezeli
bir benim gibi olup şā'ir-i şīrīn-zebān
15. destine ħāme-i mu'ciz-raķamın böyle alıp
eyleye zāt-ı veliyü'n-ni'amın vaşf u beyān
16. kān-ı iħsān u kerem lücce-i 'ummān-ı himem
mihr-i gerdün-ħaşem şāħib-i 'izz ü 'unvān

63. Mc. : 43a.
Қудатдан Таби'ни

17. ḥākim-i şer‘-i ‘alā bedraḳa-i rāh-ı Hüdā
ḥāmī-i dīn ü verā eşref-i eşrāf-ı cihān
18. ya‘nī ol zāt-ı Şerīf Es‘ad Efendi-zāde
ki odur mā-ḥaşal-i ğāyet-i medḥe şāyān
19. ki odur zīb ü fer-i şadr-ı mu‘allā-yı Rūm
ki odur faḥr-ı şudūr-ı ‘ulemā-yı a‘yān
20. ki odur kuvvet-i ḳalb-i zu‘afā vü fuḳarā
ki odur Hızr-ı emān ü meded-i maẓlümān
21. revnaḳ-ı şadr-ı şerī‘at olalı ‘adlinden
oldı güyā bu sitem-zār-ı felek dār-ı emān
22. olmaz āzār sitemkār anıñ vaḳtinde
ola ‘uşşāḳa meger çın-i cebīn-i hūbān
23. yok zamānında anıñ nāle vü feryād eyler
éde gülşende meger bülbül-i āşüfte fiġān
24. nice medḥ étmeyem ol zāt-ı cihān-ārāsın
rif‘at ü ḳadr ü kemālinde çü bedr-i Ramazān
25. bilir aḳrānını encüm anı hūrşid-i hüner
zerre miḳdārı olur kimde ki ḥiss ü iz‘ān
26. ‘ālemiñ şimdi odur ḥüsrev-i mülk-i fazlı
İbni Hācib yaḳışır bābına olursa derbān
27. bezmine dāḥil olup neş‘e-i zātın görse
giderir hüş-ı serin Cāmī-i şāḥib-‘irfān
28. şi‘r ü inşā vü belāġatda bu dem yokdur aña
şu‘arā-yı ‘Arab u Rūm u ‘Acemde aḳrān
29. véremez ol gibi Ḥassān ü Nizāmī-i selef
çehre-i şāhid-i maẓmūna fer ü ḥüsn ü ān
30. gül-i ḫab‘ı olalı revnaḳ-ı bāġ-ı inşā
Nergisīniñ varaḳ-ı köhnesine yok nigerān
31. lāyıḳı üzre ne mümkindür ola el-ḥāşıl
bu kemālāt-ı Hüdā-dādesini vaşf ü beyān
32. zātı muḫtāc degil gerçi beyāna ammā
söyledir ādemi elbette o cūd u iḥsān
33. eşḫiyā dergehine gelse ‘ubūdiyyet için
evvelā Hātem-i zī-şān olurdu derbān
34. rāyic olsaydı meh ü mihr-i cihān-tāb eger
sīm ü zer gibi vérirdi kes-i muḫtāca hemān
35. düşse yābāna eger sāye-i dest-i cūdı
ki vérir mevc-i serāba nem-i ebr-i nīsān

36. nedir ol cūd ki hengām-ı ‘aṭāda gūyā
iki günü de(?) vérrir bir kese olsa imkân
37. ey éden ebr-i güher-bārı ‘araḡ-rîz-i ḡicāb
v’ey kılan cūdına deryā-yı muḡīṭi ‘aṭṣān
38. keremiñle beni ol-mertebe mesrūr étdiñ
édemez kilik ü zebānım anı taḡrîr ü beyān
39. rûzigārıñ siteminden ki ḡarāb olmuş idi
dest-i luṭfuñ ile yapıldı bu ḡalb-i vîrān
40. ḡürmet-i Ka‘be kerem-kār ü ‘ināyet-kānı
yapa kāmıñca seniñ ḡalbiñi ḡallāḡ-ı cihān
41. eylediñ ya‘nı beni tezkiyede istiḡdām
benim ol şimdi ser-efrāz-ı gürüh-ı aḡrān
42. daḡi ümmîdlerim çokdur efendim ammā
éderim şimdi bu ümmîd-ile būs-ı dāmān
43. rütbe-i Egride bir manşıb ile eyle çerāḡ
doḡrıla bu ḡad-i ḡam-kerde-i ālām-ı girān
44. kerem ét maṭlabı ḡalsın déme ol dîvāna
şimdi şād eyle beni ḡürmet-i şehr-i Ramażān
45. merḡamet eyle bu küstāḡlıḡım ‘afv eyle
bilirim merḡamet ü ‘afvıña yoḡdur pāyān
46. Tābiyā étme kelāmıñ emeliñ gibi dırāz
dergeh-i ḡaḡka el aç eyle du‘ā ez-dil ü cān
47. ‘izzet ü devlet ü iḡbāli füzün olduḡca
müteżāyid ola idbār-ı ḡasūd-ı nādān
48. şabit ü dā‘ım ola zātı sa‘adetle daḡi
devr éde çarḡda mādāmeḡu meh her Ramażān

Yine ḡarfü’n-Nün’da Şadāret-i Rüm Tārīḡleri

64.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. güzīde-i ‘ulemā ser-firāz-ı cümle kibār
Şerīf Efendi-i vālā-nijad ü ‘ālī-şān

64. Mc. : 44b.
‘Ākif

2. sūtūde-nesl ü ḥasīb ü nesīb ü pāk-tebār
ḥamīde-şīme kerīm ü kerem-ver-i devrān
3. edīb ü fāzıl u ehl-i mürüvvet ü himmet
ḥalīm ü kāmīl ü dānā-yı şāhib-i iḥsān
4. sezādır eyleseler ol yegāne-i ‘aşrıñ
der-i fażīletine İbn Ḥācibi derbān
5. ‘ulūm-ı ḥikmet-i ‘aqliyyede o rütbede kim
olurdu görse Felāṭūn vālīh ü ḥayrān
6. nizām-ı nazmına rūḥ-ı Nizāmī şeydādır
edā-yı neşri nigeḥ-dārı Nergisī ez-cān
7. hezār ‘izzet-ile şadr-ı Rüméli oldu
bu sāl-i meymenet-efzāda ol kerīmü’ş-şān
8. Ḥudā olup her umūrunda dest-gīri aniñ
ne deñli var-ise düşvār işi ola āsān
9. güzār-ı ‘ömr-i ṭabī’i édip sa‘ādetle
niçe tekerrür-i şadr éde ‘izzet-ile hemān
10. hemīşe olsun ilāhī mekīn-i şadr-ı şafā
cihānda görmesin ekdār-ı rüzgārı bir ān
11. tefekkür eyler-iken ‘Akīfā aña tārīḥ
bu iki mışra‘-ı siḥr-āferīni buldum o ān
12. egerçi birbirine naql olunsa eczāsı
çehār vech ile tārīḥ-i tām olur i‘lān
13. Şerīf Efendimiz iḳbāl ü ‘izz ile kıldı
mübārek eyleye Ḥaḳḳ şadr-ı Rümélini mekān(1189)

65.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es‘ad Efendi-zāde kim aniñ
nazīrin görmemişdir dīde-i ḥūrşīd-ile devrān
2. fūnūn-ı cümle-i naqliyye vü ‘aqliyyede yektā
muḥammer ṭıynetinde fażl ü ‘ilm ü dāniş ü ‘irfān
3. o bir nūr-ı mücessemidir ki evşāf-ı kemālātı
degildir ḥāme-i mu‘ciz-raḳamla ḳābil-i tıbyān

13 شريف افندمز اقبال و عزايه قلدى
مبارك ايليه حق صدر روم ايليني مكان

65. Mc. : 45a. Nāşid: *Dīvān*: -
Nāşid Bég’iñ

4. Zāhīr-i Fāryābī arkasızdır zātına nisbet
sezādır İbni Hācib olsa ger dergāhına derbān
5. vérince şadr-ı Rūma zāt-ı pāki zīnet ü revnağ
bütün hep düşdüler tārīh tebrīke suhen-sencān
6. kemīne bende-i dīrīnesi Nāşid de tārīhin
dédi bu vech-ile gerçi degildir zātına şāyān
7. çıkıp bir hātif-i kudsi dédi tārīh-i tebrīkin
mübārek kıla şadr-ı Rūmu Es'ad-zādeye Deyyān(1189)

Ḥarfū'l-Hā'

Ḥarfū'l-Hā'da Meşīhat-ı İslamiyye Tārīhleri

66.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - - - / + + -

1. hezār müjdeler olsun ki halk-ı dünyāya
cihān muḵārin olup şimdi luḫf-ı Mevlāya
2. açıldı gonçe-i bahtı bu gülşen-i dehrin
küşāde oldu gül-i ḫālī'-i şeref-māye
3. yine bahār-ı 'adāletle köhne bāğ-ı cihān
nemā-yı feyz-i nevi buldı müjde dünyāya
4. cenāb-ı ḫāzret-i ḫallāl-ı müşkilāt-ı enām
Şerīf Efendi şeref vērde cāh-ı iftāya
5. kemāl-i faẓl-ile mecmu'ā-i dili meşhūn
kitāb-ı zātı nihāde fūnūn-ı şettāya
6. hemāre olmada zāt-ı şerīfi ḫayra delīl
ki çün delālet-i elfāz 'ayn-ı ma'nāya
7. görürdi Ḥikmetü'l-'Aynı nigāh-ı çeşminden
bakaydı 'ayn-ı 'ināyetle İbni Sīnāya
8. hemīşe olmaz idi mevcellerle çin-i cebīn
nesīm-i ḫulḫı vezān olsa rüy-ı deryāya
9. hemān muvaffağ édip dā'im eyleye bārī
ola hemīşe şeref zātı şadr-ı vālāya

7 جقوب بر هاتف قدسی دیدی تاریخ تبریکن

مبارك قبيله صدر رومی اسعد زاده به ديان

66. Mc. : 45a.

Çelebī-zāde Ḥafidī Eşref Efendi'niñ

10. kemîne bendesi Eşref dédi aña târiḥ
vérip bu beye cevâhîrle zîb ü pîrâye
11. cihâna müjdeler olsun ki sa'd-ile ḥâlâ
Şerîf Efendi bugün geldi şadr-ı fetvâya(1192)

67.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cenâb-ı ravza-i 'ilm ü edeb kim zâtını kılmış
Ḥudâ bir lâle-i nu'mân bâğ-ı şer'-i ğarrâda
2. 'imâdıdır fuşûl-i fazlı ebvâb-ı kemâlâtın
bunu baķ yazdı Bezzâziye vü sâ'ir fetâvâda
3. nümâyân lehce-i pür-behcesinde ḥikmet ü 'irfân
kemâl-i dâniş ü îķânını her nuṭķu inbâdâ
4. eger görseydi ma'ruzâtı fazlın Bū Su'ūd elbet
édip 'arz-ı edeb ḥıdmet için olurdu âmâde
5. 'ayâr étme mu'adildir déyü sen gevher-i zâtın
Ferâ'idle Dürer baķ Mülteķa'l-Ebhürda ma'nâda
6. 'avisât-ı kemâlâtın eger İbn Kemâl anıñ
görürse ḥalline 'aczin olur elbette inhâda
7. dil-i 'allâmesi keşşâf-ı kenz-i remz-i tenzili
lebi ķađı hemânâ keşf ü taḥķîķ-i mezâyâda
8. tevâtürle belî şâbit vera' zât-ı 'azîzinde
ḥadış-ı 'iffeti meşhür efvâh-ı berâyâda
9. feşâḥat ḥâne-zâdıdır belâğat ḥâne-perverdi
suḥen-güyâ derinde münselik silk-i üsârâda
10. müseldir şaḥîḥen fazl ü dâniş ḥânedânında
degil münkir bu da'vâ müttefiķ 'alâ vü ednâ da
11. pederden irş ü istiḥķâķ ile mîrâş ķalmışdır
fazîletle hüner ol ḥânedân-ı dâniş-ârâda
12. éder lâbüd teccessüm ḥânedânında budur taḥķîķ
eger 'irfân ķabül-i şüret eylerse heyülâda
13. fezâ'ille édip ber-vech-i ḥikmet zâtını tezyîn
teferrüd eyledi tehzîb-i aḥlâķ u secâyâda

11 جهانہ مزده لر اولسونکه سعدله حالا
شريف افندی بوکون کلدی صدر فتوايه

67. Mc. 45b.
Küttâbdan Râtib Efendi'niñ

14. belī Akşa'l-Erebde bābı dīvanü'l-edebdir līk
hünerde ismidir muhtār anıñ tehzīb-i esmāda
15. éder taħrīr Sāmī fi'l-Esāmīde anıñ ismin
edebde 'ilmde fā'ıķ déyü ābā vü ecdāda
16. Şıhāh ü müdde'āya Cevherī bürhān için şāyān
o ķamūs-ı kemālīñ étse ityān şı'rin işhāde
17. édip ķul Bū 'Ubeydi İbn Sikkīti éder iskāt
eger işlāh-ı mantıķ istese ta'līm ü irşāde
18. eger görseydi taķrīr-i ķavānīn-i kemālātın
éderdi mīr kendin muntażam ıķd-ı 'Abiddāda
19. netīce istemez şuğrā vü kübrā haşmı ilzāma
éderse da'vī-i 'irfān intāc-ı ķazāyāda
20. degil resp üzere haddim gerçi kim māhiyyetin ta'rīf
olursa nev'-i ruḡşat līk vaz'a ṭab'-ı naķķāde
21. şunūf-ı himmet ü ecnās-ı berr ü ḡayra maşdardır
o zāta bu mu'arref oldı ḡaķķā cāmī' efrāda
22. ḡavāşşından vera' bir ḡaşşadır zāt-ı şerīfinden
'afāf envā'-ı ḡulķından bulundu nev'-i 'ālāda
23. eger olsaydı İbn Ḥācibiñ i'rabdan ḡazḡı
Rađī-āsā olur derbānlıģa anda rızā-dāde
24. zamīrinde bu ḡüne müstekinn ü müstetirr ḡalķa
ola bī-infişāl envā'-ı berr ü ḡayrı icrāda
25. şafā-yı cevher-i elfāz-ı eş'ārın édeydi derk
ķazardı sikkeyi İbn Ḥacer de seng-i ḡārāda
26. éderdi būs dāmān-ı kisā-yı ferve-i fazlın
mişāl-i Aşma'ī olsa eger idrāk Ferrāda
27. olup beste Ebū'l-Fethiñ dehānı bezm-i fazlīnda
te'evvühle mişāl-i Bū'l-Ferec ķalırdı Vāvāda
28. éderdi iķtibās ü isti'āre nūr-ı ma'nāyı
olaydı ger başiret dīde-i 'umyān u A'şāda
29. göreydi İbn Verdī āb u tāb-ı ḡonçe-i ṭab'ın
ḡicābından açılmazdı bu ḡülzār-ı muṭarrāda
30. çekip ṭuğrāyı eylerdi belāģatla anı imzā
berāt-ı nazmı ger taķdīm olunsa İbn 'Abbāda
31. Lisānü'd-dīn de meslūb-ı ķudret nuṭķa bezminde
ḡuzūrunda tekellüm étmege yoķ tāb bebgāda
32. éderdi Bū Firāsı ol belāģatla hemān pā-māl
ķümeyt-i ḡāmesi cevlān éderse şaḡn-ı inşāda

33. Һарірі гөрсе тевфїф-і ма'арифде Мақаматın
олурдї Дүрретү'л-Гаввәш фикрин аña иһдәда
34. берә'ат ибтидә-ы маҗла'ından этди истиһлāl
bezā'at sıқт-ı zendin dā'imā ol derde ırāda
35. siyādetle muraşşā' ittifāken tāc-ı iclālī
şerāfetle muvaşşah Һilyesi çeşm-i ecillāda
36. necābet mündericdir ced-be-ced 'ırқ-ı 'arīkinde
nezāhet mündemicdir һаққ bu kim ol zāt-ı vālāda
37. müsāvāt üzre teşbīhe aniñla seyyidī olsam
zebānımdan eger ihām vechiyle rızā-dāde
38. ғарābetdir ki elfāzım lisānımdan edip vahşet
tenāfürle olur һüsñ-i nesāқdan lafz āzāde
39. o zāt-ı kāmile yoқdur mümāsıl gelmiyor қалbe
sitāyişde anı tecnīs-i muṭlaқ lafz ü ma'nāda
40. degil lafzī һақīқidir mürüvvet ṭab'-ı pākinde
bu ma'nāyı şaқın 'aks añlamasın қалb-i dānāda
41. éder taşhīfden şer'-i şerīfi һıfza cidd-i tām
muğāyir һāmesi fetvāya қаṭ'ā olmaz imzāda
42. mürekkebdır belī terkībi eczā-ы 'adāletden
mücennebdır cenābı cevrdn vaқt-i қазāyāda
43. şerāfet oldı müştāқ һақ bu kim zāt-ı şerīfinde
fazīlet oldı hem-vāre muzāf ol 'ırқ-ı a'lāda
44. mütevecdir ser-i iclālī iklīl-i necābetle
n'ola olsa müreffel dīde-i a'lā vü ednāda
45. gelirse cünbişe meydān-ı nazm ü neşrde ṭab'ı
éder eslāfa sebқat vādī-i eş'ār ü inşāda
46. gören dér һāme mu'ciz nemāsın dest-i fazlında
'aşādır 'arż éder i'cāz güyā dest-i Mūsāda
47. odur miқātınıñ çünkim kelīmi dā'imā olsa
n'ola nūr-ı ma'āni ṭūr-ı қалbinde mücellāda
48. hemān cibrīl-i ṭab'ı dem-be-dem eşbāһ-ı elfāza
çü ' İ sī nefh-i ervāһ-ı şunūf-ı feyz ü ma'nāya
49. sezādır zātına cāmī désem zīrā ki zāhirdır
aniñ eş'ār-ı zengininde ki һālet-i һumayyāda
50. ferāmüş étdirir şahbā-ы nābı cāmī-i ṭab'ı
aniñ yoқdur ғazel-һ'ānındaki neş'e sükarāda
51. geçerdi gül-sitānından éderdi būsitānın terk
eger Sa'dī Bahāristān-ı nazmın gөрse rü'yāda

52. ‘aceb mi déense ḥallāku’l-me‘ānī zāt-ı āgāhı
vücūd-ı ma‘nā-i neşnüdeyi kâdirdir icâda
53. degildir hükmü ‘Urfî Husrevâne ṭab‘-ı Ḥākānī
éder izhâr-I Şevket zabṭ-ı mülk-i nazm ü inşâda
54. olurdu ṭālīb-i feyzi o demde Kâsimü’l-Envâr
göreydi zerrece mihrî-i kemâlin rûy-ı gâbrâda
55. menâr-ı maṭlaba mirkât ü süllemdir işârâtı
cemâl-i himmeti mir’âtdir vech-i temennâda
56. belî icmâ‘-ı ümmetle fütüvvet zâtına muhtaşş
ḥakîkat naşş ile şâbit himem ol ṭab‘-ı ‘ulyâda
57. muvâfıkdır kitâb ü sünnete aqvâl ü ef‘âlî
tekâsül eylemez kesb-i rızâ-yı Ḥakḫ Te‘âlâda
58. aña vaşf eylemek ṭavr-ı edebden baña ḥâricken
sebeb bu cür’ete dersen ne oldı zihn-i vaḫḫâda
59. baña bir bendesi eyyâmdan bir yevm étmişdi
delâlet çehre-sâ olmaḫlığa ol bâb-ı vâlâda
60. o ‘abd-i muhliş-ile varıcaḫ devlet-serâyında
görüp şâyân beni taḫbîl-i dâmân-ile Es‘âda
61. ḫuzûrunda oturdup iltifâta eyleyip mazhar
o demde olıcaḫ çâker-nüvâzî resmin icrâda
62. édip ḥakḫa ḫasem ‘ahd eyledim ḫalbimde ol demde
ola vaḫtim anıñ evşâfını maḫşûr-ı ta‘dâda
63. münâsib vaḫt ararken vaşfına ḫüsn-i beyân üzre
olup tîr-i du‘â mevşûl âmâc-ı temennâda
64. édip şadr-ı şerî‘atde Ḥudâ taşdır anıñla
sirâc-ı şer‘a-i İslâm emr étdikde îḫâda
65. nevâdirden édip neşr-i ferâ‘id vaşf için étdim
o dem sür‘at şürûṭ-ı ‘ahdimi tetmîm ü îfâda
66. du‘â-yı devletin târîḫ-i câh-ile édip tezyîl
anıñ medḫinde **Râtib** bir ḫaşîde étdim âmâde
67. degildir bu ḫaşîdem gerçi ḫadr ü şânına şâyân
rûsûm-ı bendeḫiyi lîk oldum bunda icrâda
68. me‘ānî-i şenâsın muhtaşşar ḫıldım édip telḫiş
muṭavveldir anı icâz enseb oldı inşâda
69. sitâyişden ḫarâz çünkim duâ‘dır zâtına ḫasbî
degil **Râtib** gözüm def‘ ziyân ü cerr-i cedvâda
70. ‘arûz-ı ḫayme-i câhın édip pâyende Ḥakḫ dâ‘im
éde esbâb-ı tevfiḫin hemîşe aña âmâde

71. éde fetḥ üstüne bāb-ı binā-yı ‘izzini mebnī
Cenāb-ı Fā‘il-i Muṭlaḳ budur maḳṣūd eḥibbāda
72. ola tev’em Mesīḥā ile enfāsi anıñ zīrā
hemīṣe ictihād üzre vücūd-ı şer‘i iḥyāda
73. édip Ḥaḳḳ ḥayr-ile mā-fi’z-zamīrin zāhir ü bāriz
ḳıla merci‘ o bābı muttaşıl eşrāf ü emcāda
74. dür-i evşāf-ı zāt-ı menḳabet-pīrāsı olmuşdı
anıñ mengüş-ı güş-ı hüş-ı şāh-ı ‘ālem-ārāda
75. murād étdikde ḥall-i ‘uḳde-i işkāl-i fetvāyı
şeh-i ‘ālem taḥarrī eyledi ol şadra aḥrāda
76. teferrüd étdigin zāt-ı şerīfi eyleyip idrāk
‘afāf u himmet ü ‘irfān ü ‘ilm ü faẓl ü taḳvāda
77. o dem bā-vech-i istifhām-ı iḳrārī sū‘āl étdi
degil-midir o zāt ol mesnede lāyık bu eşnāda
78. dédi ‘allāme-i ‘aḳl ol zamān **Rātib** bu tārīḥi
münāsibdir belī Es‘ad Efendi-zāde fetvāda (1192)

68.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hezārān ḥamd ü şükr olsun Cenāb-ı Ḥaḳḳ Te‘ālāya
yine elṭāf-ı cūdı şāmil oldı cümle dünyāya
2. şehen-şāh-ı cihān ‘Abdü’l-Ḥamīd Ḥān-ı kerem-kārıñ
dil-i pür-feyzin ilhām eyledi bir ḥayr-ārāya
3. yegāne a‘lem ü efḍal Şerīf-i ḳavm-i zī-şānı
getirdi devlet ü ‘izzetle vālā şadr-ı fetvāya
4. sūtüde-menḳabet memdūḥ-ı ‘ālem ‘ādil ü efḥam
ḳudümü ile buldı şadr-ı fetvā şān-ı bī-ğāye
5. zihī ‘allāme kim her fende mümtāz ü müsellemdir
esātīz-i cihān tilmīz olsa hep olur vāye
6. göreydi şu‘le-i bārīk-i nūr-ı diḳḳat-i fikrin
olur pervāne sa‘d ü seyyid ol şem‘-i faẓıl-ı rāya
7. sezādır sürme olsa dīde-i ḥürşīd-i raḥşāna
gubār-ı pā-yı raḥş-ı ‘adli şā‘id olsa bālāya

78 دیدی علامه عقل اول زمان راتبوتاریخی
مناسبدر بلی اسعد افندی زاده فتواده

68. Mc. 48a.
Cevdet Efendi’niñ

8. o şadr-ı bî-mu'âdil dūd-mān-pîrā-yı takvā kim
tevāfuḡ üzredir her vech-ile ecdād ü ābāya
9. aşālet lāzım-ı zātı 'adālet ḡādim-i ḡükmü
ser-efrāz-ı efāzıl şadr-ı zî-şān āsumān-pāye
10. şeref-yāb eyleyince şadrı 'ālem şādımān oldu
ḡuşuşā 'abd-i dā'î **Cevdet**-i meksūr-ı bî-dāye
11. ḡādīmī bendenem ey kān-ı cūd u merḡamet luḡf ét
seniñ elḡāf ü cūduñ şāmil a'lā ile ednāya
12. iki ay medd ile **Cevdet** ḡuluñ mümtāz-ı akrān ét
sezādır devletiñde étse ḡarc-ı rāha ser-māye
13. yeter iḡnāb étme **Cevdetā** ḡayr-ı du'ā eyle
duā-yı devleti farz oldu a'lā ile ednāya
14. ilāhī mesnedinde devlet ile müstedām eyle
cihāna feyż-i ḡayr ile éde elḡāf-ı bî-ḡāye
15. dédi **Cevdet** du'ācı bî-bedel bir mışra'-ı tārīḡ
sezā Es'ad Efendi-zāde geldi şadr-ı fetvāya (1192)

69.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - - - / + + -

1. hezār müjdeler olsun cihāna kim fetvā
teveccüh étدی Muḡammed Şerīf Efendimize
2. görünce zāt-ı şerīfinde 'ilm ü dānişini
cemī'-i ehl-i hüner hep vaşīf efendimize
3. çü zātı mışra'-ı bercestedir ma'ārif ile
netīce kimseler olmaz redīf efendimize
4. bu ḡüsn-i ḡulḡ-ile gördükde zātını dédiler
şenā vü medḡ-ile 'ālem 'afīf efendimize
5. hemīşe mesned-i fetvāda vére 'ömr-i şebāt
Cenāb-ı ḡāzret-i Rabb-ı Laḡīf efendimize
6. gelip dü mışra'-ı zībā '**Aḡā** birer tārīḡ
kerem éder saña 'arz ét naḡīf efendimize

15 دیدی جودت دو عاجی بی بدل بر مصرع تاریخ
سزا اسعد افندی زاده کلدی صدرفتوايه

69. Mc. 48b.
Şeyh Mollā-zāde 'Aḡā Efendi'niñ

7. hemîşe cūd u kerem ile cāh-ı iftāyı
mübārek eyleye Mevlā Şerîf Efendimize (1192)

70.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. şehen-şāh-ı cihān 'Abdü'l-Hamīd Hān zıll-i yezdāniñ
zılāl-i 'adl ü dādı münbasıf farq-ı berāyāya
2. vücūh-ı hayra mā'il luṭfu şāmil hūsn-i tedbīri
muḳārin ola taḳdīr-i Cenāb-ı Hāḳḳ Te'ālāya
3. vücūdı rūḥ-ı 'ālem zāt-ı ḳudsī sīreti mülhem
emānātı éder tefvīz hep aşḫāb-ı ārāya
4. müzāhir oldı hayyat-ı ḳader ṭab'-ı hümāyūna
muvaḳḳaf geldi ḫaḳḳā ferve-i beyzā-yı iksāya
5. hezāran ḫamd ü minnet luṭf-ı Hāḳḳ ilhām-ı rabbāni
ki 'unvān oldı bir şāhib-dirāyet şadr-ı fetvāya
6. fazīletle dirāyet tev'em ü 'iffet ile hem-zād
eb ü cedden berü pīrāye bu şadr-ı mu'allāya
7. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldı
vücūdı ḫayr-ı maḫz-ı maşdar-ı luṭf-ı hümā-sāye
8. müvecceh zāt-ı 'ālī-şānuna tevḫīf-i yezdānī
mü'ebbed luṭf-ı ḫaḳḳ olsun hemîşe ḫalk-ı dünyāya
9. ilāhī ḫānedān-ı devleti evlād-ı emcādı
muḳarin olalar elṭāf-ı lā-yuḫşā-yı Mevlāya
10. umūrunda muvaḳḳaf fazl-ı rabbānī ola mülḫaḳ
du'ā-yı ḫayrı vācib zimmet-i a'lā vü ednāya
11. zamān-ı tehniyet bu mevsim-i feyz-i meserretdir
şenā-perdāz olurken ḫāme-i endīşe imlāya
12. du'ā-gū-yı ḳadīmi bende-i mevrūs-ı dergāhı
zılāl-ı şefḳatinde müstezīl **Rüşdī**-i kem-pāye
13. mücevher ḫarf ile yaz levḫa-i ta'zīme tārīḫin
Şerîf Efendi revnaḳ vērđi bālā şadr-ı fetvāya (1192)

7 همیشه جود کرم ایله جاه افتایی
مبارک ایلیه مولی شریف افندیمه

70. Mc. 49a.

Lānba-zāde Rüşdī'niñ

13 مجوهر تاریخ ایله یاز لوحه تعظیمه تاریخن
شریف افندی رونق ویردی بالا صدر فتوايه

71.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. muntazırken ferec-i feyze kamu üftāde
luṭf-ı Mevlā ne güzel érdi gelip imdāda
2. çāk çāk olmuş-idi hep leb-i ehl-i hācāt
āb-ı elṭāf ile hep oldu bugün āzāde
3. kim umardı felek-i kec-rev-i ğaddārīden
böyle bir devr-i muvāfıq bi-ḥilāfi'l-'āde
4. şeyhü'l-islām-ı zamān oldu Şerīfū'l-'ālem
şöyle ki medḥine erbāb-ı hüner dil-dāde
5. kābir-'an-kābir o sulṭān-ı ṭarīḫ-i 'ulemā
vāriş olmuş şeref ü mecd-i eb ü ecdāda
6. **İsperā(?)** dağdağa-i hemm-i sefer māni'dir
re's-i māl-i şu'arā māye-i isti'dāda
7. var du'ā eyle maḫām-ı zekeriyyāda k'ola
mede'l-eyyām serīr-i şeref-i iftāda
8. bundan evvel zer ü sīm-i cehele yaptı rüteb
'aşr-ı pākinde hüner-ver olur ancaḫ sāde
9. cümle ekdārdan āzāde vü maḫfūz olarak
'illet-i a'zam ola zāt-ı şerīfi dāde
10. şeş cihetden gelir āvāze-i yümn-i tārīḫ
müftī-i dehr olıcaḫ Es'ad Efendi-zāde (1192)

72.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes +-+- / +-+- / +-+- / +-+

1. zihī beşāret-i kübrā cihāna bu dem kim
teveccüh eyledi fetvā o zāt-ı vālāya
2. o kim 'ulūm-ı ma'ārifde nüşḥa-i ḫāmūs
o kim vera'da müselleme cem'i-i dünyāya

71. Mc. 49b

Ḥalep Müftüsü'nün

10 شش جهتدن کلور آوازۀ یمن تاریخ
مفتی دهر اولیجق اسعد افندی زاده

72. Mc. 50a.

İskenderī Müftī-zāde Şāliḫ'ın

3. semiyî-i mefhar-ı 'âlem ferîd-i fazl ü hüner
vahîd-i aql u hikem şâh mülk-i ma'nâya
4. selefde görmedi dünyâ anîñ gibi bir zât
halefde görmeyecek gâlib 'aql-ı dânyâya
5. göreydi 'ilm ü hikemde fûnûn-ı icrâsın
gelirdi hayret o dem nâgeh İbn Sînâya
6. hârim-i bezm-i şeref-bahşu mişl-i huld-i berîn
şafâ-yı şöhet-i cân-ı cihâna ser-mâye
7. zahîr-i ehl-i ma'ârif mu'în-i bî-kesdir
kerîm-i hâric ü dâhil sehadâ bî-gâye
8. édinced mesned-i fetvâya yümn-ile teşrîf
kemâl-i revnağ u fer vârdi şadr-ı bâlâyâ
9. kudûm-ı devleti âfâka 'ayn-ı rahmetdir
edâ-yı şükrü ne mümkün Cenâb-ı Mevlâyâ
10. zebân-ı kesrim ile vaşfı hîç kâbil mi
hulûş üzre zamândır du'â-yı zîbâyâ
11. Hudâ maşûn éde zât-ı şerîfin âfetden
müdâm ola muvaffağ o cây-ı 'ulyâyâ
12. bu beyt-i âtîde teşrîf-i târîhin **Himmet**
hurûf-ı sâdelerinden getirdi imlâyâ
13. tamâm luğf-ı Hudâ-yı feyyâz-ı 'âlemden
Şerîf Efendi şeref vârdi şadr-ı fetvâya (1192)

73.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. müftî'l-enâm kim dili yemmü'l-fünündür
ez-cümle 'ilm-i nağvde râciğ Aşalıya
2. emvâc-ı lücce-i suheni bağr-ı nazmda
fâ'ik olur seffîne-i eş'âr-ı 'âlîye
3. lûlû-yı lücce-i hüner oldur ki vârdi fer
zât-ı sûtüde-gevheri silk-i mevâlîye
4. gitdi ferağla sâha-i sâhil-serâyına
ya Rabb havâle olmaya hüzn ol havâlîye

13 تمام لطف خدای فیاض عالم‌دن
شریف افندی شرف ویردی صدر فتوایه

73. Mc. 51b :D: -
Sürürî

5. Hakk nârdan nigâh éde âb u hevâsı hûb
hâkinde var hâşiyet-i misk-i gâliye
6. püskürme beñli dilber-i gerden-firâzdır
püskürdügünce şu semek ol cây-ı 'âlîye
7. her cânibi küşâde gören 'aşığı olur
beñzer niķâbsız şanem-i lâu'bâlîye
8. meh-tâb-vâr şemse-i tākı zîyâ vérir
şoĥbet olursa anda müşâdif leyâlîye
9. aşĥâb-ı Nûĥ tıldı şanırsın sefîneye
ol cây-gâh kim ola menzil ahâlîye
10. keştî-i táb' şâhibi tıolsun şafâ ile
'ayş u tıarabdan olmasın eyyâmı hâlîye
11. étdim **Sürüriyâ** iki târîĥ nazm kim
lâ'ik müreccaĥ olsa me'âli le'âlîye
12. müftî'l-enâm ki táb' u kefi kân-ı lüccedir (1194)
gitdi o baĥr-ı 'ilm ü hüner sū-yı yalıya (1194)

74.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'aşıkân ĥâlet bulurlar nâle-i şeb-gırde
nâlesi mecnûn-ı 'aşkıñ bestedir zencırde
2. dér beyâz-ı ġabġabıñ üzre zenaĥ-dâniñ gören
bir ĥabâb olmuş hüveydâ cüybâr-ı şırde
3. dil-i zebûndur pençesinde ġamze-i ĥün-rîziñiñ
nâĥun-ı şır-i jiyândır gerden-i naĥcırde
4. subĥa-i efkârımı çekdim çevirdim şubĥa dek
ol perî ben neler çekdim şeb-i teshırde
5. ĥâne-i şâ'ir nice ma'mûr u âbâdân olur
ĥaylıce zaĥmet çeker bir mışra'ın ta'mırde
6. şî'rimiñ her mışra'ında **Cevdeta** şeb-gün midâd
vesme-i ĥün-ı siyehdir ebrü-yı şemşırde
7. böyle şî'r-i dil-küşâya zeyl éder kilc-i hüner
ol cihân-ı fazl ü 'irfân vaşfını taĥrırde

12 مفتی الانامکة طبع و کفی کان و لجهدر
کندی او بحر علم و هنر سوی یالی به

74. Mc.: 51b.
Cevdet Efendi'niñ Müzeyyel Ġazeli

8. nūr-ı hūrşīd-i fazīlet Ḥazret-i Müftī'l-Enām
cevher-i rūḥ-ı kiyāset milket-i tedbīrde
9. Sa'd ü Seyyid şevḳ-ile pervāne-veş sūzān olur
görse şem'-i bīkr ü fikr ü diḳḳatin taḥrīrde
10. 'aql-ı küll dem-beste-i ḥayret olup 'āciz olur
āyet-i vaşf-ı şerīfin şūret-i tefsīrde
11. esb-i fikrim arpalıksız nice cevlān eylesin
zīḳ-ı sāmān-ı ta'ayyüş 'arşā-i tedbīrde
12. cümle memnūn-ı 'aḫāsı **Cevdet**-i 'abd-i ḳadīm
fāyīḳ-ı aḳrān luḫf ümmid éder taşvīrde
13. devlet ü iḳbāl ile ḥaḳḳ müstedām-ı 'ömr éde
olmasın āzūrde-dil ḥiç şūret-i tekdīrde

75.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. zihī veliyy-i ni'am zīb-i mesned-i fetvā
melāz ü melce-i 'ālem Şerīf Efendimize
2. ḳadirle 'ıyd éde rüz u şebīn ebed Mevlā
sa'ādet-ile cenāb-ı laḫīf efendimize
3. vesīle-cūy idi taḳbīl-i dāmen-i cūda
kemīne **Rāmiz**-i zār-ı 'afīf efendimize
4. dédi nihāyet-i ādāb ile bu tāriḫi
bu 'ıyd-ı nev ola ya Rab şerīf efendimize (1192)

76.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Ḥāfif + + - - / + - + - / + + -

1. nışf-ı ricl-i cerādı ḥaddince
mūr 'arż eylemiş Süleymāna
2. ben daḫi aḫḳarım n'olur étsem
rub' ihdā cenāb-ı zī-şāna

75. Mc. 52a.

Şerī'at Kātiplerinden Rāmiz'īñ

4 دیدی نهایت آداب ایله بو تاریخی

بو عید نو اوله یا رب شریف افندیمه

76. Mc. 50b. , Sermed: *Dīvān*: Kt.5.

Şeker-zāde Efendī'niñ

Harf-i Hā'da Fetvadan Muḳaddem Vêrilen Tārîhler

77.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde k'ol zāt-1 şerīf
dā'imā mazhar Hūdāniñ luṭf-1 rabbānisine
2. ya'nī ol maḥdūm-1 'ālī-i ferişte-ḥaşletin
cān atar rūḥu'l-ḳudūs her şoḥbet-i ānisine
3. mündericdir ṭab'-1 vālāsında fenler kim vérir
her biri ḳat ḳat şerāfet zāt-1 zī-şānisine
4. ehl-i temyīz fazl ü 'irfānın o zāt-1 a'lemiñ
'ālemiñ terciḥ éderler şa'd ü Cürcānisine
5. eyleyip nev-resm-ile bünyād sāḥil-ḥānesin
ḥüsn-i şüret vérdi el-ḥaḳ taḥt ü fevḳānisine
6. bī-naẓīr oldı déridim līk 'aks eyler yeme
ḥüsn-i ṭarḥı yine terciḥ olunur şānisine
7. ḳurretül-'ayn-1 Bebekdir ḳıl naẓar bu ḳaşr eger
şallamazsa ğayrı ḳaşrı naẓra-i ānisine
8. naḳş-1 reng-ā-renginiñ ressamı eylerse sezā
ism-i tezḥībinde eslāfiñ şalā Mānisine
9. revzeninde perleri ikişer altun levḥadır
mihir şerminden ṭoḳunmaz reng-i elvānisine
10. ğüyiyā ṭāvus-1 cennetdir bu ḳaşr-1 bī-ḳuşūr
ehl-i tedḳīḳiñ naẓarda çeşm-i im'ānisine
11. hüşnüüne meftün olup çıḳmaz derünundan şabā
şağ esenlik göstere Mevlā anıñ bānisine
12. yoḳ bunuñ fevḳinde aşlā böyle bir taḥte's-semā'
k'eylemez çerḥiñ fedā ol ṭāḳ-1 fevḳānisine
13. ḥavzı ḥavz-1 kevseriñ şahnı riyāz-1 cennetiñ
'aynıdır ḥayrān olur ādem dem-i ānisine
14. kān-1 gevherden tırāşide ruḥāmī ḥavzınıñ
ābı mā'-i sīm olur pāşide pişānisine
15. bārekallāh oldı nev-sāḥil-serāy-1 dil-küşā
Hāzret-i Hāḳḳ anı mes'ūd eyleye bānisine

77. Mc. 50b.

Şeyḥ Molla-zāde 'Aṭā'ullah Efendi'niñ

16. zīver olsun şadr-ı kaşra tā ebed ol zāt-ı pāk
eyledim haḫḫıñ emānet hıfz-ı Yezdānīsine
17. çıkdı bir mışra' du'ā-güne 'Aṭā tāriḫ için
sa'd éde Mevlā bu sāḫil-ḫāneyi bānīsine (1191)

78.

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ḫamd aña şadr-ı Rümélieye vérdi revnaḫı
yümn-ile bir vücūd-i şerīf-i hüner-penāḫ
2. görürdi kendi neydigiñi Seyyid-i Şerīf
āyīne-i zāmīrine ger eylese niḡāḫ
3. olmasa bār-ı minneti altında bī-gümān
olmazdı çerḫ-i nüh felekiñ ḫāmeti dü-tāḫ
4. ṭāḫ-ı muḫarnesī-i der-i mecdi kehkeşān
gül-miḫ-i ḫānedān-ı şeref-mendi mihr ü māḫ
5. dā'im nedīm-i ḫānegī-i bezm-i ḫāşıdır
iḫbāl ü 'izz ü devlet-ile rif'at ü refāḫ
6. her dem şeref-mekīn-ile bulmaḫdadır mekān
olduysa zātı ile müşerref 'aceb mi cāḫ
7. ḫayra muvaffaḫ éde umūrunda ḫaḫḫ hemān
budur du'ā-yı Eşref-i dā'ī ne iştibāḫ
8. Mevlā mekīn-i şadr-ı meserret éde müdām
ḡam bulmaya o dergeh-i vālāya ḫiç rāḫ
9. tebşīr eylemede iken birbirine
teşrīf-i şadrı ḫande-i şādī ile şifāḫ
10. tāriḫ-i bi'l-bedāhe dédim sāl-i naşbına
ḫarf-i mücevheri dü mışra'-ile müjde-ḫ'āḫ
11. şad müjde şadr-ı Rüméline vérmege şeref
geldi Şerīf Efendi muvaffaḫ éde İlāḫ (1189)

17 چقدی بر مصرع دعا کونه عطا تاریخ اچون
سعد ایده مولا بو ساحل خانهبی بانیسینه

78. Mc. 51a.
Eşref Efendi

11 صد مژده صدر روم ایلنه ویرمکه شرف
کلدی شریف افندی موفق ایده آله

79.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḥamd-i bî-ḥadd ol ḥudāya kim icābet eyledi
da'vet-i erbāb-ı ḥacāta bu dem bî-iştibāh
2. bārekallāh oldu iḳbāl-ile zīb-i şadr-ı Rūm
böyle bir zāt-ı şerif ü pāk-gevher ḥayr-ḥ'āh
3. ya'nî Es'ad-zāde hem-nām-ı ḥabīb-i Kird-gār
faḥr-ı sādāt-ı kirām ü müttakî dāniş-penāh
4. ḥayliden bu mesned-i vālāyı teşrifi için
nūr-ı çeşm-i intizār olmuş idi mebsūt-ı rāh
5. ḥamd ola gördük bu cāhı 'izz-ile kim olduğun
dā'imā dūr olmasın ol dergehinden 'izz ü cāh
6. **Tābiyā** geldi ḥulūşum gibi bu tārīḥ-i tām
şadr-ı Rūmu kılsın Es'ad-zādeye mes'ūd ilāh (1189)

Ḥarfü'l-Yā'**Der-Vaḳt-i Fetvā**

80.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. édip 'azm-i çemen iḳbāl-ile nevrüz-ı sulṭānî
ḳuruldı berg-i gülden gülşene taḥt-ı Süleymānî
2. şikenli kağıd oldu her varāḳ āhār-ı şebnemle
yine bir nev gülistān yazdı kilik-i şun'-ı Yezdānî
3. küşād oldu yine zerrin-ḳadeḫler bezm-i gülşende
pür étدی ergavānî bādeler ol cām-ı raḥşānı
4. degil yerde piyāz-ı lāle ḥumm-ı Ḥüsrevānîdir
derünundan çıkardı sāgar-i şeş-ḥānedir anı
5. şabā kim bülbül-i şūrīdeyi iḥzār için bezme
mişāl-i sîm zencir eylemiş cüy-ı gülistānı

79. Mc. : 52b.

Tābi'niñ

6 تايبا كلدى خلوصم كيني بو تاريخ تام
صدر رومي قيلسون اسعد زاده به مسعود اله

80. Mc. : 52b.

Mülāzıminden Ref'i'niñ

6. ağaçdan ata bindi nev-resān gonçalar gūyā
éderler sāḥa-i gülşende şad nāz-ile cevlanı
7. çemen mānend-i deryā gül şadefdir bülbülān ğavvāş
dehānında dūr olmuş jāle gūyā āb-ı nīsānī
8. görüp germiyyet-i gülşen-serā-yı dehri ser-tā-pā
nihāl-i gülde murġān-ı çemen artırdı eġġanı
9. dédim seyr eyleyince revnaḳ-ı bāzār-ı gül-zārı
'aceb dünyāya mı 'aks étđi'adniñ sünbūlistānı
10. dédi bir bülbül-i ḳudsī baña esrār-ı ḥikmetden
budur bā'ış bu şevḳ-i 'āleme aç çeşm-i iz'ānı
11. felek ābādī-i evrāḳa çekdi mühre-i mihri
ki taḥrīr éde vaşf-ı müftī-i pākīze-dāmānı
12. o mihr-i 'ālem-ārā āsumān-ı şubḥ-ı devlet-kim
der-i feyz-āver-i fazlında olmuş 'adl derbānı
13. mühim-sāz-ı fezā'il fātih-i her 'uḳde-i müşkil
ser-efrāz-ı efāzıl cā-nişīn-i şadr-ı Nu'mānī
14. semiyy-i faḥr-ı 'ālem şeyḥü'l-islām-ı felek-mesned
şerīfū'l-ḳadr-i devlet mazḥar-i tevfiḳ-i Sübhānī
15. o zāt-ı ma'delet-pīrā-yı luṭfuñ olsa lāyıḳdır
felek pīş-taḥta-i 'irfānı mihr altun ḳalem-dānı
16. sipihr 'ālī-cenāb-ı ḳadrine şemsiyye-i zer-tār
ḳamer devlet-serā-yı ḥāşına ḳandīl-i nūrānī
17. hele tāb-āver olmaz baḥr-ı mevc-engīz-i fazlında
yedi çifte pīyāde étseleler gerdūn-ı gerdānı
18. şabā ferrāş-ı bāb-ı luṭfu olmaḳ ārzūsu-ile
gelir dergāhıña geşt eyleyip Ĩrān u Tūrānı
19. o rütbe rüşveti ṭard étđi-kim şimdi zamānında
ne mümkindür ifāde birbirine rāz-ı pinhānı
20. olanlar mübtelā ḥummā-yı cevr ü zulme sābıḳda
éderler nüşḥa-i fetvālarıyla şimdi dermānı
21. kemāl-i 'ilm ü ḥilm-i luṭfuna şāhid yeter el-ḥaḳ
ki ḳıldı kilik-i cūdı ḥişşe-mend erbāb-ı 'irfānı
22. zülāl-i himmetiñ ümmīd édiş ey menba'-ı devlet
ki étđim ḥāk-i pāye 'arḳ-ı ḥāl-i müstemendānī
23. eger ruḥşat olursa bende-i nā-kāma sultānım
biraz taḳrīr édem ḥāl-i dil-i aşüfte-sāmānı
24. felek dédikleri süst-i ḳarār-ı 'ahd-i nā-hem-vār
baña göstermedi devrinde aşlā rüy-i ḥandānı

25. belā oldu baña bu ṭāli'-i āheste-reftārım
 alıp mılandı mıl-i va'a-i Şems-i S leymān 
26. o r tbe eyledi tazy k baht-ı n -m s 'id-kim
 olaydı ak  derdim c me-i Őabri  gir b n 
27. muaddem b -kese olmazdı lu u meramet amm 
 efendim b -kes na eylemekde Şimdi ihs n 
28. raam-senc-i kerem ol 'arz-ı h l-i bende-i z re
 nig h-ı Őefat   ihs n   lufu   dip erz n 
29. ulu  kil-k-i himem-p r -y  ramı  eylesin ihy 
 yeter ekdim efendim ayret-i emsal   ar n 
30. miz c-ı inhir fım oldu m ni' nie demlerdir
 gelip derg hına 'arz  tmege h l-i per Ő n 
31. beni Allah iun bir r tbe-i h ricle ıl mesr r
 ar be-z r-ı ab'ım eyle ta'm r ey kerem k n 
32.  dip n r-ı Muammed h rmetine n 'il-i malab
 sevindir kil-k-i ' l -himmeti nle alb-i n l n 
33. zam n-ı devleti nde olmaz-isem malaba v Őil
 huŐ l-i k mı n olmaz b -kese bir daı imk n 
34. olursun devletinde n 'il-i ser-menzil-i maŐ d
 bira elden **Ref' ** iŐtik -y  cevr-i devr n 
35. yeter ey h ame-i l knet-zeb n taŐd 'i terk eyle
 o z t n vaşf-ı ' l -Ő nı nı n yok unki p y n 
36. du' -y  devlet   ib lini vird-i zeb n eyle
 ki heng m-ı du' dır ba'd-ez- n de'b-i Ően -h ' n 
37. a sız eyleyip z t-ı g z n-i p k-i v l sın
 ola hıfz-ı Hud da d 'im  mad m-ı z -Ő n 
38. nie dem Şadr-ı v l -adr-i fetv ya v rip revna
 ola z t-ı Őer fi g lŐen-i Şer' n  nigh-b n 
39. riy z-ı g lsit n-ı devleti her dem bah r olsun
 mu'atar eylesin g l-gone-i ib li devr n 

Ḥarfü'l-Yā'da Fetvāda Vêrilen Tārîḥler

81.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es'ad Efendi-zādeyi Ḥaḳḳ
'ulüm ü fazl ü kemālāt ile be-nām étđi
2. ḳarīn-i feyz-i Ḥudādır o zāt-ı 'ālī-cāh
sa'ādet-i ezelī dergehın maḳām étđi
3. fazīlet-ile sebaḳ-ı ḥānı oldı Seyyid ü Sa'd
Ḥayālī dersi ḥayālī ile ḳıyām étđi
4. der-i fezā'iline ḥācib İbn Ḥacibdir
meşālih ehline iznin velīk 'ām étđi
5. ḳaşıde ḳıṭ'a vü tārîḥ ile édip rü-māl
der-i 'inayetin ehl-i suḥen zihām étđi
6. kimisi müşkilin 'arz eyleyip kimisi niyāz
o dār-ı 'ilmi Ḥudā melce'-i enām étđi
7. ḥuzūr-ı devletine 'arz-ı ḥāl éden şahşı
cevāb-ı 'aṭıfeti nā'il-i merām étđi
8. imām-ı 'ālem ü şāh-ı cihān-ı 'adl-āyīn
anıñla mesned-i fetvāya ihtirām étđi
9. kemīne bendesi 'İzzet ḥulūş-ile dā'im
du'ā-yı devletini vird-i şubḥ u şām étđi
10. cevāhir ile muraşşa' yapıp iki tārîḥ
dü mışra'-ile ḥesabında ihtimām étđi
11. ḳılıp ḳudūmu müşerref maḳām-ı iftāyı(1192)
bütün 'avālīmı ihyā vü şād-kām étđi (1192)
12. ilāhī tā ebed olsun deri melāz-ı enām
gören désin ki bu dergeh beni be-kām étđi

81. Mc. : 54a.

Yeñişehrī 'Osmān Paşa-zāde 'İzzet Bég Efendi'niñ

11 قلوب قدومی مشرف مقام افتایی

بتون عوالمی احویل و شاد کام ایتدی

82.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. zāt-ı pākize-güher Es'ad Efendi-zāde
şadef-i 'āleme el-ḥaḫ dūr-i vālā geldi
2. sāḥa-i 'ilm ü fezā'ilde anıñ hem-tāsı
yine geldiyse meger sāyesi hem-pā geldi
3. ḥikmet-i Bū 'Alī vü aql-ı Felātün-ı ḥakīm
aña nisbetde tebāyün ile ednā geldi
4. edebiyāt ile ol ṭab' ü zekāsına nazar
Bü'l-'Alā 'aynı ile Bāḫıl-ı a'yā geldi
5. her kemālāt ü ma'ārifle hünlerle zātı
şafḥa-i 'āleme bir nüṣḥa-i kübrā geldi
6. menba'-ı cūd u kerem ma'den-i elṭāf ü himem
baḥr-ı iḥsāndan o bir lū'lū'-ı lālā geldi
7. şafvet-i zühd ü şalāḥ ile derün-ı pāki
dehre bir āyīne-i şāf ü mücellā geldi
8. işte tārīḥ-i rüvāt işte ḥikāyāt-ı şikāt
şadr-ı fetvāda bu taḫvā ile yektā geldi
9. Ḥaḫḫ Te'ālā kıla şadrında mü'ebbed anı kim
maḫdem-i Es'adı ol mesnede aḥrā geldi
10. aḥruf-ı sāde ile ṭab'-ı **Cenāb(?)**-ı zāra
beyt-i tārīḥi ne vālā be ne zībā geldi
11. cāh-ı üftādede 'iffet ile necl-i Es'ad
hele bir zāt-ı şerīf-i şeref-ārā geldi (1192)

83.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şitā geldi şitābān leşker-i berd izdiḥām étđi
ḫaçırdı cünd-i şayfı rü-be-rāḥ-ı inhizām étđi
2. eli ḫoynunda boynu baḫlıdır hep zīr-destāniñ
bürüdet vālī-i cebbār-veş emrine rām étđi

82. Mc. : 54b.

Laz Muştafā Efendi'niñ

11. جاه افتاده ده عفت ايله نجل اسعد
هله بر زات شريف شرف ارآ كلدی

83. Mc. 54b. : Sürürī: *Dīvān*:-
Surūrī'niñ

3. eli tıtmaz olup sũkkān-ı dũkkān kārđan ıalıdı
dirĩġā Şiddet-i sermā işin ıalıġıñ tamām ėtdi
4. elif-mānendi ıarf-ı āb iken seyrān-gehi nāsıñ
tıutup bir kũŐeyi āteŐ kenārında maıķām ėtdi
5. fezāda Őir-i ġurrān olmayıp tāb-āver-i sermā
bũrũdetden hemān maıķmũm olup ‘azm-ı kũnām ėtdi
6. ġorũnmez Şimdi sũ-yı ıeŐme-i ıayvānda tārĩkĩ
cihānda berıķ-ı berf ol-mertebe ref’-i zālām ėtdi
7. beyāz-ı berfden ıeŐmi ıamaŐdı mihr-i raıŐsāniñ
verā-yı perde-i ebr-i siyāhı iltizām ėtdi
8. ıamu eırafı Şimdi ıar baŐıp yollar ıapanmıŐdır
gelen sāl-i ħōŐ-āyende ‘aceb ıandan ıırām ėtdi
9. nũmāyān tũde tũde berfdir Őanmañ Őāġārĩde
ıonup ordu-yı sulıtan-ı Őitā naşb-ı ııyām ėtdi
10. Őitā aı sāde giymiŐ geldi Őāıır var yanınca
baııñ sāl-i cedĩd āfāıa ‘arız-ı iıtiŐām ėtdi
11. feraı dillerde ‘ām-ı kōhne-vār olmuşdı fersũde
ıudũm-ı sāl-i nev el-ıaı yeñiden Őād-kām ėtdi
12. ġamũŐān-ı suıen dũŐdı meserret birle ġũftāre
bu sāl-i sālimiñ vaşfında ĩcād-ı kelām ėtdi
13. nedir bu germĩ-i bāzār-ı ‘ırfān bōyle sermāde
ki sermāye-be-kefler sũı-i ma’nāyı zihām ėtdi
14. suıen-sencān-ı mu’ciz-dem yine memnũn u mũkerremdir
meger vaşf-ı cemĩl-i mũftĩ-i zũ’l-iıhtirām ėtdi
15. Cenāb-ı Őeyġũ’l-İslām piŐvā-yı ehl-i ĩmān kim
mũhimmāt-ı umũr-ı dĩnde ġāyet ihtimām ėtdi
16. Őerĩf-i ka’be-i re’fet emĩr-i ııııta-i Őefıat
ıulāŐa ġũsn-i ġulııı kendiye ġalııı ġulām ėtdi
17. o memdũıı’l-enāmiñ dā’imā maıķmũd ėde kārın
Muııammed ismi ile ol ki zātın nĩk-nām ėtdi
18. vũcũd-ı nāziki mevcũd olaldan Şadr-ı fetvāda
keder merdũd olup dilden ıabũl-i in’idām ėtdi
19. murādın eylesin ġāŐıl Cenāb-ı Vāhibũ’l-āmāl
ki luııfundan niıe dā’ĩ-i nā-kāmı be-kām ėtdi
20. mũlāzım ııldı bāb-ı devletine ‘abd-i nā-kāmı
Sũrũrĩ de ġulũŐ ũzre du’āsın iltizām ėtdi

21. 'umūmen 'ām-ı mezbūruñ désinler böyle tārīhin
gelip nev-sāl-i Es'ad nāsa Mevlā luṭf-ı 'ām étđi (1194)

84.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. biḥamdillah yine ol kân-ı ref'et āsumân-pāye
hezār iḳbāl ile revnaḳ-fezā-yı şadr-ı Rüm oldı
2. cihân-ı faẓl ü dāniş nūr-ı mihr-i maşrıḳ-ı iclāl
şu'ā'-ı pertev-i 'adli ziyā-baḫş-ı 'umūm oldı
3. ğubār-ı pāy-ı raḫş-ı 'adli şā'id olıcaḳ 'arşa
cilā-yı sürme-i çeşm-i dıraḫşān-ı nücüm oldı
4. ilāhî devlet ile neşr-i luṭf u ma'dalet étsin
ki zîrā zāt-ı pāki māye-i faḫr-ı ḳurüm oldı
5. düşüp bā-feyz-i ḫaḳḳ **Cevdet** ḳulu tārīhini söyler
ne evfaḳ yine Es'ad-zād'efendi şadr-ı Rüm oldı (1192)

Yine Ḥarfü'l-Yā'da Meşihatden Muḳaddem Vêrilen Tārīhler

85.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es'ad Efendi-zādeniñ Allah
ki zātın ehl-i 'irfāna medār-ı i'tinā yapdı
2. ser-efrāz-ı cihân memdūḫ-ı 'ālem fāzıl-ı efḫam
cihāna dergehin feyz-i Ḥudā kân-ı 'atā yapdı
3. baḳılsa çeşm-i inşāf-ile yoḳdur bir daḫi mişli
Bebekde bî-bedel devletle bir sâḫil-serā yapdı
4. mücellā revzen-i rüşenleri āyinedir ğüyā
görünür şüret-i maḳşūd zîrā dil-ğüşā yapdı

21. عموما عام مزبرك ديسونلر بويله تاريخن
كلوب نو سال اسعد ناسه مولى لطف عام ايتدى

84. Mc. : 55b.
Cevdet Efendi'niñ

5. دوشوب با فيض حق جودت قولى تاريخنى بويله
نه اوققىنه اسعدزاده افندى صدر روم اولدى

85. Mc. : 55b.
Ve lehu

5. şu'ūd étdikçe sūy-ı āsumāna maṭbaḥından dūd felek ol dūdı aldı çeşm-i mihre tūtiyā yaptı
6. öper her pāye-i mirkāt-ı dīvān-ḥāneyi ḥūrşīd felek ruḥ-sūd'olur dergāhına ḳadrin 'alā yaptı
7. yeter ıtnāb éṭme **Cevdetā** ḥatm-i kelām eyle niçe üstādlar vaşf eyleyip mu'ciz-edā yaptı
8. mu'ammer eyleyip banīsini iḳbāl-i devletle o ḥallāḳ-ı cihān-kim ḳudreti arz ü semā yaptı
9. bu sāḫil-ḥāne-i iclāle çok tārīḥ nazm oldu kimi bī-ism-i bānī kimisi nāḳış edā yaptı
10. dédi tebrīk édip **Cevdet** ḳulu tārīḥ-i itmāmın Şerīf Efendi zībā bī-bedel sāḫil-serā yaptı(1190)

Tārīḥ-i Şadr-ı Rūm Şoden-i Ḥazret-i Muḥammed Şerīf Efendi dāme bi'l-'izzī'l-ebedī

86.

Mefā'ilün fe'ilatün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. yine server ü şafā ḥā'iz-i 'umūm oldu nüvīd-i maṭla'ı cārū-keş-i ğumūm oldu
2. meserret ile gelip rakşa ṭālī'-i mes'ūd be-her ḳadem leked-endāz-ı baḥt-ı şūm oldu
3. meger müsā'id imiş ṭālī'ı ḥuceste-eşer sipihr bī-hude ehl-i dile melūm oldu
4. bülend-rütbe Muḥammed Şerīf Efendi kim vücūdı mefḥar-ı ser-cümle-i ḳurūm oldu
5. ḥuceste-dem şeref-i zātı eyleyip iḥrāz sa'ādet ile şeref-baḥş-ı şadr-ı Rūm oldu
6. ḥoşā ṭarīḳ-i hidāyet refīḳ-i 'ilmīde ḳadem-nihāde-i ser-menzil-i merūm oldu
7. o şems-i fazl ü kemālīñ şenā-güzārānı mücāviz-i 'aded-i zerre vü nücūm oldu

10 دیدی تبریک ایدوب جودت قولی تاریخ اتمامن

شریف افندی زیبا بی بدل ساحلسرا یابدی

86. Mc. :56a. Şeyḫü'l-İslām Yaḫyā Tevfīḳ :*Türkçe Şiirleri*: T.6. **Tevfīḳ Efendi'niñ**

2 baḥt: baḥş D.

3 sipihr-i bī-hude ehl-i dile: sipihr-i ehl-i dile bī-hude D.

8. dūr-i kemāl ile ğavvāş-ı hūāmesi leb-rīz
midād-ı maḥberesi ebḥur-ı ‘ulūm oldı
9. Ḥudā mübārek édip cāhını mu‘ammer éde
o zātını ki mübāhāt-ı merz-būm oldı
10. bu beyt-i vāḥidi tārīḥ-i cāhına **Tevfīk**
mücevher-ile yazıp rā‘ī-i rūsūm oldı
11. yegāne şadr-ı Muḥammed Şerīf Efendi bu dem
şeref-fezā-yı mu‘allā maḳām-ı Rūm oldı (1189)

87.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. minnet Ḥudāya k’oldı cihān kām-yāb-ı şevk
döndi sürūra ḥālet-i ‘ayş-ı münekkedī
2. kālā-yı fazl buldu revācın gelip o dem
mīzān-ı imtiyāze gire ceyyid ü redī
3. dīn-i mübīne vērđi Ḥudā ḥaylī taḳviyet
te’yīd édip şerī‘at-ı ğarrā-yı Aḥmedi
4. bir zāt-ı bī-‘adīl ile buldı bugün şeref
mes‘ūd ola şadāret-i Rūmili mesnedi
5. ‘allāme-i zamāne melāz-ı ḳurūm-ı Rūm
k’étmez mu‘īd dersine İbnü’l-Müeyyedi
6. olsa fazlda İbn Kemāle eger şebīh
rāciḥ gelir bunuñ aña naẓm-ı munaẓzadı
7. şadrü’l-efāzılıñ yeri şaffi’n-ni‘āl olur
ger olsa baḥş-i fenn-i edebde muḳallidi
8. ‘adl-i ‘adīli olmaz anıñ vezn-i fazlda
farzā gelirse mā-selefiñ Sa’d ü Seyyidi
9. şadru’ş-şerī‘a zāt-ı refi‘ü’l-menār kim
tervīc ḳıldı sünnet-i vālā-yı Aḥmedi
10. fehhāme-i cihān ki ḳazāyā-yı ḥükmdede
iskāt éder ḥuşūmı cevāb-ı müseddedi
11. zāt-ı kerīmü’l-aşl refi‘ü’l-menār kim
her ḥāli oldı sünnet ü āşāra muḳtedī

8 maḥbere: mecra, el-baḥr: ebhur. D.

11 يکانه صدر محمد شريف افندی بو دم

شرف فراى معلى مقام روم اولدى

87. Mc. :56b.

Mūşullı ‘Alī Efendi’niñ

12. şadr-ı bülend-rütbe merātib-şinās-ı nās
dehriñ yegāne şadr-ı felek-şadr-i emcedi
13. Es'ad Efendi-zāde ki çeşm-i zamāne hıç
görmüş degil aniñ gibi bir zāt-ı evhadi
14. olduḡda 'izz-ile şeref-ārā-yı şadr-ı Rüm
tārīḡ-i sālī kilik-i teriñ oldu maşşadı
15. nāḡāh ḡalbe mülhem-i ḡayb oldu feyz-rīz
Behcet lisān-ı ḡāl ile bu nükteyi dédi
16. seyl-i revān gibi çıkarıp ḡarf-i sādeyi
cevher nigār ile bu beyt-i müşeyyedi
17. oldu Şerīf efendi sa'ādetle şadr-ı Rüm
pīrāye buldı cebhe-i şer'-i Muḡammedī (1189)

88.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. biḡamdillāh yine bir āfitāb-ı burc-ı iclālīñ
ḡulū'-ı neyyir-i 'adli ziyā-baḡş-ı 'umūm oldu
2. yegāne fāzıl-ı zāt-ı şerīf-i ma'delet-ḡüster
hezār iḡbāl ile pīrāye-baḡş-ı şadr-ı Rüm oldu
3. cihān-ı fazl ü 'irfān asumān-ı 'iffet ü itḡān
vücūd-ı bī-naḡīri māye-i faḡr-ı ḡurūm oldu
4. ḡubār-ı pāy-i raḡş-ı 'adli şā'id olıcak 'ulve
cilā-yı sürme-i çeşm-i dirāḡşān-ı nücūm oldu
5. her emrinde muvaffak eyleyip ḡaḡḡ müstedām étsin
du'ā-yı ḡayrı farz-ı 'uhde-i ehl-i 'ulūm oldu
6. sürüp yüz dergeh-i efdāline **Cevdet** dédi tārīḡ
mübārek ola Es'ad-zāde'fendi şadr-ı Rüm oldu (1189)

17 اولدی شریف افندی سعادتله صدر روم

پیرایه بولدی جبهه شرع محمدی

88. Mc. : 57a.

Cevdet Efendi'niñ

6 سوروب یوز درکه افضلنه **جودت** دیدی تاریخ

مبارك اولاسعدزاده افندی صدر روم اولدی

89.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cenāb-ı sırr-ı pāki Ḥāzret-i Es'ad Efendiniñ
édince Anaṭolu şadrını şad devlet ile cāy
2. dédi bir bendesi **Rahmī** ziyāde bir güzel tāriḥ
Şerīf efendimiz oldu Anaṭoluya zīb-ārāy (1185)

Meşnevī 'Arz-ı Ḥāller

90.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Ḥafif + + - - / + - - - / + + -

1. dergeh-i fazl ü rif'at-ārāya
āsitān-ı cenāb-ı vālāya
2. pīş-gāh-ı kerīm ü dānāya
'arz-ı ḥāl-i faķīr-i bī-vāye
3. ol-durur kim bu dā'ī-i miskīn
derd-i faķr ile olmuşam ğam-ġīn
4. deyn ise gūn-be-gūn olup efgūn
fıkr-i deyn eyliyor beni mecnūn
5. gerçi var bir ma'īşetim ammā
étmez on gūn maşārifine vefā
6. ḥānem içinde bir tehī yér var
nāmını koymuşum anıñ kilār
7. bir kabā ile cism-i 'uryānım
o daḥi rīze rīze sulṭanım
8. ḥikmet ü kudretiyle yezdānıñ
yandı bir etegi de kaftānıñ
9. kıaldım eksik etek mişāl-i nisā
her ne deñli recül isem farzā
10. yétmez iken tezāḥüm-i efgār
mūnhedim oldu bir büyük dīvār

89. Mc: 57b.

Behāyī-zāde Efendi'niñ

- 2 دیدی بر بندهسی رحمی زیادہ کوزل تاریخ
شریف افندیمز اولدی اناطولی زیب ارای

90. Mc. 57b.

Dede-zāde Efendi'niñ

11. şerh olunmaz ğam-ı dil-i nālān
yoğ dürūğum sözümde Hāğğa ‘ayān
12. şatacağ nesne yoğ şatıp yéyeyim
hāl-i zār-ı dili kime déyeyim
13. kime ‘arz éde hālını dil-i zār
sen gibi bir kerīm efendisi var
14. senden olur yine bu derde devā
zātıñ olmuş niçe ‘alīle şifā
15. beni mesrūr kııl be-‘aşğ-ı Hudā
böyle bī-çāreligi görme revā
16. beni luğfuñla eylegil dil-şād
hānümān-ı dilim ola ābād
17. yéter ey hāme étme tūl u dırāz
ba‘de hāzā du‘āya ét āğāz
18. şadr-ı iftāda ber-devām olasın
şağn-ı devletde müstedām olasın
19. éde mağdūmuñ ile Hayy-ı Vedūd
şihhat ü ‘āfiyetde ber-mağşūd

91.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Cedīd ++ -- / +- +- / +- -

1. ey güher-efser-i ser-i füzelā
perteviñdir cihān ü cāha ziyā
2. aḡteriñ tā kim oldu nūr-efşān
oldı rüşen fezā zemīn ü zamān
3. zerre-i rāy-ı rüşeniñdir mihr
gül-i nāçiz-i gülşeniñdir mihr
4. zāt-ı pākiñ nizām-ı ‘ilm ü ‘amel
mevrid-i vāridāt-ı feyz-i ezel
5. ki Muḡammed Şerīf Efendidir
‘ilmden eylemiş Hudā ma‘mūr(?)
6. kalemīñdir sūtūn-ı kaşr-ı kemāl
buldı te’sīs anıñla cāh u celāl
7. tāc-ı serdir ‘uḡāride hāmeñ
nām-dārān-ı nāmīye nāmīñ

91. Mc. : 58a.
El-Hāc Nağīmā-yı Nağşībendī’niñ

8. raqamın kim esīridir sūnbül
oldı zencīr-i kesrden kākül
9. şafha-i berg-i nesteren varaqıñ
gūn-e-gūn lafzdan çemen varaqıñ
10. cilve-pīrā çü oldı mevc-i raqam
buldı her hefti heft-i hūsn-i qalem
11. ola tā kim mürekkebiñde cilā
şem'-i şems étدی düdesin peydā
12. geşt-i bī-āb u huşk-ı leyl ü nehār
pençe-i dürefşāmiñ ebr-i bahār
13. çünki işlah-ı halkdır hūyuñ
fuqarādır heme du'ā-gūyuñ
14. ben de bir bende-i du'ā-sāzım
līk endūh u gāmla dem-sāzım
15. gām u endūhum étmege izhār
gelmişim āsitāneñe nāçār
16. ey efendim keremli sulţānım
revnaq u zīnet-i dil ü cānım
17. bu çemende egerçi bir hārım
şu'le-i āteşe sezā-vārım
18. līk gül kendi hārın étmez hār
éder ānīde zīnet-i destār
19. dest-gīr ol ki olmayam pā-māl
zillet-i hākde perişān-ğāl
20. cāna kār étدی renc-i faqr u gīnā
şöyle kim édemem merāmım edā
21. qalmadı dilde zerre ārāmım
toludur hūn-ı eşk ile cāmım
22. géce gündüz gārīb ü hem bī-kes
nāleler éderim mişāl-i ceres
23. diñlemez kimse nālemi herkes
şad enīn eylesem be-sān-ı meges
24. hālime merhamet qıl ey gül-i ter
'ayn-ı luţfuñ baña kifāyet éder
25. mūmyā-yı şikesteler nazarıñ
zer éder hāki kīmyā eşeriñ
26. beni luţfuñla hōş dimāğ eyle
qalb-i hussādı dāğ dāğ eyle

27. tutmuşum elde çünkü dāmānıñ
étme benden dirîğ ihsānıñ
28. kerem eyle bu ‘abd-i muhtāca
bir zümürüd-i yeşil ferrāce
29. baña bu demde luţf u ihsān ét
koma ğam-gīn hazīni şādān ét
30. çün suhen érdi hadd ü pāyāna
olmaz endāze luţf u ihsāna
31. gel **Naẓīmā** du‘āya ol meşġul
k'ola dergāh-ı Hakkda ol maqbūl
32. muhsiniñ hüsn-i ecri ‘indillāh
zāyi‘ olmaz belī kelām-ı güvāh
33. tā éde ḥāhişin sipihr tamām
devr éde ḥāhişince cāh u merām

EKLER

Bu Maħalle Sehven Tahrīr Olunmuş

92.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. āfitāb-ı mekremet hāķān-ı dīn
pād-şāh-ı baħr ü berr ‘Abdü'l-Ĥamīd
2. Şeyhü'l-İslām éyledi bir zātı kim
‘ilm ü fazl u zühdde oldur ferīd
3. cūd u luţfundan olur hāķ-ı cihān
gün-be-gün sā‘at-be-sā‘at müstefīd
4. şadrı teşrīf eyleyince ey **Taķī**
oldı tārīhi bu beyt ile bedīd
5. ‘izz ile Es‘ad Efendi-zādeye
cāh-ı fetvāyı éde Mevlā sa‘īd

92. Mc. 48b.
Ĥaţvānī-zāde Ĥafīdī Taķī Mollā’ınıñ

93.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dédim tebşîr için dehre **Takî** bir bî-bedel târîh
aḥaḳdır mecd-ile Es'ad Efendi-zāde fetvāya (1192)

94.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Cedîd + + -- / + + -- / + + --

1. yem-i himem ḥazreti veliyy-i ni'am
şeref-efzā-yı şadr-ı fetvāyî
2. ḳāmi'u'l-aşl-ı şaḥ-sār-ı sitem
vāzî'ü'l-üss-i 'adl-efzāyî
3. şeyḥü'l-islām-ı Bū Ḥanîfe-maḳām
evḥadü'd-dehr-i nükte-pirāyî
4. muḳtedā-yı ümem şerîfü'l-ḳavm
düde-zîb-i mekârim-ārāyî
5. fazl ü ḥikmetde eyledi insā
Seyyid ü Sa'd ü İbn Sînâyı
6. bî-muḥābā tefevvüt étmişdir
rütbe-i şî'ri evc-i şî'rāyî
7. şān-ı menşür-ı fazlına şāyān
olamaz ḥaṭṭ-keşîde Tuḡrāyî
8. buldı āb-ı beḳā devâtında
Ḥızr-ı ḥāme arayı arayı
9. sāḥa-i dergehine şāyeste
ḥāk-rüb étse bāl-i 'anḳāyı

93. Mc. 49a.

Dîger

1 دیدم تبشیر ایچون دهره تقی بی بدل تاریخ

احقدر مجدله اسعد افندی زاده فتوایه

94. Mc. 54a/Derkenar. Şeyḥü'l-islām Yaḥyā Tevfîḳ: *Dīvān*: K.82.

Bu şiir Şeyḥü'l-islām Yaḥyā Tevfîḳ'in Türkçe Şiirleri'nin incelenmesinde Şeyḥü'l-islām İbrāhîm Efendi'ye sunulmuş olarak kaydedilmiştir fakat makta ile şiirin vezni uyuşmamaktadır.

Tevfîḳ Efendi'niñ

2 2a: şaḥ-sār: ḥān-mān D.

2b: 'adl-efzā: nisfet-ārā D.

6 6a: bî-muḥābā tefevvüt: bî-meḥābā teveffük D.

6b: şî'ri: şūyı, şî'rāyi: şivāyı

9 ḥaḳ: çāk D.

10. lāyık İskender eylese taḥsīs
ḥidmet-i müzesine Dārāyı
11. döşedi pāy-i zevraḡına şabā
mevcli mā'ī ḥāre deryāyı
12. oldu her kārda be-'avn- i Ḥudā
peyk-i taḡdīr peyrev-i rāyı
13. görmeyip lāyık-ı 'ulüvv-i himem
mülk-i dīgerde vaż'-ı süknāyı
14. gösterip raḡbet-i temellüküne
kūşe-i çeşmi ile ĩmāyı
15. eyledi silk-i mülküne munzam
sākin olduḡu beyt-i vālāyı
16. mālīkāne taşarrufa fā'iz
oldı ol mesned-i mu'allāyı
17. édip Allāh mübārek ü mes'ūd
éde ḥāric ḡumūm-ı dünyāyı
18. beyt-i tārīḡini yazıp **Tevfīḡ**
derine kıldı çehre-fersāyī
19. sa'd ola eyledi velīyy-i nī'am
kendiye mülk-i kān-ı fetvāyı
20. beyt-i dīgerde nazm-ı tārīḡe
cevherīsiyle étdim imlāyı
21. müjde 'izz ile kıldı müftī-i dehr
kendiye mülk dār-ı fetvāyı (1194)

11 mā'ī ḥāre: mār-ḡāle D.
 13 13a: görmesün lāyık-ı uluvv hem D.
 14 ĩmāyı: iḡyāyı D.
 16 16b: oldu devlet-sārāy-ı fenāyı D.
 17 éde ḥāric: görmeye hīç D.
 19 kān: kām D.
 21 müttü-i dehr: ḡurreyle müjde D.
 مژده عز ایله قلدی مفتی دهر
 کندیه ملک دار فتوایی

SONUÇ

Mecmualar, Klasik Türk şiirinin ruhunu ve devrin estetik algısını yansıtan mecmualar yeni şairlerin keşfedilmesinde, mevcut şairlerin yeni şiirlerine ulaşılmasında ve kayıtlı çeşitli notlar aracılığıyla yeni biyografik bilgilere ulaşılması açısından değerlidir. Günümüze ulaşan mecmualar nicelik ve muhteva açısından incelendiğinde oldukça zengin ve renkli tablo ortaya çıkmaktadır. Şahıslar için yazılmış şiir mecmuaları da bu tabloda küçük bir fırça darbesi gibidir.

Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Koleksiyonu 720 numarada kayıtlı, çalışmamıza konu olan şiir mecmuasının tertip tarihi ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır. Mecmuada yer alan şairlerin biyografiyelerinden ve şiirlerden evvel verilen biyografik bilgilerden hareketle 18. yüzyılda derlendiği söylenebilir. Osmanlı Devleti'nin 83. Şeyhülislamı Mehmed Şerif Efendi için yazılmış doksan dört şiirden mürettep elli dokuz varaktan oluşan mecmuanın fizikî durumuna bakıldığında bir tahribat söz konusu değildir. Eser rakabelerle desteklenmiştir.

Mecmuada 7 Farsça, 87 Türkçe şiir kayıtlıdır. Bu şiirlerden on beşi tespit edilen Dîvân'larda mevcutken, beş yeni şiir tespit edilmiştir. Naşîd'e ait bir şiirin de Dîvân'ında tek beyitten ibaret olduğu görülmüştür. Mecmuada yetmiş üç şiir ise Dîvân'ı olmayan yahut ulaşılamayan şairlerin şiirleridir.

Mecmuada tespit edilen yeni şiirlerin, başlıklarda şairlerle ilgili verilen ek bilgilerin ve Şerif Efendi'nin biyografisine dair önemli tarihler üzerine yazılan şiirlerin mecmuanın kıymetini artıran unsurlar olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ALTINBİLEK, H. Remzi: *Lügat-i Remzî*: I. C., (-ع) İstanbul 2018, 38+907 s.; II. C., (-ع) İstanbul 2018, 1040 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 101.
- ALTUNSU Abdulkadir, *Osmanlı Şeyhülislamı*, Ankara 1972, 152 s., Ayyıldız Yay.
- ASIM EFENDİ: *El-Okyânûsu'l-Basît fî Tercümeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*: [hzl.] KOÇ, Mustafa, TANRIVERDİ, Eyüp: *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi*, 1. C., İstanbul 2013, 1082 s.; 2. C., İstanbul 2013, 1082-2114 s.; 3. C., İstanbul 2013, 2114-3068 s.; 4. C., İstanbul 2013, 3068-4083 s.; 5.C. İstanbul 2014, 4083-5024 s.; 6. C., İstanbul 2014 5024-, 6084 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 1, Edebiyat ve Sanat Serisi: 1, Sözlük Serisi:1.
- AZİZ-ZÂDE, H. Râmiz: *Âdâb-ı Zurafâ*: [hzl.] ERDEM, Sadık: *Âdâb-ı Zurafâ: İnceleme, Tıpkıbasım, İndeks*: Ankara 2019, XXV+326 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları; IV/A-2-2.11, Dizi-Sayı: 5.
- EFE, Zahide: “Defterdar Mehmed Behcet Efendi’ye Sunulan Şiirler Mecmuası(Armnz 575)”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi/Journal of Academic Language and Literature*: 2021, 5. C., 1. S., 58-111. s.
- ES’AD, Mehmed: *Bağçe-i-Safâ Endüz*: [hzl.] OĞRAŞ, Rıza: *Bağçe-i-Safâ Endüz*: Ankara 2018, 192 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3221, Kültür Eserleri Dizisi:472. (e-kitap)
- FATÎN, Davud: *Hâtimetü'l-Eş’ar*: [hzl.] ÇİFTÇİ, Ömer: *Fatîn Tezkiresi(Hâtimetü'l-Eş’ar)*: Ankara 2017, 540 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3218, Kültür Eserleri Dizisi: 469. (e-kitap).
- FITNAT: *Dîvân*: [hzl.:] Halil ÇEÇEN: *Fıtnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı İnceleme- Metin*, XXI + 492 s., Malatya 1996, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hasan KAVRUK.
- KARABEY: Turgut: *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Ankara 2015, XIX+443 s., T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yay.: 450, Araştırma-İnceleme Dizisi: 111.

- KOLUNSAĞ, İbahim: “Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi İçin Tertip Edilmiş Şiirler Mecmuası”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi/Journal of Academic Language and Literature*: 2022, 6.C., 4. S., 1695-1738 s.
- KÖKSAL, Fatih: *Ya Kebikeç: Mecmualar Arasında*: İstanbul 2016, 504 s., Kesir Yay.
- LEVEND, Agah Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2014, XXVI+666 s., Dergah Yay: 585.
- MEHMED SÜREYYA [1845-1909]: *Sicill-i Osmânî* :AKBAYAR, Nuri: *Sicill-i Osmânî*: I. C., İstanbul 1996, 338 s., II. C., İstanbul 1996, 339-684 s., III. C., İstanbul 1996, 685-1030 s., IV. C., İstanbul 1996, 1031-1376 s., V. C., İstanbul 1996, 1377-1721 s., VI. C., İstanbul 1996, 1722-2068 s., Tarih Vakfı Yurt Yay.
- MİRZA-ZADE, M. Salim: *Tezkiretü’ş-Şuara*: [hzl.] İNCE, Adnan: *Tezkiretü’ş-Şuara (İnceleme-Metin)*: Ankara 2018, 474 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3569, Kültür Eserleri Dizi: 567. (e-kitap)
- MÜSTAKİM-ZADE S. Saadeddin, *Devhatü’l-Meşayih*, İstanbul 1978, 134 s., Çağrı Yay: 3, Kaynak Eserleri: 1.
- NÂŞİD: *Dîvân*: [hzl.] ZÜLFE, Ömer: *Nâşîd Dîvân*: İstanbul 1998, 261 s., Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR.
- ÖZEROL, Nazmi: *Şeyhülislâm Yahyâ Teyfik Efendi ve Türkçe Şiirleri İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*: Malatya 2010, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kazım YOLDAŞ.
- RAMİZ: *Adab-ı Zürafa*: [hzl.] ERDEM, Sadık: *Ramiz ve Adab-ı Zürafası: İnceleme-Tenkidli Meti-İndeks-Sözlük*: Ankara 1994, XLVII+401 s., AKM Yay: 79, Şuara Tezkireleri Dizisi: 1.
- REDHOUSE, James W.: *Müntahabât-ı Lügat-i Osmâniyye*: İstanbul 2016, 726 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay.: 966, Türkiye Türkçesi Sözlükleri Projesi Sözlükler Dizisi: 8.

- SALÂHÎ, Mehmed: *Kâmûs-ı Osmânî*: [hzl.] BİRİNCİ, Ali: *Kâmûs-ı Osmânî*(*İnceleme-Tıpkıbasım*), İstanbul 2019, 1. C., 43+381 s.; 2. C., 668 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 127, Tıpkıbasım Serisi: 12.
- SAMÎ, Şemseddin: *Kâmûs-i Türkî*: [hzl.] NERGİZ, Fazıl; ENÇAKAR, Aziz: *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2015, 1297 s., Şifa Yay.
- SERMED: *Divân*: [hzl.] ERGÜN, Emel: *Sermed*(*Feyzullah*) *Dîvânı*(*Edisyon-Kritik, İnceleme*), Sivas 2004, XXX+213 s., Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN.
- SUBHÎ-ZÂDE AZÎZ: *Dîvân*: [hzl.:] Doç. Dr. Sadık ERDEM: *Subhî-zâde Azîz ve Dîvânı*, Isparta 2001, XLV + 424, Fakülte Kitabevi Yayınları:13, Divanlar Dizisi: 1.
- SÜRÜRÎ: *Dîvân*: [hzl.:] Atilla BATUR: *Sürurî Dîvânı: Hayatı, Sanatı, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Malatya 2002, XV + 482 s., İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sadık ARMUTLU
- ŞEFKAT: *Tezkire-i Şuara*: [hzl.] KILIÇ, Filiz: *Şefkat Tezkiresi (Tezkire-i Şuara-yı Şefkat-i Bağdadî*: Ankara 2017, 319. s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3212, Kültür Eserleri Dizisi: 463.(e-kitap)
- ŞERİF, Mehmed: *Dîvân*: [hzl.] DURSUNOĞLU, Halit: *Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*: Erzurum 1996, XI+550 s., Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Yrd Doç Dr. Rıdvan CANIM.
- ŞERİF, Mehmed: *Dîvân*: [hzl.] EPÇAÇAN, Cahit: *Es'ad-zâde Mehmed Çelebi Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânı Tenkitli Metin-İnceleme*: Erzurum 1999, XIII+349 s., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cevat YERDELEN.

- ŞERİF, Mehmed: *Dîvân*: [hızl.] YAĞCI, Ö. Gökhan: *Mehmed Şerif Efendi Dîvânı(İnceleme-Metin)*: Kırıkkale 2006, XII+276 s., Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Doç Dr. Muhittin ELİAÇIK.
- TAHİR, Bursalı Mehmed: *Osmanlı Müellifleri*: [Hızl]: SARAÇ, M. Yekta, Ankara 2016, XXXIV+1511 s., Türkiye Bilimler Akademisi Türk İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi:1.
- TUMAN, İnehân-zâde Mehmed Nâil: [hızl.:] Cemal KURNAZ; Mustafa TATÇI, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, İstanbul 1949; I. C.,99+176+467, II. C., Ankara 2001, 468-1264 s. Bizim Büro Yay.
- YAKIT, İsmail: *Türk İslam Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul 2017, 592 s., Ötüken Neşriyat: 245, Kültür Serisi: 65.

ÖZGEÇMİŞ

13 Aralık 1996'da Rize'de doğdu. İlk ve orta öğretimini aynı şehirde tamamladı. 2015 yılında Rize Sosyal Bilimler Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı. 2019 yılında mezun oldu. 2020 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Eski Türk Edebiyatı tezli yüksek lisans programına kayıt yaptırdı. Yine 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı ve halen lisans eğitimine devam etmektedir.